

Э. Мамбетакунов, Л. М. Чечин

ИЛИМИЙ БААРЛАШУУ
НАУЧНЫЕ ОБЩЕНИЯ

Бишкек 2010

Мамбетакунов Эсенбек

(15.02.1944г.р.)

доктор педагогических наук, профессор, член-корр. НАН КР, лауреат государственной премии КР в области науки и техники. Академик МАГО (Германия) и АПСН (Россия). Специалист в области дидактики и профессиональной педагогики, теории и методики обучения физике. Автор более 380 научно-методических работ, в том числе 8 монографий, 10 учебников, более 40 учебных пособий. Подготовил 3 доктора и 13 кандидатов наук. Работает завкафедрой технологии обучения физике Кыргызского национального университета им. Ж.Баласагына.

Чечин Леонид Михайлович

(1949 г.р.)

доктор физико-математических наук. Директор ДГП «Астрофизический институт им. В.Г.Фесенкова» РГП ЦАФИ Министерства образования и науки РК, профессор КазНПУ им. Абая, академик Международной академии информатизации. Специалист в области теоретической физики, космологии, философии естествознания, методики образования. Автор более 70 научных статей, 4 учебных пособий.

Э. Мамбетакунов, Л. М. Чечин

ИЛИМИЙ БААРЛАШУУ

НАУЧНЫЕ ОБЩЕНИЯ

Бишкек 2009

АВТОРЛОРДОН

Илим жана илимий карым-катнаш өзгөчө социалдык чөйрө болуп эсептелет. Ага илим изилдөө процесси, илимий изилдөө ишинин жыйынтыктарын жөндөп жазуу, бүткөн эмгек катары сыпаттоо, илимий кызматкерлердин өз ара баарлашуу маданияты жана башкалар кирет. Бул тармактын кыргыз тилиндеги лексикасы жана терминдери ушул күнгө чейин бир нукка толугу менен түшө элек. Ошондуктан атайын илимий кызматкерлерге арналган орусча-кыргызча сүйлөшмөнүн болушу - учурдун талабы жана объективдүү зарылдык.

Сүйлөшмөнүн негизги максаты республиканын илимий чөйрөсүндө эмгектенгендерге кыргыз тилинде илим-изилдөөчүлүк жана илимий уюштуруучулук иштерди аткаруу көндүмдөрүн өнүктүрүүгө түздөн-түз жардам берүү болуп саналат. Сүйлөшмө илимдин бардык тармактарын камтыйт, айрыкча философия, физика жана математика илимдерине басым коюлду.

Материалды тандоодо илимий баарлашуу чөйрөсүнүн кеңири тармагын камтууга аракеттендик. Анда эки кесиптеш-окумуштуунун аңгемелешүүсү, конференцияда билдирүү жасоо, окумуштуулар жана диссертациялык кеңештердин отурумун алып баруу, экспериментти

даярдоо жана өткөрүү, теориялык жыйынтыктарды талкуулоо, кол жазмаларды басмага даярдоо, илимий китепканаларда, окумуштуулар жыйыннадагы баарлашуу жана башкалар бар.

Китепти даярдоо идеясы физика-математика илимдеринин доктору, профессор Л.М.Чечин тарабынан көтөрүлүп, анын негизи катары Т.К.Шаңбай экөөнүн «Илимий сухбат ааламы» (Астана, 2007) аттуу китеби кызмат кылды. Материалдар Кыргызстандын шартына, кыргыз тилине ылайыкталды жана мамлекеттик адабий, илимий тилдин байлыгын мүмкүн болушунча пайдаланууга аракеттер жасалды.

Кол жазманы даярдоо ишинде баалуу кеп-кеңештерин айтышкан кесиптештерге, өзгөчө педагогика илимдеринин доктору, профессор Н.Ишекеевге, педагогика илимдеринин кандидаты, профессор Ү.Б.Култаевага, кыргыз мамлекеттик медицина академиясынын доценти К.Абдувалиевага авторлор терең ыраазычылыгын билдиришет.

Урматтуу окурмандар, кесиптештер! Сиздерден адилет сын-пикирлерди күтөбүз. Алдын ала ыраазычылык билдирүү менен *Авторлор.*

Бишкек, 2009.

ОТ АВТОРОВ

Наука и внутри научные отношения - особая социальная сфера. К ней относятся процесс научного исследования, способы оформления результатов научно-исследовательской работы, особенности общения научных работников и т.п. Язык и терминология данной сферы пока еще не являются полностью кодифицированной. Поэтому иметь русско-кыргызский разговорник, который предназначен специально для научных работников, сегодня крайне важно и необходимо.

Цель разговорника - оказание практической помощи научной интеллигенции республики и развитию навыков ведения научно-исследовательской и научно-организационной работы на государственном языке. Разговорник рассчитан на представителей всех научных дисциплин, но большее внимание уделено математике, физике и философии. В нем приведены разговорные фразы, обороты речи, письменные образцы научного общения.

В разговорнике мы постарались охватить достаточно широкий круг вопросов, относящихся к сфере научного общения: беседу двух коллег-ученых, выступление на конференции, проведение ученого и специализированного советов, подготовку и проведение эксперимента, обсуждение теоретических результатов, подготовку рукописи, оформление статьи, посещение научной библиотеки, форуме ученых и др.

Идея подготовки разговорника была выдвинута доктором физико-математических наук, профессором Л. М. Чечиным и за основу была принята его книга «Мир научного обучения» (Астана, 2007) в соавторстве с Т.К.Шаңбай.

Авторы выражает глубокую признательность всем коллегам, высказавшим свои ценные замечания, особенно доктору физико-математических наук, профессору, Заслуженному работнику образования КР Л.В.Тузову, доктору педагогических наук, профессору Н.И.Ишекееву, кандидату педагогических наук, профессору Ү.Б.Култаевой за стимулирующие обсуждения и поддержку издания разговорника.

Мы также будем признательны всем специалистам, пожелавшим высказать свои конкретные замечания и предложения, направленные на улучшение разговорника.

Авторы

Бишкек, 2009

ДОЛЖНОСТИ, УЧЕНЫЕ СТЕПЕНИ, ЗВАНИЯ	КЫЗМАТТАР, ИЛИМИЙ ДАРАЖАЛАР, НААМДАР
Президент Национальной Академии наук Кыргызской Республики	Кыргыз Республикасынын Улуттук Академиясынын президенти
Директор института	Институттун директору
Заместитель директора института (по науке)	Институттун директорунун илимий иштер боюнча орун басары
Ученый секретарь	Окумуштуу катчы
Начальник отдела кадров	Кадрлар бөлүмүнүн жетекчиси
Заведующий отделом	Бөлүм башчысы
Заведующий сектором	Сектор башчысы
Заведующий лабораторией	Лаборатория башчысы
Главный научный сотрудник	Башкы илимий кызматкер
Ведущий научный сотрудник	Жетектөөчү илимий кызматкер
Старший научный сотрудник	Ага илимий кызматкер
Научный сотрудник	Илимий кызматкер
Младший научный сотрудник	Кенже илимий кызматкер
Сотрудник	Кызматкер
Научный руководитель	Илимий жетекчи

Советник	Кеңешчи
Консультант	Консультант, кеңешчи
Доктор наук	Илимдин доктору
Доктор исторических наук	Тарых илимдеринин доктору
Кандидат наук	Илимдин кандидаты
Кандидат юридических наук	Юридикалык илимдердин кандидаты
Заслуженный деятель науки Кыргызской Республики	Кыргыз Республикасынын илимине эмгеги сиңген ишмер
Заслуженный работник образования КР	КРнын билим берүүсүнө эмгек сиңирген кызматкер
Заслуженный учитель КР	КРнын эмгек сиңирген мугалими
Народный учитель КР	КРнын эл мугалими
Лауреат Государственной премии Кыргызской Республики в области науки и техники	Кыргыз Республикасынын илим жана техника боюнча Мамлекеттик сыйлыгынын лауреаты
Лауреат Государственной премии имени Токтогула	Токтогул атындагы мамлекеттик сыйлыктын лауреаты
Лауреат Государственной премии имени И.К.Ахунбаева	И.К.Ахунбаев атындагы мамлекеттик сыйлыктын лауреаты

БЕСЕДА ДВУХ КОЛЛЕГ	ЭКИ КЕСИПТЕШТИН БААРЛАШУУСУ
Какая основная тема Ваших научных исследований?	Сиздин илимий изилдөөлөрүңүздүн негизги темасы кандай?
-Основная тема моих исследований...	-Менин изилдөөлөрүмдүн негизги темасы...
Какие дополнительные проблемы Вас интересуют?	Кошумча дагы кандай маселелер Сизди кызыктырат?
-В сферу моих научных интересов также входят...	-Мен кызыккан илимдин тармагына ... кирет
Кто является Вашим научным руководителем?	Сиздин илимий жетекчиңиз ким?
Мой научный руководитель...	Менин илимий жетекчим...
У меня два научных соруководителя:...	Менин эки илимий жетекчим бар...
Какую статью Вы сейчас пишете?	Сиз азыр кандай макала жазып жатасыз?
-Я пишу статью..., которая посвящена...	-Мен ... арналган макаланы жазуудамын
Есть ли у Вас индивидуальная	Сиздин өзүңүздүн жеке

монография?	монографияңыз барбы?
-Да, она называется... (Нет, пока нет)	-Ооба, ал ... деп аталат (азырынча жок)
Есть ли у Вас публикация в зарубежных журналах?	Сиздин чет өлкөлөрдүн басылмаларында жарыяланган макалаларыңыз барбы?
-В зарубежных журналах у меня опубликовано две (три, ...) статьи	-Чет өлкөлүк басылмаларда менин эки (үч,...) макала жарыяланган
Кто Ваш соавтор?	Сиздин авторлошуңуз ким?
-Мой соавтор профессор ... Он известный специалист в области...	-Менин авторлошум профессор... . Ал ... тармагына таанымал адис
-Мой коллега (аспирант, соискатель, ...)	-Менин кесиптешим (аспирантым, изилдөөчүм, ...)
Вы кандидат (доктор) каких наук?	Сиз кайсы илимдин кандидатысыз (докторусуз)?
-Я кандидат (доктор) ... наук	-Мен ... илиминин кандидатымын (докторумун)
Где вы защищали диссертацию?	Сиз диссертацияңызды кайсы жерде коргогонсуз?
-Я защищал диссертацию в Бишкеке (Москве ...) в институте...	-Мен диссертациямды Бишкекте (Москвада ...) ... институтунда коргогом
Когда Вы сдаете кандидатский экзамен по...?	Сиз ... боюнча кандидаттык экзаменди качан тапшырасыз?

-Наша группа сдает кандидатский экзамен по... 21 апреля (15 октября, ...) во вторник, ... в весеннюю (осеннюю) сессию	-Биздин топ ... боюнча экзаменди 21 апрелде (15 октябрда,...) шейшемби күнү, ...жазгы (күзгү) сессия учурунда тапшырат
Есть ли у Вас ученики?	Сиздин окуучуларыңыз (шакирттериңиз) барбы?
Да, есть (нет)	Ооба, бар (жок)
Я подготовил двух (трех, ...) докторов наук и пять (шесть, ...) кандидатов наук	Мен эки (үч, ...) илимдин докторун, беш (алты, ...) илимдин кандидатын даярдадым
Сколько аспирантов Вы готовили?	Сиз канча аспирант даярдадыңыз?
У меня в аспирантуре обучались пятнадцать (шестнадцать, ...) человек	Менин жетекчилигим менен аспирантурада он беш (он алты, ...) адам окуду
К сожалению, не все защитили диссертации	Өкүнүчтүүсү, алардын бардыгы эле жумушун коргой алган жок
В каком институте (отделе, лаборатории, секторе) Вы работаете?	Сиз кайсы институтта (бөлүмдө, лабораторияда, сектордо) иштейсиз?
Я работаю в отделе, (лаборатории, секторе) института... в должности...	Мен ... институтунун бөлүмүндө (лабораториясында,

	секторунда) ... болуп эмгектенем
Кто директор (зам. директора, ученый секретарь) Вашего института?	Сиздин институтуңуздун директору (директордун орун басары, окумуштуу катчысы) ким?
Директор нашего института академик, профессор ...	Биздин институттун директору академик, профессор ...
Какие отделы (лаборатории, ...) имеются в Вашем институте?	Сиздин институтта кандай бөлүмдөр (лабораториялар) бар?
Структура нашего института представлена десятью (двенадцатью, ...) отделами, три (пятью, ...) лабораториями.	Биздин институттун курамы он (он эки, ...) бөлүмдөн, үч (беш, ...) лабораториядан турат.
Что препятствует Вашему исследованию?	Сиздин изилдөөлөрүңүзгө кандай тоскоолдуктар бар?
Нашему исследованию препятствует:	Биздин изилдөөлөргө тоскоолдуктар:
-отсутствие современного оборудования, особенно компьютерной техники;	-заманбап (азыркы мезгилдеги) курал-жабдыктын, айрыкча компьютердик техниканын жоктугу;
-плохое материальное и техническое обеспечение;	-материалдык жана техникалык куралдар менен

	начар камсыздалышы;
-недостаточная связь с зарубежными коллегами;	-чет өлкөлүк кесиптештер менен байланыштын жетишсиздиги;
-отсутствие сильной теоретической базы;	-мыкты теориялык базанын жоктугу;
-слабая профессиональная подготовка ряда сотрудников;	-бир катар кызматкерлердин кесиптик даярдыгынын начардыгы;
-отсутствие "свежих" идей.	-«жаңы» идеялардын жоктугу
Кто заведует Вашим отделом (лабораторией, сектором...)?	Сиздердин бөлүмдү (лабораторияны, секторду,...) ким башкарат?
- Нашим отделом заведует профессор...	-Биздин бөлүмдү профессор ... башкарат
Как Вы считаете (смотрите...)?	Сиздин оюңуз кандай (кандай карайсыз...)?
- Мне не совсем ясен этот вопрос. Помогите мне понять его до конца.	-Мен бул суроону толук түшүнө албадым. Аны толук түшүнүүгө жардам бериңизчи.
- Давай напишем совместную статью о...	- ...тууралуу экөөлөп бир макала жазалы.
- Хорошо, я согласен	- Жакшы, мен макулмун
- Договорились.	- Сүйлөштүк.
- Согласен, но немного позднее.	- Макулдаштык, бирок бир аз кийинчерээк.

- Нет, я не специалист в этой области.	- Жок, мен бул тармактын адиси эмесмин.
- Надо подумать...	- ... ойлонуп көрүү керек.
- Я хочу предложить Вам подумать над вопросом о...	- Мен сизден ... маселесинин тегерегинде ойлонуп көрүүнүздү сунуш кылам
Вы видели (читали, ...) статью... коллеги?	Сиз кесиптешибиз ... макаласын көрдүнүзбү (окудунузбу)?
- Да, я познакомился с этой статьей.	- Ооба, мен бул макала менен таанышып чыктым
- Нет, еүе не успел	- Жок, али окуй элекмин.
- Она полностью (отчасти) соответствует Вашим научным интересам.	- Ал толугу менен (айрым бөлүктөрү) Сиздин илимий кызыгууларыңызга туура келет.
- Я недавно познакомился с работой..., в которой...	- Мен жакында ... деген эмгек менен тааныштым, анда ... жөнүндө айтылат.
Есть ли какие-либо сведения о...?	... тууралуу кандайдыр бир маалымат барбы?
- Сведения о... я встречал в журнале (трудах,...).	- ... тууралуу маалыматты мен ... журналынан (жыйнагынан, ...) кезиктирдим.
- Нет, сведений о... в	- Жок, ... тууралуу

литературе я не встречал...	маалыматты мен адабияттардан кезиктирбедим.
- Краткое упоминание (исчерпывающую информацию, детальный анализ,...) я встречал в...	- Кыскача маалыматты (толук маалыматты, накта талдоону...) мен ... кезиктирдим
Что Вы думаете о...?	... тууралуу Сиздин оюнуз кандай?
В чем разница (отличие)...	...айырмасы (өзгөчөлүгү) эмнеде?
- Я считаю, что следует серьезно подумать о...	Мен ... тууралуу чындап ойлонуу керек деп эсептейм
Советовались ли Вы с...?	... менен Сиз кеңештиңиз беле?
Почему бы Вам (нам) не обратиться к...?	Сизге (бизге) ... менен акылдашууга эмне үчүн болбосун?
- К сожалению, я не знаком с... лично.	- Өкүнүчтүү, мен ... өзү менен тааныш эмесмин.
- Я его слишком мало знаю.	- Мен аны жакшы билбейм .
- Да, это хорошее предложение.	- Ооба, бул жакшы сунуш.
- Я последую Вашему совету.	-Мен Сиздин кеңешиңизди кабыл алам.
- Вы совершенно правы!	- Сиздики эң туура!
- Вы не правы.	- Сиз жаңылышасыз.

- Разъясните мне более подробно	- Мага толугураак түшүндүрүнүзчү.
- Как реализовать Ваши предложения?	- Сиздин сунушуңузду кантип ишке ашырууга болот?
- Ваша мысль очень интересная (ценная).	- Сиздин оюңуз өтө кызыктуу (баалуу).
- Давайте перенесем наш разговор на завтра (послезавтра)...	- Аңгемebизди эртең (бүрсүгүнү) уланталы...
- Это следует хорошенько обдумать.	- Муну жакшылап ойлоону керек.
- Послушайте меня внимательно.	- Мени көңүл коюп угунуз.
- Вы упускаете из виду...	- Сиз ... назарыңыздан четте калтыргансыз.
- Вам следует принять во внимание...	- Сизге ... көңүл бурганыңыз оң.
- Мне кажется, что...	-Менин оюмча, ал ...
Когда мы сможем обсудить вопрос о (идею, гипотезу, задачу...)...?	Биз ... тууралуу маселени (идеяны, божомолду, милдетти...) качан талкуулай алабыз?
- Да, это всем известно!	- Ооба, бул баарысына белгилүү!
- Эту проблему (задачу...) даже не стоит обсуждать!	- Бул маселени (милдетти...) талкуулоонун таптакыр

	кажети жок!
- Вы не учили того, что...	- Сиз ... эске албагансыз.
- Вы уверены, что...?	- Сиз ... ишенесизби?
- Расскажите, пожалуйста, в обүих чертах о...	- Сиз кичи пейилдикке ... жөнүндө жалпы жонунан айтып бериңизчи?
- Хочу Вам напомнить, что...	- Сиздин эсиңизге салгым келет...
- Этот аргумент не имеет силы, так как...	- Бул далилиңиз жетишсиз, себеби...
- У меня сложилось однознач- ное (неоднозначное, двойст- венное...) впечатление о...	- ... тууралуу менде бир беткей (эки ача) пикир пайда болду.
- Я не вижу здесь проблемы.	- Бул маселенин эч кыйындыгы жок.
С одной стороны..., с другой стороны...	Бир жагынан..., экинчи тараптан ...
Для того, чтобы..., необходимы...	... үчүн ... болуусу зарыл.
- Уточни-ка этот момент.	-Ушул жерин тактап берчи.
- Давай обсудим... еще раз.	-...кел, ... дагы бир жолу талкуулайлы.
- Вернемся к началу (середине...) наших рассуждений	-Биз талкуулаган маселенин башталышына (ортосуна...) кайрылып көрөлү.
- Пока я не знаю как решить	- Азырынча мен бул маселени

эту проблему.	(проблеманы) кандай чечүүнү билбейм.
ЗАСЕДАНИЕ ОТДЕЛА	БӨЛҮМ ОТУРУМУ
Когда состоится заседание отдела?	Бөлүмдүн отуруму качан өтөт?
- Заседание отдела состоится во вторник (четверг,...) в 15 (10,...) часов.	Бөлүмдүн отуруму шейшем-биде (бейшемби күнү,...) саат 15.00 дө (10, ...) болот.
Какая повестка дня?	Күн тартиби кандай?
- В повестке дня следующие вопросы: ...	- Күн тартибине төмөнкү маселелер коюлган: ...
- В повестку дня включен мой доклад. Он называется "Проблема..." "К вопросу,..."	- Күн тартибине менин баяндамам киргизилген. Ал ... проблемасына арналган.
- Уважаемые коллеги!	- Урматтуу кесиптештер!
- Мое сообщеение посвящено проблеме...	- Менин билдирүүм ... маселеге арналган
- Основные этапы становления этой проблемы следующие.	- Бул маселенин пайда болушу төмөнкүдөй:
Первое...	Биринчи...
Второе...	Экинчи...
Наш подход основан на...	Биздин көз караш ... негизделген
В отличие от работ..., мы использовали...	... жумуштарынан өзгөчөлөп, биз ... колдондук.

Основные результаты таковы:...	Негизги натыйжалар мына булар: ...
Доклад окончен.	Баяндама аяктады.
Какие есть вопросы?	Кандай суроолор бар?
- В работе... утверждалось (было показано,...), что...	... жумушта ... тастыкталды (көрсөтүлдү).
Как это согласуется с Вашими результатами (выводами)?	Бул Сиздин натыйжаларыңыз менен (корутундуларыңыз менен) кандай байланышат?
Почему Вы не использовали литературу зарубежных авторов?	Сиз эмне үчүн чет элдик авторлордун адабияттарын пайдаланбадыңыз?
Уточните Вашу постановку проблемы (задачи...)...?	Сиз проблеманын коюлушун тактай кетиңизчи?
Мне кажется, что Ваш вывод глубоко (недостаточно, плохо) аргументирован.	Менимче Сиздин айткан корутундуларыңыз өтө терең (же-тишсиз, начар) далилденген.
Какое количество экспериментов (серий экспериментов) Вы провели?	Сиз канча (эксперименттер сериясын) эксперимент жүргүздүңүз?
- Мы провели пять (десять,...), серий экспериментов.	Биз беш (он, ...) эксперименттер сериясын жүргүздүк
В каждом (каждой) из них (не) обнаружилось...	Алардын ар биринде (ар кайсысында) ... байкал(ба)ды
На какой (ом) экспериментальной установке	Сиз кандай эксперименттик жабдуулар (аспаптар,

(приборе,...) Вы работаете?	куралдар,...) менен иштейсиз?
- Мы работаем на отечественной (зарубежной) установке...	Биз Ата Мекендик (чет элдик) жабдуулар менен иштейбиз...
Какова точность Ваших экспериментов?	Сиздин экспериментте-риңиздин тактыгы канчалык?
- Точность наших экспериментов порядка...	- Биздин эксперименттерибиңиздин тактыгы ... чамасында.
- Точность наших экспериментов не превышает (намного превышает, на... порядков выше, соответствует,...)	- Биздин эксперименттерибиңиздин тактыгы ... ашпайт (... , артык, ... жогору, ... дал келет).
Каковы основные этапы проведения Вашего эксперимента?	Сиздин эксперименттин негизги этаптары кайсылар?
Как Вы интерпретируете данный график (схему, диаграмму...)?	Сиз берилген графикти (схеманы, диаграмманы,...) кандай түшүндүрөсүз?
- Этот график (схема,...) интерпретируется следующим образом.	Бул график (схема, ...) мындайча түшүндүрүлөт...
Как согласуются Ваши результаты с литературными данными?	Сиздин натыйжаларыңыз адабияттагы маалыматтар менен канчалык деңгээлде

	туура келет.
- Наши результаты полностью согласуются с... (частично пересекаются с., не соответствуют...).	Биздин натыйжабыз ... менен толук шайкеш келет (азыраак үндөшөт, туура келбейт).
Каковы основные параметры Вашей экспериментальной установки?	Сиздин эксперименттик жабдууларыңыздын негизги параметрлери кандай?
- Основные параметры следующие: мощность..., чувствительность..., добротность..., пределы изменения..., диапазон...	Негизги параметрлери төмөнкүлөр: кубаттуулугу, ... сезгичтиги ..., бардемдиги..., өзгөрүү чеги..., диапозону...
Какие формы и методы исследования Вы применяли?	Сиз изилдөөнүн кандай методдорун жана түрлөрүн колдондуңуз?
- Мы использовали приближенный метод... (феноменологическую модель..., квазиклассическую схему..., точное решение...)	Биз жакындатылган методду ... (.... феноменологиялык үлгүнү, ... квазиклассикалык схеманы, ... так чыгарылыштарды) колдондук.
В настоящее время принято считать, что...	Азыркы учурда ... болушу кабыл алынган.
Особое внимание мы уделили исследованию...	Биз негизинен ... изилдөөгө өзгөчө көңүл бөлүдүк.
Выше я говорил о...	Жогоруда мен ... тууралуу

	айттым.
Благодарю Вас за поддержку моей работы.	Менин эмгегимди колдогонуңуз үчүн Сизге ыраазылык билдирем.
Разрешите мне задать вопрос?	Мага суроо берүүгө уруксат этиңизчи?
Какова методологическая (практическая, теоретическая) значимость Ваших результатов?	Сиздин корутундуңуздун методологиялык (практикалык, теориялык) маңызы эмнеде?

НА УЧЕНОМ СОВЕТЕ	ОКУМУШТУУЛАР КЕҢЕШИНДЕ
Кто является председателем (заместителем) Ученого совета?	Окумуштуулар кеңешинин төрагасы (орун басары) ким?
Какие вопросы включены в повестку Ученого совета?	Окумуштуулар кеңешинин күн тартиби кандай?
- Обсуждение рукописей завершенных плановых работ...	Аякталган пландуу жумуштардын кол жазмаларын талкуулоо ...
- Обсуждение кадрового вопроса.	Кадрлар маселесин талкуулоо.
- Обсуждение научного доклада...	- Илимий докладды талкуулоо.
- Утверждение графика (плана, отчета)....	- ... графигин (планын, отчетун) бекитүү.
-Утверждение плана работы отдела (сектора, лаборатории)... по развитию научных исследований.	Бөлүмдүн (сектордун, лабораториянын) илимий изилдөөлөрүн өнүктүрүү планын бекитүү.
- Состояние и перспективы научных связей с зарубежными странами.	- Чет өлкөлөр менен илимий байланыштардын азыркы абалы жана келечеги
- Аттестация аспирантов.	- Аспиранттарды аттестациялоо

- Утверждение поисковых, региональных, международных тем (целевых комплексных программ,...).	- Эларалык, аймактык изилдөө (максаттуу комплекстүү программаларды, ...) темаларын бекитүү
- Утверждение единого плана научных обсуждений.	- Илимий талкуулардын бирдиктүү планын бекитүү
- Перспективы развития института (отдела, лаборатории...)	- Институттун (бөлүмдүн, лабораториянын, ...) өнүгүү келечеги
- Отчет... о...	- ... тууралуу отчет.
Сколько времени просит докладчик?	Баяндамачыга канча убакыт керек?
Кто является рецензентами Вашей работы (монографии, плановой темы...)?	Сиздин эмгегиниздин (монографияңыздын, пландуу темаңыздын...) рецензенти ким?
- Вашему вниманию предлагается измененная повестка дня.	-Сиздердин назарыңыздарга өзгөртүлгөн күн тартиби сунуш кылынат.
Кто хотел бы выступить в порядке обсуждения?	Талкууга ким ой кошкусу келет?
Слово предоставляется...	Сөз ... берилет.
Следующим выступает...	Эмики сөз ... берилет.
Будут ли какие-либо дополнения?	Толуктоолор барбы?
Вам предоставляется	Сизге корутунду сөз берилет.

заключительное слово.	
Если вопросов нет, перейдем к обсуждению.	Эгер суроолор жок болсо, талкууга өтөлү.
В соответствии с графиком аттестации ...	Аттестация графигине жараша ...
Мы объявили конкурс на замещение вакантной должности...	Биз ... боюнча бош орунга конкурс жарыяладык.
На... место подали документы... человек.	... бош орунга ... талапкер документтерин тапшырды.
В состав счетной комиссии избраны...	Эсептөө комиссиясынын курамына ... шайланды.
Председатель (секретарь) счетной комиссии...	Эсептөө комиссиясынын төрагасы (катчысы)...
О результатах тайного голосования доложит...	Жабык добуш берүүнүн жыйынтыгын ... билдирет.
С предложениями по плану (графику) выступит...	План (график) боюнча сунуштар менен ... сөз сүйлөйт.
У кого есть замечания и уточнения?	Кимде сын пикир жана тактоолор бар?
Итак, план (график)... принят ...	Ошентип, ... план (график) ... кабыл алынды.

ЗАСЕДАНИЕ ДИССЕРТАЦИОННОГО СОВЕТА	ДИССЕРТАЦИЯЛЫК КЕҢЕШТИН ОТУРУМУ
Есть ли кворум членов диссертационного совета?	Диссертациялык кеңештин мүчөлөрү толукпу?
- Да, кворум имеется.	- Ооба, толук, добуш жеткиликтүү.
- Нет, кворума нет.	- Жок, жеткиликтүү эмес.
- На повестке дня:	- Күн тартибинде:
- прием докторской (кандидатской) диссертации... на тему...	- ... темадагы докторлук (кандидаттык) диссертацияны кабыл алуу.
- заұита докторской (кандидатской) диссертации...	- докторлук (кандидаттык) диссертацияны коргоо...
Научный руководитель -доктор ... наук, профессор...	Илимий жетекчиси ... илимдеринин доктору, профессор ...
Официальные оппоненты:...	Расмий оппоненттер ...
Ведущая организация: кафедра, (отдел, лаборатория...) института (университета)...	Жетектөөчү мекеме ... институтунун (университетинин) ... кафедрасы (бөлүмү, лабораториясы,...).
Для ознакомления с содержанием диссертации...	Диссертациянын мазмуну менен тааныштыруу үчүн сөз

слово предоставляется члену совета...	кеңештин мүчөсү ... берилет.
Диссертация (не) принимается к защите.	Диссертация коргоого кабыл алынат (кабыл алынбайт).
Официальными оппонентами назначаются...	Расмий оппоненттер болуп ... дайындалсын.
Ведущей организацией выбирается...	Жетектөөчү мекеме катары ... белгиленсин.
Объявляется защита диссертации... на соискание ученой степени доктора (кандидата)... наук.	Илимдин доктору (кандидаты) даражасын алуу үчүн диссертацияны коргоо жарыяланат.
Слово предоставляется ученому секретарю совета... для ознакомления с содержанием представленных документов...	Изилдөөчүнүн документтери менен тааныштыруу үчүн сөз кеңештин илимий катчысы ... берилет.
Г-н ..., года рождения, по национальности кыргыз (казак, русский,...), окончил... университет (институт), работал,... в настоящее время работает в должности....	... мырза (айым) ... жылы туулган, улуту кыргыз (казак, орус,...), университетин (институтун) бүтүргөн, ... иштеген, азыркы учурда ... болуп иштейт.
Соискатель... имеет следующие публикации:...	Издөнүүчүнүн төмөнкүдөй жарыяланган эмгектери бар:...
Им сданы кандидатские	...боюнча кандидаттык

экзамены по... отлично (хорошо, удовлетворительно)	экзамендерди эң жакшы (жакшы, канааттандыраалык) бааларга тапшырган.
В личном деле имеются следующие документы:	Өздүк ишинде төмөнкүдөй документтер бар:
- заявление на имя председателя совета;	- кеңештин төрагасынын атына жазылган арыз;
- личный листок по учету кадров...	- ... кадрларды эсепке алуу жөнүндөгү өздүк баракчасы;
- характеристика...	- ... мүнөздөмө
- справка о сдаче кандидатских экзаменов...	- ... кандидаттык экзамендерин тапшыргандыгын күбөлөндүргөн маалымат кагазы;
- диплом кандидата наук (о высшем образовании)...	- ... илимдин кандидаты (жогорку билими) жөнүндөгү диплому.
- ходатайство о приеме диссертации к защите, подписанное...	- Диссертацияны коргоого кабыл алуу жөнүндөгү ... колу коюлган кат;
- список опубликованных трудов, заверенный... .	- жарык көргөн эмгектердин күбөлөндүрүлгөн тизмеси.
Все документы соответствуют требованиям Национальной аттестационной комиссии	Бардык документтер Кыргыз Республикасынын Улуттук аттестациялоо комиссиясынын

Кыргызской Республики.	талаптарына жооп берет.
Есть ли вопросы к ученому секретарю (соискателю)...?	Окумуштуу катчыга (изденүүчүгө) ... суроолор барбы?
Слово для изложения основного содержания диссертации предоставляется соискателю...	Диссертациянын негизги мазмуну менен тааныштыруу үчүн сөз изденүүчү ... берилет.
Уважаемый председатель, члены диссертационного совета, коллеги...!	Урматтуу төрага, диссертациялык кеңештин мүчөлөрү, кесиптештер...!
Диссертация посвящена исследованию... .	Диссертация ... проблемасын изилдөөгө арналган.
Актуальность темы обусловлена тем, что....	Теманын актуалдуулугу ... жагдайларга байланышкан
Целью работы является....	Жумуштун максаты ... болуп саналат.
Для достижения поставленной цели...	Алдыга коюлган максатка жетүү үчүн ...
При этом мы опирались на....	Аны менен катар биз ... таяндык.
На защиту выносятся следующие положения...	Коргоого төмөнкүдөй жоболор коюлат: ...
Какие будут вопросы к...?	Изденүүчүгө кандай суроолор бар?
Для оглашения отзыва	Жетектөөчү мекеменин

ведущей организации...	пикири менен тааныштыруу үчүн сөз ... берилет
В совет поступили (поступило) три (пять) отзыва(ов) на автореферат...	Кеңешке ... авторефератка үч (беш...) сын-пикир түштү.
В отзыве... отмечено (указано, обращено внимание, сказано)...	Сын-пикирде ... белгиленген (көрсөтүлгөн, назар салган, айтылган).
В качестве положительных моментов...	Оң жактары катары ... белгиленген.
Наряду с положительными сторонами в работе имеются недостатки.	Жумуштун жакшы жактары менен бирге кемчиликтер да кетирилген.
В целом же, по нашему мнению, работа (не) соответствует... и соискателю (не) может быть присуждена...	Жалпысынан алганда, биздин оюбузча, жумуш ... талаптарга жооп берет (шайкеш эмес) жана изденүүчүгө ... даражасын берүүгө болот (болбойт).
Переходим к дискуссии по диссертации.	Диссертация боюнча талкууга өтөбүз.
Слово предоставляется первому (второму, третьему) официальному оппоненту...	Сөз биринчи (экинчи, үчүнчү) расмий оппонент ... берилет.
Для ответа на замечания, содержащиеся в отзыве	Жетектөөчү мекеменин (биринчи ... расмий

ведущей организации (первого официального оппонента...), слово предоставляется...	оппоненттин) көрсөткөн сын-пикирлерине жооп берүү үчүн сөз изденүүчү ... берилет.
Продолжаем дискуссию.	Талкуулоону улантабыз.
Кто хочет выступить в качестве неофициального оппонента?	Расмий эмес оппонент катары ким сүйлөгүсү келет?
Заключительное слово предоставляется...	Корутунду сөз изденүүчү ... берилет.
Те замечания (пожелания), которые были высказаны, послужат основой дальнейшей разработки...	Айтылган эскертүүлөр (сунуштар) мындан аркы изилдөөлөргө негиз боло алат...
Это направление мы будем развивать дальше.	Биз бул багытты андан ары да өнүктүрөбүз.
Я так же хочу поблагодарить...	Мен аны менен катар ... ыраазылык билдирем.
Слова особой признательности я адресую...	Мен өзгөчө ыраазычылыгымды ... билдирем
Какие будут замечания по заключению...?	...корутунду боюнча кандай пикирлер бар?
Принять за основу...	...негизинен кабыл алуу...
Уточнить (отредактировать) пункт(ы) 1, 2,...	1, 2, ... пункттарын тактоо (редакциялоо)...
Принять в целом...	Негизинен кабыл алуу...

Для проведения тайного голосования необходимо избрать счетную комиссию.	Жабык добуш өткөрүү үчүн эсептөө комиссиясын шайлоо зарыл.
В результате открытого голосования счетная комиссия избрана в следующем составе.	Ачык добуш берүүнүн натыйжасында эсептөө комиссиясы төмөнкү курамда шайланды...
Для оглашения результатов тайного голосования...	Жабык добуш берүүнүн натыйжасын жарыялоо үчүн сөз ... берилет
Присутствовали на заседании... членов совета.	Кеңештин ... мүчөсү катышты.
Роздано бюллетеней членом совета...	...кеңештин мүчөлөрүнө бюллетендер таратылды.
Осталось не розданных...	Таратылбай калганы...
Оказалось в урне... бюллетеней.	Урнадан ... бюллетень чыкты.
Результаты голосования...	Добуш берүүнүн натыйжасы...
За присуждение ученой степени доктора (кандидата) ... наук...	... илимдеринин (кандидаты) доктору наамын берүүнү ыйгарууга макул...
Против....	Каршы...
Воздержавшихся...	Калыс ...
Постановили...	... токтом кабыл алынды
Присудить ученую степень	Окумуштуулук даража берилсин

НА КОНФЕРЕНЦИИ	КОНФЕРЕНЦИЯДА
Как называется это конференция?	Бул конференция кандай аталат?
Сколько человек в нем принимает участие, из них зарубежных..., иногородних...?	Ага канча адам катышат? Алардын ичинен чет өлкөдөн..., шаардан тышкары жерден келгени ...
- В конференции принимает участие... человек.	-Конференцияга ... адам катышат.
Сколько дней продлится конференция?	Конференция канча күнгө созулат?
Конференция продлится (просчитана на..., будет проходить, ...) три дня.	Конференция (... эсептелген, ... өтөт) үч күнгө созулат.
Какие доклады и выступления Вас интересуют?	Кайсы баяндамалары Сизди кызыктырат?
- Я хочу послушать доклад (выступление ...) профессора...	-Мен профессор ... баяндамасын (билдирүүсүн) угууну каалайм.
Когда состоится Ваше выступление?	Өзүңүз качан сүйлөйсүз?
-Мой доклад запланирован на.....	Менин баяндамам ... коюлган (планга кирген).
Какова тема Вашего доклада?	Сиздин баяндамаңыздын темасы кандай?

Мой доклад называется....	Менин баяндамам.... деп аталат.
Приехал ли на конференцию профессор?	Конференцияга профессор ... келдиби?
Где разместились участники конференции?	Конференциянын катышуучулары кайда жайгашты?
Участники конференции разместились (проживают,.....) в гостинице....	Конференциянын катышуучулары мейманканасына жайгашышты?
В какой гостинице живет профессор?	Профессор кайсы мейманканага токтоду?
- Мы договорились встретиться с....	-Биз ... менен жолугууга макулдашып койдук.
Не хотите ли Вы принять участие в беседе?	Сиз биз менен аңгемелешүүнү каалайсызбы?
- Я приглашен к....	-Мени чакырып коюшту.
- Я хочу заняться личными делами.	-Мен өз жумуштарымды бүтүрөйүн деген ойдомун.
- Приходите послушать мой доклад.	-Менин баяндамамды угууга келиңиз.
- К сожалению, я не смогу.	-Тилекке каршы, мен бара албайм.
Принималили Вы участие в обсуждении доклада коллеги?	Кесиптешиңиздин баяндамасын талкуулоого Сиз катыштыңызбы?

Где состоится следующая конференция?	Келерки конференция кайда өтөт?
Кто является ведущим “круглого стола”?	“Тегерек үстөлдү” ким өткөрөт?
Ведущим “круглого стола” является профессор....	“Тегерек үстөлдү” профессор..... алып барат.
Сегодняшний “круглый стол” посвящен вопросам (проблемам,...).....	Бүгүнкү “тегерек үстөл” ... маселесине арналган.
В каких изданиях будут опубликованы материалы конференции (“круглого стола”, коллоквиума...)...?	Конференциянын (“тегерек үстөл”, коллоквиум...) материалдары кайсы басылмаларга жарыяланат?
Материалы конференции будут опубликованы в журнале “Вестник НАН КР”.	Конференциянын материалдары “КР УИА кабарчысы” журналына жарыяланат.
- отдельной книгой...,	- өзүнчө китеп болуп...,
- в серии книг...	Китеп сериясы менен басылып чыгарылат.
- На каких языках предполагается издание этих материалов?	-Бул материалдарды кайсы тилдерде басып чыгаруу каралып жатат?
Все материалы конференции будут изданы на кыргызском (казахском, русском,	Коференциянын бардык материалдары кыргыз (казак, орус, англис...) тилдеринде

английском,...) языках	чыга турган болду.
- Одна часть материалов будет опубликована на русском языке, другая часть на кыргызском языке.	- Материалдардын бир бөлүгү орус тилинде, экинчи бөлүгү кыргыз тилинде болот.
- Почему в программу конференции (симпозиума...) не включен доклад профессора...?	-Конференциянын (симпозиумдун) программасына профессор... баяндамасы эмне үчүн киргизилбеген?
- Он не смог принять участие в нашей конференции.	-Ал киши биздин конференцияга катыша албады.
- Он не был приглашен на конференцию.	-Ал киши конференцияга чакырылган эмес.
В какой аудитории проходит заседание секции...?	... секциянын жыйналышы кайсы аудиторияда өтүп жатат?
- Заседание секции... проходит в... аудитории.	- Секция жыйналышы аудиториясында өтөт
Ваш доклад состоится до перерыва или после?	Сиздин баяндамаңыз танаписке чейинби же андан кийин болобу?
-Я буду делать доклад до (после) перерыва.	-Мен баяндамамды танапистен (кийин) мурун жасайм.
Кто выступает с докладом на	Пленардык жыйналышта

пленарном заседании?	баяндаманы ким жасайт?
- На пленарном заседании с докладом выступает профессор...	- Пленардык жыйналышта баяндаманы профессор ... жасайт.
Кто является Вашим содокладчиком?	Сиз баяндаманы ким менен биригип жасайсыз?
-Моим содокладчиком является профессор...	-Мен баяндаманы профессор ... менен биригип жасайм.
Какие технические средства Вы предполагаете использовать при докладе?	Баяндамада Сиз кандай техникалык куралдарды колдонууну ойлоп жатасыз?
-слайды	- слайддарды
- проектор	-проекторду
- документальный фильм	-даректүү фильмди
-компьютер (ноутбук,...)	- компьютерди (ноутбукту,...)
Где мне найти оргкомитет конференции?	Конференциянын уюштуруу комитетин кайдан тапсам болот?
- Оргкомитет находится в главном корпусе (в здании института...) на... этаже, комната номер...	- Уюштуруу комитети башкы имаратта (институттун имаратында...) ... кабатта, ... номерлүү бөлмөдө жайгашкан.
Будет ли во время конференции работать книжный киоск?	Конференциянын жүрүшүндө китеп күркөлөрү иштей береби?
Есть ли у Вас в продаже газета	Сатыкта “Кут билим” гезити

"Кут билим"?	барбы?
Позвольте представить Вам коллегу...	Сизди кесиптешим ... менен тааныштырууга уруксат этиңиз.
Вы получили приглашение на конференцию?	Сиз конференцияга чакырылдыңыз беле?
Какие доклады (выступления) произвели на Вас благоприятное впечатление?	Кайсыл баяндамалар сизге жагымдуу таасир калтырды?
- Самое благоприятное впечатление на меня произвел доклад профессора	- Мага укмуш таасир калтырганы профессор ... баяндамасы болду.
- Кроме того, я бы отметил доклад молодого коллеги из...	- Аны менен катар ...дан келген жаш кесиптешибиздин баяндамасын атасак болот
Кто подводит итоги конференции?	Конференциянын жыйынтыгын ким чыгарат?
-Итоги конференции подводит профессор...	- Конференциянын жумушун профессор ... жыйынтыктайт.
Кто сегодня председательствует на заседании?	Бүгүнкү жыйналышка ким төрагалык кылат?
- На сегодняшнем заседании председательствует профессор... из...	- Бүгүнкү жыйналышка ... келген профессор ... төрагалык кылат.
Запишите мой служебный	Менин кызмат (үй) дарегимди,

(домашний) адрес и телефон.	телефонумду жазып алыңыз.
Позвольте вручить Вам мою визитную карточку.	Менин визит карточкамды тапшырууга уруксат этиңиз.

НАУЧНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ	ИЛИМИЙ ИШМЕРДҮҮЛҮК
Построение теории	Теориянын куралышы.

Идея	Идея
Появление (возникновение) новой идеи...	Жаңы идеянын пайда болушу (туулушу).
Идея... принадлежит...	... идеянын ээси ...
Эта идея была выдвинута...	Бул идеяны сунуштаган...
Для решения... проблемы... была предложена идея...	... маселени чечүүгө ... идеясы сунушталган
Идея... (не) получила дальнейшего развитие...	... идея андан ары уланып кетти (кетпеди).
Плодотворность этой идеи проявилась в ...	Бул идеянын жемиштүүлүгү ... көрүндү.
"Сумасшедшая" (оригинальная, новая, ложная...) идея...	“Акылга сыйбаган” (өзгөчө, жаңы, туура эмес) идея ...
Автором... выдвинута смелая идея...	Автор ... тууралуу олуттуу идеяны сунуштаган.
Идея... сразу же встретила поддержку со стороны...	... идея ... тарабынан тез эле колдоо тапты.
Насколько идея... вписывается в рамки?	... идея канчалык ... алкагына бата алат?
Рациональное зерно... идеи... состоит, на мой взгляд, в следующем.	Менин оюмча ... идеянын ... (уңгусу) маңызы мында...
Ваша идея противоречит...	Сиздин идеяңыз ... карама-каршы (же кайчы) келет.
Значение идеи... (не) выходит	... идеясынын маңызы жөнөкөй

за обычные представления...	элестөө алкагынан ашып (ашпайт) түшөт
При создании... ведущей идеи, была...	... жасоо кезинде жетекчи идея ... болгон.
С идеей... были связаны надежда на...	... идеясы менен ... үмүтү байланышкан.
Гипотеза	Божомол
"Гипотез я не измышляю" (И. Ньютон)	"Божомолду мен ойдон чыгарбаймын" (И. Ньютон)
Достоверность гипотезы... не вызывает сомнения...	... божомолдун ишенимдүүлү- гүнө күмөн саноого болбойт.
Бесплодная (плодотворная) гипотеза...	Жемишсиз (жемиштүү) божомол...
Для подтверждения гипотезы... было...	... божомолду бекемдөө үчүн ... жасалды.
Для более глубокого выяснения процессов (механизмов, явлений, ...) была предложена гипотеза...	... процессти (кубулушту), механизмди өтө терең таануу үчүн ... божомол сунушталган эле.
Гипотеза за гипотезой...	Божомолдон ... божомол келип чыкты
Гипотеза... требует дальнейшей модификации в плане (аспекте...)	... божомолу ... багытын ары карай модификациялоону талап кылат.
Гипотеза... гласит, что...	... божомол... чагылдырат
Использование гипотезы...	... божомол жасоо

связано с...	байланыштуу
Гипотеза... распространяет ... на...	... божомол ... боюнча жасалды.
Гипотеза... нашла подтверждение...	... божомол өз далилин тапты.
Последовательное развитие этой гипотезы приводит к....	Бул божомолдун удаалаш өнүгүшү ... алып келет.
Гипотеза... сыграла исключительную роль в...	... божомол ... өзгөчө роль аткарды.
Гипотеза... обяснила значительный круг...	... божомол маселелеринин бир тобун түшүндүрө алды.
Для разрешения противоречий... была выдвинута гипотеза...	... тууралуу карама каршылыкты чечүү үчүн ... божомол сунушталган эле.
Для уяснения гипотезы... необходимо иметь в виду...	... божомолду айкын кылуу үчүн ... эске алуу керек.
Гипотеза... явилась результатом...	... божомол ... натыйжасы болуп табылды.
После того, как была сформулирована гипотеза...	... тууралуу божомол такталгандан кийин ...
Посредством одной гипотезы...	Бир божомол жасоо аркылуу...
Гипотеза состоит в следующем...	Божомол мына булардан турат...
Странно, но на первый взгляд, гипотеза...	Таңкаларлыгы, бир караганда, божомол...

В качестве "рабочей гипотезы" примем...	“ Жумушчу божомол” иретинде ... кабыл алабыз.
Основание гипотезы состоит в...	Божомолдун негизинде ... турат.
Понятие	Түшүнүк
В процессе... мы используем следующие понятия...	... процессинде биз мындай түшүнүктөрдү пайдаланабыз.
Уточним понятие...	... түшүнүктү аныктап алалы.
Рассмотрим процесс формирования понятия...	... түшүнүктүн калыптануу процессин карайбыз.
Понятие... требует дальнейшего развития...	... түшүнүгү андан ары өнүктүрүүнү талап кылат.
В дальнейшем мы углубим понятие ...	Мындан ары биз ... түшүнүгүн тереңдете беребиз.
Основным понятием теории является...	Теориянын негизги түшүнүгү ... болуп саналат.
Мы сконцентрируем свое внимание на понятии...	Биз өзүбүздүн назарыбызды ... түшүнүгүнө токтотолу.
Понятие теоретически воспроизводит...	... түшүнүк теориялык жагынан ... чыгарат.
Понятие... не следует смешивать с определением...	... түшүнүгүн анын аныктамасы менен чаташтырууга болбойт.
Что означает понятие...?	... түшүнүгү эмнени билдирет?
Как это понятие связано с понятием...?	Түшүнүк ... түшүнүгү менен кандай байланышта?

Простейшие (фундаментальные) понятия...	Жөнөкөй (фундаменталдык) түшүнүк...
В рамках теории понятия... взаимосвязаны...	Теориянын алкагындагы түшүнүк ... өз ара байланышта.
Это разные (близкие) понятия	Бул ар түрдүү (жакын) түшүнүктөр.
Формально-логическое (диалектико-логическое) понятие...	Формалдуу - логикалык (диалектика – логикалык) түшүнүк.
Понятие... не совместимо с...	... түшүнүк... менен дал келбейт.
Необходимо учитывать различие понятий...	... түшүнүктөрдүн өзгөчөлүктөрүн эске алуу зарыл.
В теории... понятия совпадают между собой, тогда как в... понятия становятся различными	... теориясында ... түшүнүктөр өз ара өндөшүп, шайкеш келсе, мында түшүнүктөр ар түрдүү болушат.
Понятие... глубже и более адекватно отражает...	... түшүнүгү ... терең жана адекваттуу чагылдырат.
Понятие... внутренне противоречиво...	... түшүнүгү ички карама – каршылыкта (кайчылашта)...
Система понятий...	Түшүнүктөрдүн системасы...
Понятийный аппарат...	Түшүнүктөрдүн аппараты ...
Теория	Теория

Теории присущи следующие трудности...	Теорияга төмөнкүдөй кыйынчылыктар мүнөздүү...
Несмотря на..., в теории... обнаружались серьезные противоречия.	... карабастан, ... теориясында олуттуу кайчылаш учурлар байкалат.
Недостатки теории... преодолевались разными путями...	... теориясынын кемчилиги ар түрдүү жолдор менен жоюлду.
Высшим достижением теории явилось...	... теориянын жогорку жетишкендиги болуп ... саналат.
Первыми попытками построения теории...	... теориясын түзүүдөгү алгачкы аракет.
Построение теории... началось с...	... теориясын түзүү ... башталды.
В основу теории был положен принцип...	теориясынын негизине ... принциби коюлган.
Принцип... явился теоретической обработкой ряда экспериментальных данных по...	... принциби ... боюнча бир катар эксперименттик маалыматтардын теориялык оңдолгон түрү болуп каралат.
Этот факт... может быть положен в основу новой теории...	... бул факт ... жаңы теориянын негизин түзүшү мүмкүн.
В рамках этого подхода... понятию... отводится важнейшая роль в структуре	Болочок теориянын түзүлүшүндө бул өңүттөн алганда ... түшүнүгүнө башкы

будууей теории...	көңүл бурулат.
Основное уравнение теории имеет следующий вид...	Теориянын негизги теңдемеси төмөнкүдөй түрдө болмок...
Закон ... в теории... истолковывается как...	... мыйзамы ... теориясында ... катары түшүндүрүлөт.
Теория... удовлетворяет принципу соответствия...	... теориясы ... шайкештик принцибин канааттандырат
Решение основных уравнений... представляет собой... трудную (очень трудную, практически неразрешимую) задачу....	... негизги теңдемени чечүү ... аны менен катар татаал (өтө татаал, иш жүзүндө мүмкүн эмес, оор) милдет коюлган.
Рассмотрим эти уравнения в частном (простейшем...) случае...	Бул теңдемени жеке (жөнөкөй) учурда карайбыз...
Примем условия: если..., то...	Шартын кабыл алабыз, эгерде ..., анда ...
В результате... упрощенные уравнения... примут вид...	... натыйжасында .. теңдемени жөнөкөйлөтүү ... түрүнө алып келет.
Для упрощения задачи...	Маселени жеңилдетүү үчүн...
Для решения... уравнений используем известный метод	... теңдемесин чыгаруу үчүн ... белгилүү ыкманы колдонобуз.
Для однозначности решения...	Чечиминин бир жактуу болушу үчүн ...
Метод был разработан	Ыкма ... (сунушталган, өөрчү-

(предложен, развит,...) ...	түлгөн, ...) иштелип чыккан.
Согласно теории...	... теориясына ылайык ...
Доказательство проведем следующим образом...	Далилдөөнү мындайча жүргүзөбүз....
Итак, мы имеем...	Демек, бизде болгону..
Проводя аналогичные рассуждения...	Окшош ой жүгүртүп...
Таким образом, решение уравнения... имеет следующий вид...	Ошентип, ... теңдеменин чыгарылышы мындай түрдө...
Теория... позволяет целостно воспроизвести...	... теориясы бүтүндөй кайра түзүүгө жол берет
Внутренние (внешние) факторы развития теории...	Теориянын өнүгүшүнүн ички (сырткы) факторлору...
Внутренняя логика теории...	Теориянын ички логикасы...
Логический (эмпирический, ...) критерий истинности теории...	... теориясынын чындыгынын логикалык (эмпиризмдик,...) критерийи ...
Принципы (диалектико-логи- ческое, формальнологичес- кие)... построения теории.	Теорияны (диалектикалык- логикалык, формал-өзөктүү) түзүү принциби.
Переход от теории... к теории...	... теориясынан ... теориясына өтүү.
Формирование теории...	Теорияны калыптандыруу...
Теоретические следствия прекрасно (хорошо,	Теориялык натыйжалар ... тажрыйбалык маалымат

удовлетворительно) согласуются с экспериментальными данными... по ...	жыйынтыгы менен эң сонун (жакшы, канааттандыруу) үндөшөт.
Единая (универсальная, феноменологическая, динамическая, статистическая) теория	Бирдиктүү (чар тараптуу, феноменалдык, динамикалык, статистикалык) теория...
Систематизация (упорядочение) фактов...	Фактыларды (иреттөө) системалаштыруу...
Качественные (количественные) методы исследования...	Изилдөөнүн сапаттык (сандык) методдору...
Это следствие теории... интерпретируется как...	Теориянын натыйжасы мындайча түшүндүрүлөт...
В новой теории выполняется ли закон...?	Жаңы теорияда ... закону иштейби?
Отсюда можно сделать следующие выводы.	Мындан төмөнкүдөй корутун- дуларды белгилөөгө болот.
Проведение эксперимента	Эксперимент жүргүзүү
Проводить опыт...	... тажрыйба жасоо
Планирование (подготовка) эксперимента...	... экспериментти (даярдоо) пландаштыруу.
Экспериментальная установка (программа)...	Эксперименталдык түзүлүш (программа) ...

Эксперимент по...	... боюнча эксперимент
Удачное (неудачное) разрешение...	... ийгиликтүү (ийгиликсиз, оңунан чыкпаган) чечим.
Разрешаюуая способность...	чечүүчү жөндөмдүүлүк...
Какой интерес представляют эти опыты по...?	... боюнча бул тажрыйбалар эмнеси менен кызыктуу?
Насколько реальны Ваши эксперименты по измерению (обнаружению,...)...	... өлчөөдө (табууда,...) сиздердин экспериментте-риңиз канчалык деңгээлде анык (реалдуу)?
Точность опыта (эксперимента измерения, прибора...) составляет...	Тажрыйбанын (өлчөөнүн эксперименттин, куралдын...) тактыгы түзөт.
Экспериментальная проверка (техника...)...	... эксперименталдык (техникалык) текшерүү.
Для экспериментального подтверждения...	Эксперимент түрүндө далилдөө үчүн....
Проведение эксперимента по... планируется осуүествить...	... боюнча эксперимент жүргүзүү ... пландаштырылууда.
Абсолютная (относительная) величина (ошибка...)...	Абсолюттук (салыштырма) чондук (ката...)...
Метод измерения (анализа, обработки, проверки)...	... өлчөө (талдоо, иштетүү, текшерүү) методу.
Экспериментальные данные (методы)...	Эксперименттик маалыматтар (методдор)...

Лабораторная система...	Лабораториялык система...
Измерение состоит в...	... өлчөө ... турат.
С какой точностью...?	Кандай тактык менен...?
Обработка данных эксперимента...	... экспериментинин маанилерин иштетүү.
Прибор для измерения (определения)...	... өлчөөгө (аныктоого) арналган курал.
Интерполяционная формула....	Интерполяциялык формула...
Измерение прямое (косвенное, надежное)	Түз (кыйыр, ишенимдүү) өлчөө
Регистрация (эффекта явления, процесса)...	... (эффектти, кубулушту, процессти) тиркөө, каттоо
Группа экспериментаторов во главе с...	... жетекчилиги менен эксперимент жүргүзүүчү топ.
Проведена серия измерений по...	... боюнча бир катар өлчөө жүргүзүлдү.
Эксперименты показали, что...	Эксперимент көрсөткөндөй, ...
Таблица данных...	Маалыматтардын таблицасы...
Классический тест...	Классикалык тест....
Разброс данных...	Чакчалакей маалыматтар...
Систематическая (случайная) погрешность составляет...	Системалык (кокустук) ката түзөт
Число измерений...	Өлчөөнүн саны...
Эмпирический факт...	Эмпирикалык фактылар...
Расширение исследований	Изилдөөнү кеңейтүү....

Экспериментатор (наблюдатель)	Эксперимент жүргүзүүчү (байкоочу)
Единицы измерения...	... чен бирдиги
Прямая проверка...	... түз текшерүү.
Главный источник погрешностей...	... каталардын негизги булагы...
Стандартное (систематическое) отклонение...	... стандарттуу (системалуу) четтөөлөр.
Улучшение эксперимента...	Экспериментти жакшыртуу ...
Параметр системы...	... системанын параметри.
Оценка верхнего (нижнего, среднего) значения...	... жогорку (төмөнкү, ортоңку) маанисин баалоо
Для проверки влияния...	... таасирин текшерүү үчүн.
Аномальное отклонение (результат...)...	Аномалдык четтөөлөр (натыйжа...) ...
Выполнен цикл исследований по...	... боюнча циклдүү (айлампа) изилдөөлөр аткарылды
Исследована реакция...	... реакциясы изилденди
Экспериментально установленная зависимость...	Эксперимент түрүндө аныкталган көз карандылык...
Систематические данные...	Системалуу маанилер...
Принцип действия этого прибора основан на эффекте (сочетании эффектов...)...	Бул аспаптын иштөө принциби ... натыйжага (...натыйжалардын дал келүүсүнө) негизделген.

Для измерения... используется...	... өлчөө үчүн ... пайдаланылат.
Величина... находится путем измерения...	... чондугу ... өлчөө аркылуу табылды.
Первые наблюдения... были осуществлены...	...алгачкы байкоолор... ишке ашырылды
Градуировка прибора...	... куралын градуировкалоо
Эти ошибки (погрешности) можно исключить путем...	Бул каталарды (кемчиликтерди) ... жолу менен жоюуга болот.
Начальное (конечное) значение величины ...равно...	... чондугунун алгачкы (акыркы) мааниси ... барабар.
Величина... отсчитывается...	... чондугу ... эсепке алынат.
В условных единицах...	Шарттуу бирдик боюнча....
Прибор состоит из...	Курал ... турат
Величина... изменяется в пределах от... до...	Чондук ... –дан ... га чейинки аралыкта өзгөрөт.
Прибор специальной (оригинальной) конструкции...	Атайын (түпнускалык) кураштырылган курал...
Аналогичные измерения были проведены...	...окшош өлчөөлөр жүргүзүлгөн эле.
В нашем опыте величина... изменяется приблизительно (точно) по закону....	Биздин жасаган тажрыйбада ... чондугу божомолдуу (так) ... закону боюнча өзгөрөт.
Исучаемый... направляем (пропускаем)...	Изилденүүчү ... жөнөтөбүз (өткөрүп жиберебиз).
Этот вопрос	Бул маселени эксперимент

экспериментально разрешить трудно (непросто, легко)...	түрүндө чечүү кыйын (оңой эмес, жеңил) ...
Аналогичные явления (процессы, эффект) еүе более (менее) отчетливо наблюдаются...	... бул сыяктуу кубулуш (процесс, натыйжа) ... мындан көбүрөөк (азыраак, тагыраак) байкалат
Процесс... происходит следующим образом	... процесси мындайча жүрөт...
Под действием... начинаются...	... таасири менен ... башталат.
Основные характеристики эффекта...	... натыйжанын негизги мүнөздөмөлөрү...
Получены данные о...	... тууралуу маалыматтар алынды.
Испытания... показали, что...	... сыноо ... көрсөтгү.
Побочный эффект...	... терс таасирлер
Экспериментальные данные представлены на графике...	Эксперименттин маанилери ... графикинде (чиймесинде) көрсөтүлгөн.
Сплошная (пунктирная) линия...	Туташ (пунктир) сызык...
Заштрихованная область	Штрихтелген (чийыр салынган) бөлүгү
В правой (левой, верхней, нижней...) части рисунка...	... сүрөттүн оң (сол, жогорку, төмөнкү...) бөлүгүндө...
Точка (кружок, штрих)	Чекит (илмек, штрих) ...

обозначает...	билдирет.
Красная (синяя, зеленая...) линия соответствует...	Кызыл (көк, жашыл...) сызык шайкеш келет.
На данном отрезке кривой...	Ийри сызыктын ушул кесиндисинде ...
Такая форма кривой может быть объяснена следующим образом.	Ийри сызыктын мындай түрү бул өнүттөн түшүндүрүлүшү мүмкүн.
Плавная кривая...	Созулуңку ийри сызык...
Особая (критическая...) точка на кривой...	... ийри сызыктагы өзгөчө (критикалык...) чекит...
Изменение хода кривой... обусловлено...	... ийри сызыктын жүрүшүнүн өзгөрүшү ... шартталган.
Теоретически вычисленная зависимость между... и... имеет следующий графический вид	... жана ... арасындагы теория жүзүндө эсептелген көз карандылык графигинин (чиймесинин) түрү төмөнкүдөй...
Сопоставление теории и эксперимента показывает, что...	Теория менен экспериментти салыштыруу ... экендигин көрсөтөт
Пик кривой	Ийри сызыктын чокусу
Время измерения...	Өлчөө убактысы...
Для... собрана (сконструирована) специальная...	... үчүн атайын ... куралган (конструкцияланган)...
Найденное значение...	... табылган маани ... менен

находится в хорошем (удовлетворительном...) согласии с...	жакшы (канааттандыраарлык) шайкеш келет
Монотонное возрастание (убывание)...	Монотондуу өсүү (кемүү)...
Как проводились измерения...?	...өлчөө кандай жүргүзүлдү?
Наблюдается линейная зависимость...	... сызыктуу көз карандылык байкалат
Кривая имеет плато...	...ийри сызык тез мааниге келет
Режим работы...	Жумуш тартиби ...
Теоретическая и экспериментальная "невязка" составляет...	Теориялык жана эксперименттик “келишпестик” ... түзөт
Допустимый предел (граница, величина)	Мүмкүн болгон чеги (чек арасы, чондугу)
Повышение точности...	Тактыкты жогорулатуу...
На уровне достижимой точности...	Тактыктын жетээрлик деңгээлинде...
Принципиальная схема...	...принципиалдуу схемасы.
Для заўиты... от внешних воздействий...	... сырткы таасирден коргоо үчүн...
Для уменьшения (увеличения) влияния...	... таасирин азайтуу (көбөйтүү) үчүн...
Объяснить наблюдаемое явление довольно просто	Байкалган кубулушту түшүндүрүү өтө жөнөкөй

(трудно).	(кыйын).
Это приспособление очень удобно для...	... үчүн бул түзүлүш (аспаптар) өтө ыңгайлуу
Шум (фон)	Чуу (фон)
Отношение сигнал/шум...	Сигнал/чуу катышы ...
Чувствительность прибора...	Куралдын сезгичтиги....
Импульсная характеристика...	... импульстук мүнөздөмө
Квантование...	... кванттоо
Дисперсия...	Дисперсия ...
Средняя величина...	Орточо чоңдук....
Выпуклая (вогнутая) кривая...	Дөңчөлүү (ойдундуу) ийри сызык...
Скачок функции...	... функциясынын кескин өзгөрүшү
Ступенчатая функция...	... тепкичтүү функция.
Аналоговый сигнал...	Окшош сигнал...
Цифро-аналоговое преобразование...	... окшош сандык түрлөнүү (өзгөрүү).

НАУЧНАЯ СТАТЬЯ, МОНОГРАФИЯ	ИЛИМИЙ МАКАЛА, МОНОГРАФИЯ
Структура, содержание, оформление	Түзүлүшү, мазмуну, оформить этүү
Автор (соавтор)	Автор (авторлош)
Название статьи	Макаланын аты
Аннотация	Аннотация
Основная часть	Негизги бөлүм
Приложение	Тиркеме
Глава	Глава
Параграф	Параграф
Раздел	Бөлүм
Красная строка	Жол башы
Абзац	Абзац
Сноска	Шилтеме
Ссылка	Кыстырма
Таблица (рисунок)	Таблица (сүрөт)
Список цитируемой литературы	Цитата алынган адабияттардын тизмеси
Подписи к таблице	Таблицага баяндама
Вводные замечания	Киришүү эскертмелери
Добавление при корректуре	Оңдоо учурундагы кошуу
Обзорная статья	Жалпы маалымат берүүчү макала (обзордук макала)

Проблемная статья	Көйгөйлүү макала
Совместная статья	Биргелешип жазган макала
Переводная статья	Которулган макала
Заказная статья	Тапшырык (заказ) макала
"Сырая" статья	«Чийки» макала
Түтөлөн отработанная статья	Дыкаттык менен иштелген макала
Заключительные замечания	Корутунду эскертмелер
Описка	Жазуудагы ката
Опечатка	Басылмадагы ката
Содержание статьи	Макалалардын мазмуну
Проблеме... посвящен большой (незначительный) круг публикаций, напр. (1,2,...)	...маселесине көптөгөн (аз гана) басылмалар арналган, мисалы (1,2,...)
Начало исследований по... было положено...	... боюнча изилдөө ... башталган
В указанных работах рассматривались вопросы...	Аталып өткөн эмгектерде ... маселелер каралган
В исследовании... достигнут серьезный прогресс...	... изилдөөдө ... олуттуу өнүгүүгө жетишкен
История вопроса...	Маселенин тарыхы ...
Хорошо известно, что...	Анын ... өтө белгилүү
Эту проблему исследовал независимо...	бул маселени ... өз алдынча изилдеди
Он обратил внимание на то,	Ал ... көңүл бурду

что...	
Серьезный вклад в... внес...	... бараандуу үлүш кошту
Вместе с тем, вопрос о... остался недостаточно исследованным...	Аны менен катар ... тууралуу маселе тийиштүү деңгээлде изилденбей калган
Нам представляется...	Биздин оюбузча ... шекилдүү
С нашей точки зрения...	Биздин көз карашыбыз боюнча ...
Как показали недавние работы...	Жакында жарыяланган эмгектерде көрсөтүлгөндөй ...
Мы углубим исследования... в направлении...	Биз ... изилдөөдө ... багытта тереңдетебиз
В... эксперименте было найдено, что...	... экспериментте табылды, ал...
Теория эффекта...	Натыйжанын теориясы ...
В основе исследований... лежит...	... изилдөөнүн негизинде ... жатат
В ряде работ по... утверждалось, что...	... боюнча бир нече эмгектер- де, ал ... болуп чечилген
Развитие проблемы... было стимулировано работами...	... проблеманын өөрчүшү ... эмгектер менен демилгеге алынган.
Новым этапом в... следует считать....	... жаңы баскыч деп ... эсептеш керек
Исследования по... позднее были уточнены...	... боюнча изилдөө, кийинче- рээк ... аркылуу такталды

Проблема... за последнее время развивалась в направлении...	... маселе кийинки убакта ... багытта өөрчүдү
В настоящее время...	Азыркы учурда ...
Выше было показано (отмечено), что...	Жогоруда көрсөтүлгөндөй (аталгандай), бул ...
Подробный анализ проблемы... был дан (проведен, изучен...)...	... тууралуу маселе ... терең талданган (изилденген)
Возникает вопрос...	... суроо пайда болот
Рассмотрим... с точки зрения....	... көз караш менен ... карайбыз
Расхождения во взглядах ... обусловлены...	... көз караштардын ажырымы ... шартталган
Подчеркнем еще один момент...	Дагы бир учурга айрыкча көңүл бөлөлү...
Внимательный анализ... показывает, что...	Дыкаат жүргүзүлгөн ... көрсөткөндөй...
В работе... была допущена неточность (ошибка...) в....	... эмгекте калпыстык (ката...) байкалат.
В наших работах... мы показали, что ...	Биз ... эмгектерибизде ... көрсөткөнбүз
Предыдущие рассуждения касались, в основном...	Мурунку ой-пикирлер, талдоолор негизинен ... байланыштуу болгон
В настоящее время	Азыркы учурда көйгөйлүү

актуальным является....	маселе ... болуп саналат.
Прежде чем перейти к..., мы рассмотрим...	... тууралуу маселеге өтүүгө чейин, ... карайбыз
Мы остановимся более подробно на...	Биз ... толугураак токтолуп өтөбүз
Предположение... является неудовлетворительным еще и потому, что...	... тууралуу божомол канагаттандыраарлык болот, себеби мында ...
Из сказанного (не) следует делать вывод о...	Айтылгандардан мындай корутунду чыгарууга болот (болбойт) ...
Наше доказательство мы строим на...	Биз далилдөөбүздү ... таянып түзөбүз
Последовательное проведение идеи (положения, требования, принципа)...	Идеяларды (жагдайды, талапты, принципти) ырааттуу ишке ашыруу ... негизделет
Наш вывод подкрепляется (базируется, основывается)....	Биздин жыйынтыгыбыз ... бышыкталат (... негизделет, таянат)
Сууеуественное предположение заключается в...	Маңыздуу божомол ... негизделген
Принципиальным недостатком следует считать....	Принципиалдуу кемчилиги деп ... эсептөө керек
Легко (нетрудно) показать, что...	... экендигин көрсөтүү жеңил (кыйын эмес)

В дополнение к сказанному...	Айтылгандарга кошумчалоо...
В силу условия...	.. шартка ылайык ...
В соответствии с разработками (достижениями, открытиями)...	Иштеп чыгууларга (жетишкендиктерге, ачылыштарга ...) дал келүүлөр ...
Общая идея, лежащая в основе..., заключается (состоит) в...	... негизги алынган жалпы идея ... жатат (турат)
За основу ...	... негиз кылып алуу
В качестве...	... катарында ...
Таким образом, мы показали, что...	Ошентип, биз анын ... көрсөттүк
В этом заключается основное (главное, существенное)...	Негизги (башкы, маанилүү) ... ушуларда турат
В конечном счете...	Акырында ...
Можно думать, что,...	... деп ойлосо болот
Непосредственно (не) следует (вытекает)...	... тикеден тике ... болот (болбойт) (келип чыгат)
Парадоксальность данной ситуации обясняется (состоит)...	Ушул жагдайдын адаттан сырткалыгы ... түшүндүрүлөт (турат)
Для разрешения этого противоречия...	Бул карама каршылыкты чечүү үчүн ...
Нам осталось исследовать (показать, доказать)...	Бизге ... изилдөө (көрсөтүү, тастыктоо) иши калды
Мы должны выяснить (уточнить, вспомнить,	... биз айкындообуз (тактообуз, эске түшүрүүбүз, кабыл

отказаться)...	албашыбыз) керек
Наши рассуждения основаны на...	Биздин пикирибиз ... негизделген
В действительности...	Чынында ...
Основной смысл..	Негизги мааниси ...
В основном...	Негизинен ...
Первоначальный вариант...	... алгачкы нускасы...
Нетрудно заметить, что...	... байкоо кыйын эмес
В данном контексте...	Берилген контекстте ...
Отдельные аспекты... можно найти (встретить)...	... айрым аспектилерди ... табууга (кезиктирүүгө) болот...
Ответ на этот вопрос требует...	Бул суроого жооп ... талап кылат
Особый интерес представляет...	... өзгөчө назар салуу керек
Требует (определенного) уточнения...	... тактоону (белгилүү бир ченде) талап кылат
Здесь надо подчеркнуть (отметить, обратить внимание)...	Бул учурда төмөнкүгө айрыкча көңүл бөлүү (белгилөө , көңүл буруу) керек
В качестве модели... можно принять...	... үлгүсү катары ... кабыл алса болот
В проблеме (вопросе)... доминирующей точкой зрения является....	... маселесинде ... көз караш басымдуулук кылат
Это обстоятельство нашло	Бул жагдай ... көрүнүшкө ээ

выражение...	
Однако необходимо иметь в виду...	Бирок ... эске алуу зарыл
Это не затрагивает основных...	Бул негизги ... козгобойт
Мы кратко остановимся на...	Биз ... кыскача токтолуп өтөбүз
В еще большей мере это относится...	Көбүнесе бул ... тиешелүү
Не вдаваясь в подробности (детали, частности) заметим, что...	Майда-баратка (деталдарына, майда чүйдөсүнө) көңүл бурбай туруп, байкаганыбыз ...
Подытожим основные результаты...	Негизги натыйжаларды карасак, алар...
Не претендуя на полноту изложения, отметим лишь...	Толук камтыдык деп айтпастан, ... белгилеп кетүүгө болот
Можно с уверенностью утверждать, что...	.. деп ишенимдүү айтса болот
Прежде всего (чем)...	Алдын ала (эң алдын) ...
Разумеется, сказанное не исключает того, что...	... айтылгандар ... жокко чыгарбайт
В противовес сказанному, (изложенному)...	.. айтылганга (баяндалганга) карама каршы ...
Кроме (более) того,...	Мындан башка (анын үстүнө)...
Это означает, что...	Бул ... билдирет
Следует согласиться с...	... макул болууга болот
В качестве приложения	... кошумча иретинде ...

рассмотрим...	карайбыз
Что касается вопроса о ...	... тууралуу маселеге келсек...
Значительный интерес представляет...	Бир кыйла маанилүү кызыгууну ... көрсөтөт
Как отмечал...	... атап өткөндөй
Это связано с тем, что...	Бул ... байланыштуу
В наибольшей мере это характерно для...	Көп жагдайда бул ... мүнөздүү
Дискуссионным является и вопрос о...	... тууралуу маселе да талаш пикир жаратат
Опираясь на изложенные (приведенные)...	Баяндалганга (келтирилгенге) таянып ...
Но на этом пути встречаются трудности...	Бирок, бул жолдо ... кыйынчылыктар жолугат
На этот факт (момент, сторону), по-видимому, указали...	Бул фактыга (учурга, тарапка), балким, ... көрсөткөн сыяктуу ...
Вполне естественно, что...	... абдан орчундуу
Едва ли найдется (можно обойти вниманием)...	...оңой табыла койбос (көңүлдөн сырт калтырса болот)
Тем самым, мы пришли (показали)...	Ошентип, биз ... деген жыйынтыкка келдик (көрсөттүк)
Не составляет особого труда...	... өзгөчө кыйынчылыкты түзбөйт

Сложнее обстоит дело с...	... менен иш алып баруу бир топ кыйыныраак
Одним из проявлений...	... бир көрүнүшү...
Сказанное не означает, что	Бул айтылгандар ... билдирбейт
Это в равной степени относится и к...	Бул ...жана ... бирдей деңгээлде тиешелүү
Иначе говоря, ...	Башкача айтканда ...
Другими словами,...	Башка сөз менен айтканда ...
Эту аналогию можно продолжить...	Мындай окшоштуктарды ... уланта берүүгө болот
В отличие от...	... өзгөчөлүгү мында...
При этом не следует забывать, что...	Мында ... экендигин унутууга болбойт
Следует помнить (иметь в виду), что....	.. эсте сактоо (... жөнүндө айтуу) керек
Такая постановка проблемы требует...	Маселенин мындай коюлушу ... талап кылат
В рамках этого подхода...	Ушул ыкманын алкагында...
При таком способе...	Мындай жол аркылуу ...
В самом деле,...	Чынында эле ...
Вот почему...	Мына ошол себептүү ...
Это является следствием (результатом, итогом) того, что...	Бул ... натыйжасы (жыйынтыгы, корутундусу) болуп саналат
Наша задача (цель) состоит в...	Биздин милдет (максат) мына

	мында: ...
Поэтому вопрос о... требует глубокого (дополнительного) исследования...	Ошондуктан, ... тууралуу маселе терең (кошумча) изилдөөнү талап кылат
В работе продолжена...	Эмгекте ... улантылган
В ходе дальнейших исследований было выяснено (показано, отмечено), что....	Изилдөөнү андан ары жүргүзгөндө ... аныкталды (көрсөтүлдү, аталды)
Возвращаясь к вопросу о...	...тууралуу маселеге кайрылып...
В данном случае...	Мына бул иште ...
Различие между... заключается в том, что....	... ортосундагы айырма ... болуп табылды
Дело в том, что...	Маселе мына мында ...
По мнению...	...пикири боюнча ...
То же самое можно сказать о...	.. тууралуу да ушуну айтса болот
По аналогии с...	Окшоштугуна карай ...
Переход от... к...	... -дан ... -га өтүү
Для дальнейшего рассмотрения...	Мындан ары карай изилдөө үчүн ...
Представляет интерес...	... кызыгууну туудурат
Имея в виду...	... эске алып ...
Кажется обнадеживающим...	... үмүттөнүүгө болчудай
В... было установлено, что....	... аныкталган болот
Другим недостатком работы	Эмгектин (теориянын,

(теории, подхода, уравнения, выражения) является...	амалдын, теңдеменин, туюнтманын) дагы бир кемчилиги ... болуп саналат
Последние достижения в области...	... тармагындагы акыркы жетишкендик ...
В дальнейшем мы предположим, что...	Мындан ары биз ... деп божомолдосок болот
Для решения этого вопроса...	Бул суроону чечүү үчүн ...
Это способствует более полному...	.. мунун өзү аны чечкенге толук шарт түзөт
Необходимо также учесть влияние...	Аны менен катар ... таасирин эске алуу абзел
Эти недостатки являются следствием того, что...	Бул кемчиликтер ... натыйжасы десе болот
Устранение... требует...	... жөнгө салуу, оңдоо ... талап кылат
Применительно к нашим условиям (проблеме, задаче...)...	Биздин жагдайга (проблемага, милдетке...) келсек, ал ...
В качестве примера обсудим (рассмотрим)...	Мисал катары ... талкуулайбыз (карайбыз)
Для достижения наших целей...	Биздин алдыга койгон максатка жетүү үчүн ...
Какой ценой получен этот результат?	Бул натыйжа кандай баа менен алынды?
Он получен ценой отказа	Ал ... кабыл албоо (кошуу)

(добавления)...	аркылуу алынды
Широкий интерес к ... вызван (вызвал)...	... көпчүлүктүн көңүлүн бурду
Данное обстоятельство...	Бул жагдай ...
В плане сопоставления...	Салыштыруу түрүндө ...
Обрауает на себя внимание...	.. өзүнө адамдардын көңүлүн бурат
Этот... прием...	Бул ... амал...
Поскольку речь идет о..., то...	Сөз ... тууралуу болгондуктан, ал ...
Как же в таком случае согласовать...?	Бул учурда ... жөнүндө кандайча макулдашса болот?
Проблема формулируется следующим образом	Проблема мына мындай түрдө (түзүлөт) айтылат: ...
Однако имеет место случай ...	Антсе да ... жагдай орун алган
Важно обратить внимание на то обстоятельство, что...	... жагдайларга көңүл буруунун мааниси чоң, анткени ...
Более того, может оказаться...	Ошону менен катар ... болушу мүмкүн
Ясно, что в этом случае (если..., то...)...	Бул учурда ... экени анык (эгер ..., анда...)
Нас будут интересовать, в основном, следующие моменты...	Негизинен, бизди мына мындай учурлар кызыктырат...
Различают два (три...) аспекта проблемы...	Маселенин эки (үч...) аспектиси бөлүнүп каралат

В рамках традиционного знания...	Салттуу билим алкагында ...
По существу это есть...	Чыныгы маанисинде бул деген...
Это положение (утверждение...) не следует смешивать с....	Бул абалды (бүтүмдү) ... менен чаташтырууга болбойт
Приведенные выше рассуждения...	Жогоруда айтылган ой толгоолор (тыянактар) ... болушу мүмкүн
Прежде всего следует подчеркнуть...	Эң алдыда ... өзгөчө көңүл буруу керек
Итак, мы сформулировали (решили, доказали) ...	Ошентип, биз ... тыянакка келдик (чечтик, далилдедик)
Можно ли утверждать, что...?	.. деп айтса болобу?
Таким образом, ...	Ошентип (демек), ...
Следовательно, ...	Демек (ошондуктан) ...
В итоге (результате) ...	Жыйынтыгында (натыйжасында) ...
Результатом исследований явились...	... изилдөөнүн натыйжасы болуп калды
Это объясняется тем, что...	Бул ... түшүндүрүлөт
Прежде чем продолжить (рассмотреть, решить, начать)...	Сөзүбүздү улабай (караштырбай, чечпей, баштабай) туруп ...
Сделаем несколько	... алдын ала бир нече эскертүү

предварительных замечаний....	жасайбыз
Вот почему...	Мына, ошондуктан ...
Заметим также, что...	... анда ... аны менен катар эскертебиз
Что касается...	Ал тууралуу айтсак ...
Этот вопрос (проблема) требует самостоятельного исследования	Бул суроо (проблема) атайын (өзүнчө) изилдөөнү талап кылат
Предположим, что...	Айталы, ... дейлик
В дальнейшем будем использовать (следовать, придерживаться)...	Мындан ары ... колдонобуз
В пользу этого довода (утверждения) говорит следующее обстоятельство	Бул ойдун далили ... менен түшүндүрүлөт
В данном случае речь идет о...	Дал ушул учурда сөз ... тууралуу болот
Это общая логическая схема...	Бул жалпы логикалык схема...
Ход дальнейших рассуждений состоит в...	Мындан аркы пикирлердин болушу ... турат
Между Сциллой и Харибдой	Сцилла менен Харибданын ортосунда
Двуликий Янус	Эки жүздүү Янус
Бритва Оккама	Оккама устарасы
Процедура... основана на...	... процедурасы ... негизделген
Учет этих факторов	Бул факторлордун эсебин

(обстоятельств) приводит (показывает)...	(жагдайларды...) алуу ... алып келет (көрсөтөт)
В русле этого подхода лежит...	Бул жолдун нугунда ... жатат
К числу особенностей следует отнести...	... өзгөчөлүктөрдүн катарына ... кошсо болот
Это непосредственно связано с...	Бул ... тикеден тике ... менен байланыштуу
В более широком плане можно сказать, что....	Кененирээк алганда, ... деп айтса болот
Тем не менее,...	Антсе да ...
Больше того, ...	Анын үстүнө...
В этом плане (отношении) любопытен факт...	Бул өнүгтөн (мамиледен) алганда ... кызыктуу факт
Идеология работы заключается...	Жумуштун идеологиясынын мааниси мында ...
...приводит к неоднозначности толкований...	... ойлоо... ар кандай жоромолго алып келет
Это, в свою очередь, влечет за собой (приводит)...	Бул өз кезегинде ... алып барат (алып келет)
Сказанное, конечно, не означает...	Айтылгандарда эле ... келип чыкпайт
Коль скоро,... то...	Эгер андай болсо, демек...
На первый взгляд...	Бир караганда ...
Само по себе это требование (условие, предложение)...	Бул талап (шарт, сунуш) өзүнөн өзү ...
Но вследствие...	Бирок, акырында ...

Прежде чем...	... мурун
В значительной мере это связано (объясняется)...	Бул белгилүү өлчөмдө ... менен байланыштуу (түшүндүрүлөт)
Центральной проблемой...	...өзөктүү проблема болуп эсептелет
Для сравнения (сопоставления) с...	... менен салыштыруу (жалгаштыруу) үчүн...
Эту трудность можно обойти следующим образом	Бул кыйынчылыкты мындай амал менен айланып өтсө болот
Реализация... требует...	... жүзөгө ашыруу үчүн ... талап кылынат
В этой связи нами выполнены (предприняты)...	Буга байланыштуу биз ... аткардык (колдондук)
По ряду причин...	Бир катар себептер менен ...
Вместе с тем известно, что...	Аны менен бирге ... белгилүү
Наибольший интерес представляет...	Өзгөчө назар салуучу (көңүл буруучу) нерсе ...
По имеющимся данным...	Колдо бар маалыматтар боюнча...
Предварительные исследования показали, что...	Алдын ала изилдөөлөр ... көрсөттү
В сложившихся условиях следует...	Берилген шартта ... жасоо керек
Полученные результаты свидетельствуют...	Алынган натыйжалар... күбөлөндүрөт
Суущественное влияние...	Маанилүү таасир...

Эти результаты (не) позволяют...	Бул натыйжалар ... мүмкүндүк берет (бербейт)
Это обусловлено тем, что...	Мунун себеби мындай...
К такому же выводу (заключению) приводит (приходит)...	Мындай корутундуга (чечимге) ... алып келет (келет)
В той или иной мере...	Тигил же бул мерчемде...
Основную роль... играет...	... негизги ролду ... аткарат
...в значительной мере зависит от...	... белгилүү бир ченде ... көз каранды
Результаты исследования приведены (собраны, представлены) в...	Изилдөөнүн жыйынтыктары ... келтирилди (топтолду, көрсөтүлдү)
При составлении программы (плана)...	Программаны (планды) түзгөндө ...
Все вместе взятое...	Баарын чогуу алганда...
Односторонний подход (рассмотрение, исследование)	Бир жактуу мамиле кылуу (кароо, изилдөө)...
Опыт показывает, что...	Тажрыйба ... экенин көрсөтөт
В содержательном плане...	Мазмуну жагынан...
К сказанному выше хотелось бы добавить следующее	Жогоруда айтылгандарга мына буларды кошумчалагыбыз келет
В сравнении... используется (применяется) метод....	... салыштырганда ... методу (усулу) пайдаланылат (колдонулат)

Подобная ошибка (неточность, взгляды)...	Бул сыяктуу ката (так эместик, көз караш)...
Вследствие... преобладают процессы...	... таасиринен ... процесси басымдуулук кылат
Более важное значение приобретает...	... өтө маңыздуу мааниге ээ болот
Что представляет собой...?	... эмнени билдирет?
Во многих случаях...	Көптөгөн учурларда...
Еще более суущественным представляется то обстоятельство, что...	Дагы бир маанилүү болуп көрүнгөн шарт мындай...
В зависимости от...	... байланыштуу
Принято считать, что....	Адатта ... деп эсептөө кабыл алынган
Существует еще один...	Дагы бир ... бар
Для понимания закономерностей...	Мыйзам-ченемдүүлүгүн түшүнүү үчүн...
Современные критерии...	Азыркы (заманбап) критериялар (талаптар)...
То же самое оказывается справедливым...	Бул да жөндүү болуп көрүнүшү мүмкүн...
Другим важным фактором...	Андан башка да маңыздуу факторлор...
В некоторых случаях...	Кээ бир учурларда...
...может быть истолковано как...	... түшүндүрүлүшү мүмкүн

НАУЧНОЕ ОТКРЫТИЕ	ИЛИМИЙ АЧЫЛЫШ
Каким образом (путем) сделано открытие...?	...ачылыш кантип (кандай жол менен) жасалган?
В процессе научного открытия решающее значение принадлежит интуиции	Илимий ачылыш процессинде чечүүчү маани интуицияга таандык
Открытие нового закона (закономерности) науки	Илимдин жаңы мыйзамынын (мыйзамченемдүүлүктөрүнүн) ачылышы
Внутренняя логика научного открытия	Илимий ачылыштын ички логикасы
Процесс открытия... начался с того момента, когда (как)	Ачылыш процесси ... кийин (соң) ... мезгилден башталды
Из ... удалось сделать далеко идущий вывод, который и привел к открытию...	...дан ... жаңы ачылышка алып келчү, келечеги чоң корутунду жасай алдык
Почему открытие... (не) стало достоянием широкой научной общественности (коллег)?	...ачылыш, неге көпчүлүк илимий журтчулуктун (кесиптештердин) ... энчисине айланды (айлана албады)
Поначалу казалось, что открытие... имеет сугубо частный характер (ограничено рамками)	Адегенде ... илимий ачылыш бирбеткей мүнөзгө (бир нерсеге чектелген) ээ болгондой көрүнгөн
Открытие... имеет	...ачылыш жалпы илимий

обүенаучный характер	мүнөзгө ээ
Открытие... привело к созданию (построению, формированию)..	Ачылыш ... түзүүгө (курууга, калыптандырууга) алып келди
Не кажется ли Вам, что открытие... может пролить свет и на...?	Сизге бул ачылыш ... чечүүгө өбөлгө түзчүдөй көрүнбөйбү?
Как Вы пришли к открытию...?	...ачканга Сиз кантип келдиңиз?
Открытию... предшествовала большая работа по обобщению (систематизации,...) эмпирического материала	Ага эмпирикалык материалдарды жалпылоо (системалаштыруу) боюнча жасалган бир топ жумуштар себепкер болду
К открытию эффекта (явления)... меня подтолкнула мысль (аналогия, идея...) о...	...эффектти (кубулушту) ачууга, мага ... тууралуу ой (аналогия, идея...) түрткү берди
Внезапно я понял, что... поддается удовлетворительному объяснению, если предположить...	Эгер ... десек, анда ... канагаттандыраалык натыйжа берерин аңдап-туйдум
Проверка этого предположения в конце концов и привела к	... болжолду текшерүүнүн аягы жаңы ачылышка алып келди

открытию...	
Мы были близки к открытию...	Биз ... ачылышка жакын болчубуз
Открытию... нам помешало представление о... как о...	Бизге ... ачылышка ... жөнүндөгү... ой тоскоолдук кылды
Открытие... было совершено группой исследователей из... института (университета, центра) под руководством...	... ачылыш ... жетекчилиги жана ... институтунун (университетинин, борборунун) бир топ изилдөөчүлөрүнүн катышуусу менен жасалды
Открытие... резко (слабо) изменило наши представления о...	... ачылыш ... тууралуу биздин түшүнүгүбүздү кескин (бир аз гана) өзгөрттү
Открытие... сразу же способствовало: - активизации исследований в области...; - появлению значительного числа теоретических работ по...; - развитию прикладных работ.	... ачылыш дароо эле төмөндөгүлөргө шарт түздү: - ... тармагындагы изилдөөнү жандандырууга; - ... боюнча теориялык бир нече жумуштардын пайда болушуна; - прикладдык жумуштардын өнүгүшүнө
Ключ к открытию... состоял (заключался) в...	... ачылыштын ачкычы ... турган
Признание открытия	Ачылышты таануу
В работах... (не) содержится	... жумуштарында жакында

упоминания о недавно сделанном открытии ...	жасалган ... ачылыш эске алынган (эске алынбаган)
Неудача... заключалась в том, что недооценено открытие...	... иштин оңунан чыкпаганы ... ачылыштын бааланбагандыгында болсо керек
Открытие "на кончике пера"...	... «калем учундагы» ачылыш
Открытие... было отвергнуто в силу чисто психологических причин	... ачылыш таза психологиялык себептерге байланыштуу кабыл алынбады
В процессе открытия ... (не) были созданы новые методы исследования (получения,...)	... ачылыштын жүрүшүндө изилдөөнүн (алуунун,...) жаңы методдору жасалды (жасалбады)
Открытие, опередившее время	Убакыттан (мезгилден) озгон ачылыш
Пионерское открытие в области...	... тармагындагы тунгуч ачылыш
Открытие... было "подготовлено" глубокими результатами (серьезными достижениями,...), которые были получены...	... ачылыш, ... боюнча алынган салмактуу натыйжалардын (олуттуу жетишкендиктер,...) негизинде «даярдалган»
Открытие... не произошло на пустом месте	... ачылыш жок жерден пайда болгон жок
Открытие... стало венцом	... ачылыш ... убактан бери

исследований в области..., которые велись в течение...	жүргүзүлүп келе жаткан изилдөөнүн эң жогорку натыйжасы болду
Открытие... принадлежит к числу наиболее блестящих достижений человеческой мысли	...ачылыш адамзат акылынын жаркын жетишкендиктеринин катарына кирет
Тонкая научная интуиция	Сезимтал илимий ойтуюм

МЕТОДОЛОГИЯ И ФИЛОСОФИЯ НАУКИ	ИЛИМДИН МЕТОДОЛОГИЯСЫ ЖАНА ФИЛОСОФИЯСЫ
Основная линия аргументации заключается в...	Далилдөөнүн негизги мааниси ... турат
Особый способ рассмотрения мира нацелен на...	Дүйнөнү кароонун өзгөчө ыкмасы ... багытталган
Принципы, лежащие в основе ортодоксального подхода, ...	Ортодоксалдык мамиленин негизин түзүүчү принциптер...
Свобода интерпретации	Түшүндүрүү эркиндиги
Факты позволяют нам...	Бизге ... фактылар ... мүмкүнчүлүк берет
Возможность редукции... к ...связана с...	...жетилтүү мүмкүнчүлүгү, ...байланыштуу
Научная (исследовательская)	Илим изилдөө салты бизди ...

традиция обяывает нас...	милдеттендирет
Определение "очевидных" методологических правил	«Айкын» мотодологиялык эрежени аныктоо
"Исследование начинается с проблем". /К. Поппер/	«Изилдөө проблемадан башталат» /К. Поппер/
Убеждение, противоречащее разуму.	Акылга каршы келген ишеним.
Сууществует поразительная аналогия между... и...	..менен...ортосунда таң каларлык окшоштук бар.
Слишком упроуенная картина процесса (явления)	Процесстин (кубулуштун) өтө жөнөкөй көрүнүшү.
Можно ли открыть эту связь (отношения, зависимость) прямым путем?	Бул байланышты (катнашты, көзкарандылыкты) түз жол менен ачууга болобу?
Включение факта (понятия теории) в более широкий контекст.	Фактыны (теория түшүнүгүн) өтө кеңири контекстте кароо.
Сложная обняснительная система.	Татаал түшүндүрүлүүчү система
Соображения, необходимые нам для..., мы заимствуем в (из, у)...	Бизге ... үчүн керектүү ой-пикирди, биз... (-дан, -ден) алабыз.
Произвести "насилие" над предметом (системой взглядов, традицией).	Предметтик (көз караштардын системасынын, салттардын) үстүнөн «зомбулук» жүргүзүү.

Прямолинейная оценка теории "фактами".	«Фактылар менен» теорияга түздөн-түз баа берүү.
Критическое обсуждение вопроса.	Маселени сын көз караш менен талкуулоо.
Реинтерпретация фактов (взглядов, уравнений).	Фактыларды (көз караштарды, теңдемелерди) реинтерпретациялоо
Естественная интерпретация...	Табигый интерпретациялоо ...
Отождествим два условия (выражения).	Эки шартты (туюнтманы) теңдештиребиз.
Это не два разных явления (величины), а два "состояния" одного и того же явления (величины)	Бул эки ар түркүн кубулуш (чондук) эмес, бирок ошол бир кубулуштун (чондуктун) эки түрлүү «абалы»
До тех пор, пока мы остаемся в рамках разрешить трудности... не представляется возможным...	Биз ... кыйынчылыкты чечүүнүн чегинде турган чагыбызда ... мүмкүн эмес.
Изменение концептуальной системы...	Концептуалдык системанын өзгөрүүлөрү ...
Метод "проб и ошибок"	«Ката жана сыноо» методу
"Опыт возникает вместе с теоретическими допущениями, а не до них". /П. Фейерабенд/.	«Тажрыйба теориялык болжолдорго чейин эмес, аны менен бирге пайда болот /П. Фейерабенд/.
Приняв эти условия	Бул шарттарды (болжоолорду,

(предположения, ...), будем продвигать наше исследование в направлении (по пути, посредством, ...)	...) кабыл алып отуруп, биз изилдөө ишибизди ... багытында (жолу менен, ...аркылуу) жүргүзөбүз
Реконструкция развития проблемы (истории)	Проблеманын (тарыхтын) өнүгүшүн кайра түзүү.
Научные законы могут (должны) пересматриваться	Илимий мыйзамдар кайра каралышы мүмкүн (абзел)
Повседневный опыт убеждает нас в (свидетельствует о, ...)...	Күнүмдүк тажрыйба бизди ... ишендирет (...күбөлөндүрөт)
...наследие в контексте... науки	... контекстеги мурас илимдин...
Прогресс в этом направлении связан с отказом от (принятием)...	Бул багыттагы прогресс ...дан баш тартууга (кабыл алууга) байланыштуу.
... ничего не говорит нам о положении (связи, развитии)...	...жөнүндөгү абал (байланышы, өнүгүшү)...эч нерсе айта албайт.
По счастливой случайности подход... учитывал (включал)...	...бактыга жараша мындай мамиле ... эске алган (киргизген).
Для такого (подобного) изменения нет никаких оснований	Мындай (ушул сыяктуу) өзгөртүүгө эч кандай негиз жок.
В нашем распоряжении имеется ряд эвристических	Бизде таяна турган бир катар эвристикалык эрежелер

правил (методологических принципов, эпистемологических предписаний), опираясь на которые...	(методологиялык принциптер, эпистемологиялык жазылмалар) бар. Алар ...
Сознательное нарушение обүепринятых правил (взглядов, подходов)	Көпчүлүк кабыл алган эрежелерди (көз карашты, мамилени) билип туруп (атайылап) бузуу.
Вряд ли допустимо отвергать теорию (программу, уравнение) только потому, что она приходит в противоречие (не согласуется, расходится) с....	Теорияны (программаны, тендемени) ... менен кайчы келгендигине (келишпестигине, айырмаланышына) карап эле жокко чыгаруу мүмкүн болоор бекен?
Базисные (оценочные) суждения требуют от нас...	Негизги (баалоочу) ой толгообуз бизден ... талап кылат.
Возникающие теоретические (логические) трудности могут быть преодолены, если...	Пайда болгон теориялык (логикалык) кыйынчылыктарды ... кылып жеңип чыкса болот
Как можно оправдать переход (изменение, трансформацию) к... имея в виду традиционную парадигму (систему,	...салттуу парадигманы (системаны, методду) билип туруп, ... өтүүнү (өзгөртүүнү, алмашууну,...) кантип актоого

методы)...?	болот?
Исследования... сопровождаются концептуальными изменениями	... изилдөө концептуалдык өзгөртүүлөр менен коштолот.
Не благодаря, а вопреки этому ...	Анын аркасында эмес, тескеричинче, ага карабастан...
Консервативный взгляд на ... привел к...	... карата болгон консервативдүү (кераяк) көз караш ... алып келди.
Все методологические предписания имеют свои пределы, и единственным "правилом", которое сохраняется, является правило "все дозволено". /П. Фейерабенд/	Бардык методологиялык ыйгарымдардын өздүк чеги бар жана жалгыз гана «эреже» анда сакталып турган «эмне иш кылсаң өз эркиң» эрежеси болот /П. Фейерабенд/.
"Традиция утратила свою принудительную силу". /А. Уайтхед/	«Салт өзүнүн мажбурлоочу күчүн жоготту» /А. Уайтхед/.
Точки соприкосновения... и... способствуют дальнейшему развитию...	... менен ... карым катнашы андан ары өнүгүүгө таасирин тийгизди.
Перенести акцент с... на...	Көңүлдү ...дан ...га буруу
Для этого была рекомендована идея..., которая оказывала	...бул үчүн ... кээ бир таасирин тийгизе турган идея

некоторое содействие...	сунушталды.
Различия между старым и новым воззрением (подходом, взглядом) на... заключается (состоят, приводят) в...	... эски жана жаңы пикирлер (мамилелердин, көз караштардын) ортосундагы айырмачылык ... алып келет.
Факты (положения), не подлежащие пересмотру	Кайра кароого болбогон фактылар (абалдар).
Стремление выйти за пределы (рамки, границы)	Чегинен (айланасынан, чек арасынан) чыгууга умтулуу.
Эволюция мысли шла (совпадала) в направлении (с) ...	Ойдун өнүгүшү ... багытында (дал келген) болду.
Примем за отправную точку наших рассуждений (исследований)...	... биздин ойлорубуздун (изилдөөлөрүбүз) негизи катары төмөнкүлөр кабыл алынат:...
Решить вопрос об отношении (о связи) к...	...га катышы (байланышы) жөнүндөгү маселени чечүү.
Будем придерживаться... взгляда (позиций)	... көз карашын (багытын) кабыл алабыз.
Построение все более моуных формальных (формализованных) систем позволяет...	Өтө күчтүү формалдуу (формалдаштырылган) системанын түзүлүшү ... мүмкүндүк берет.
Различие между... и... является очень важным для	... менен ... арасындагы айырмачылык ... түшүнүү үчүн

понимания...	өтө маанилүү.
Возникает необходимость дополнить... элементами...	... элементтери менен толуктоонун зарылдыгы келип чыгат.
Важно понять, что... (не) являются независимыми сууностями	... өз алдынча мааниге ээ экендигин (эместигин) түшүнүүнүн өзү маңыздуу.
... трактовать (интерпретировать) следующим образом	... ушул өнүткөн далилдөө (түшүндүрүү) керек.
Посредством... удастся лучше (полнее) охватить все многообразие явлений (фактов)	... аркылуу кубулуштун (фактылардын) бардык жактарын изилдөө өтө жакшы (толук) камтыса болот.
Анализ внутренней логики развития... показывает, что ...	... өнүгүүнүн ички логикасынын чечмелениши көрсөткөндөй ...
Превалирует (сохраняется) тенденция нахождения взаимосвязи (различия)...	... өз ара байланышты (айырманы) табуу багыты (сакталып) басым кылып турат.
Придерживаться классического (неклассического, вероятностного) стиля научного мышления...	Илимий ой жүгүртүүнүн классикалык (классикалык эмес, ыктымал) стилине таянууга туура келет
Синтез специально-научного и	Атайын илимий жана

методологического знаний	методологиялык билимдердин синтези (биригиши).
Поиск единого начала ... как проявление обшей культуры мышления	... бирдиктүү башталышты издөө ... ой жүгүртүүнүн жалпы маданиятын көрсөтөт.
Уход в "дурную бесконечность"	«Акмактыктын чексиздигине» кетүү.
"Естествоиспытатели воображают, что они освобождаются от философии, когда игнорируют ее". /Ф. Энгельс/	«Жаратылыш таануучулар, эгерде философияны ... эсепке албасак андан азат болобуз деп ойлошот» /Ф. Энгельс/.
Умение (неумение) делать философские выводы из достижений науки	Илимий жетишкендиктерден философиялык корутундулар жасай билүү (жасай албоо).
Для разрешения данного противоречия необходимо выйти за ограниченные рамки...	Дал ушул кыйынчылыкты чечүү үчүн ... рамкасынан чыгуу зарыл.
"Анализ развитой формы явления дает ключ к пониманию всех предшествующих его форм." /К. Маркс/	Кубулуштун өнүккөн формасына талдоо жасоо, анын бардык өткөн формасын таанууга мүмкүндүк берет» /К. Маркс/.
Важнейшим способом проникновения в сферу	Маанилүү катыштар өрүшүн таануунун өтө маңыздуу

сууностных отношений выступает идеализация	ыкмасы – идеализация.
Содержательная трактовка...	Мазмундуу далилдөө...
Последовательно материалистическое истолкование	Удаалаш материалисттик баамдоо.
Усиление роли внеэмпирических факторов	Эмпиризмден сырт факторлордун таасирин күчөтүү.
Регулятивные принципы (принцип соответствия, наблюдаемости, простоты, ...)	Иреттөө принциптери (байкоо, жөнөкөйлүк, шайкештик, ...принциптери)...
"Очистить" эксперимент от предвзятой философской позиции	Экспериментти алдын ала алынган философиялык көз караштан «тазалоо».
Своеобразное представление обүега принципа... в единичном...	... жалпы принципте анын жекече көрүнүшүн элестетүү.
"Перенос" знаний из одной области (отрасли, сферы, ...) науки в другую	Илимдин бир тармагынан (тарабынын, өрүшүнүн, бөлүгүнөн...) экинчи тармагына билимди «ташымалдоо».
Относительно истинное отображение реальности...	... чындыктын салыштырмалуу акыйкат бейнеси.
Переход на новую ступень	Абстракциянын жаңы

абстракции приводит (был обусловлен)...	баскычына өтүү ... алып келет (шартталган).
Понимание (раскрытие) качественной специфики...	Сапаттык өзгөчөлүгүн түшүнүү (ачуу) ...
Объективное знание требует включения практики в теоретическое понимание предмета.	Объективдүү билим теориялык көз карашты практика менен айкалыштырууну талап кылат.
"Как бы далеко ни выходили явления за рамки классического физического объяснения, все опытные данные должны описываться с помощью классических понятий". /Н. Бор/	«Кубулуш канчалык классикалык физикалык түшүндүрүүлөр чегинен алыстап кетсе да, бардык тажрыйбалык маалыматтар классикалык түшүнүктөрдүн жардамы менен баяндалышы керек. /Н. Бор/
"В наше время физик вынужден обратиться к философии ...". /А. Эйнштейн/	«Биздин заманда физик айласыздан философияга кайрылат». /А. Эйнштейн/
Возникает возможность (необходимость, ...) изучения явления в "чистом" виде	Кубулушту «таза» түрүндө изилдөөнүн (зарылдыгы,...) мүмкүнчүлүгү пайда болот.
Знание о..., несмотря на все попытки его систематизации,	... жөнүндө жыйналган билимди, канчалык системага

до сих пор остается разрозненным...	келтирүүгө тырышканыбыз менен, ушул убакытка чейин ... чачыраңкы абалда калууда.
Адекватное представление о ... может быть достигнуто только с учетом различных точек зрения	... тууралуу туура түшүнүккө ар түрдүү көз карашты эске алып олтуруп гана жетсе болот.
Исчерпание познавательных возможностей принципа (понятия, метода)... ведет к необходимости расширения его содержательного контекста в плане (направлений)	... принцибинин (түшүнүгүнүн, методунун) таануу мүмкүнчүлүгүнүн түгөнүшү, анын мазмундук контекстин ... өңүттө (багытта) кеңейтүү зарылдыгына алып келет.
Принцип должен быть превращен в предмет самостоятельного исследования	... принцип атайын изилдөө предметине айлануусу зарыл.
Превращение предпосылки в следствие	Божомолдун натыйжага айланышы.

НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ	ИЛИМ ЖАНА БИЛИМ БЕРҮҮ
Интеграция науки и образования	Илим менен билимди интеграциялоо
Характер связи науки и образования	Илим менен билимдин байланышынын мүнөзү.
Мировое образовательное пространство	Дүйнөлүк билим берүү мейкиндиги.
Национальная модель образования	Билим берүүнүн улуттук модели.
Содержание образования	Билим берүүнүн мазмуну.
Овладение суммой знаний	Билимдердин суммасына ээ болуу
Научные (профессиональные)	Илимий (кесиптик) билим.

знания	
Умение добывать знания	Билим алуу чеберчилиги.
Самостоятельная (индивидуальная) познавательная деятельность	Өз алдынча (жекече) таанып билүү аракети.
Познавательный процесс (активность)	Таанып билүү (активдүүлүк) процесси
Дидактический принцип научности	Илимийлүүлүктүн дидактикалык принциби.
Творческий потенциал	Чыгармачылык жөндөм.
Конкурентоспособность науки (образования)	Илимдин (билим берүүнүн) атаандашуу жөндөмдүүлүгү.
Научный (образовательный) приоритет	Илимий (билим берүүчүлүк) приоритет.
Естественно-научное (гуманитарное) образование	Табигый-илимий (гуманитардык) билим берүү.
Формирование целостного представления о...	... тууралуу бирдиктүү элестерди калыптандыруу.
Фундаментальные (предметные) знания	Фундаменталдуу (предметтик) билим.
Профессиональное образование	Кесиптик билим берүү.
Мировой образовательный стандарт	Дүйнөлүк билим берүү стандарты.
Учебная дисциплина (нагрузка)	Окуу предмети (жүгү).

Повышение квалификации (научно-педагогических кадров)	Кесипти (илимий- педагогикалык кадрларын) жогорулатуу.
Научно-методическое обеспечение	Илимий-усулдук камсыздандыруу.
Вузовское (послевузовское) образование	ЖОЖдогу (ЖОЖдон кийинки) билим берүү.
Качество подготовки специалистов	Адистерди даярдоо сапаты.
Учебная (научная) литература	Окуу (илимий) адабияттар
Научно-образовательная программа (центр, инфраструктура, журнал)	Илимий билим берүү программасы (борбордук, инфратүзүлүштөгү, журнал).
Специалист-исследователь	Изилдөөчү-адис.
Система подготовки научно- педагогических кадров	Илимий-педагогикалык адистерди даярдоо системасы.
Профессорско- преподавательский состав	Профессордук-окутуучулар курамы.
Научно-педагогическая (научно-образовательная) деятельность	Илимий-педагогикалык (илимий - билим берүүчүлүк) иш-аракеттер
Отток (приток) научно- педагогических кадров	Илимий-педагогикалык кадрлардын кетиши (келиши).
Прогрессивная (научно- обоснованная) система обучения	(илимий негизделген) билим берүүнүн прогрессивдүү системасы

Научная стажировка	Илимий такшалуудан өтүү
Научно-педагогическая подготовка	Илимий-педагогикалык даярдык.
Приоритетное научное направление	Приоритеттүү илимий багыт.
Учебно-научная организация (комплекс)	Окуу-илимий уюмдар (комплекс).
Практика научного исследования	Илимий изилдөө практикасы.
Разрыв (взаимодействие) между академической и вузовской наукой	Академиялык жана ЖОЖ илиминин арасындагы байланыштын үзүлүшү (өз ара байланышы, карым-катышы).
Повышение (снижение) уровня фундаментальной подготовки студентов	Студенттердин фундаменталдык даярдыгынын деңгээлинин жогорулашы (төмөндөшү).
Крупная (известная) научная школа	Ири (белгилүү) илимий мектеп.
Талантливая научная молодежь	Таланттуу илимий жаштар.
Участие студентов в научной работе	Студенттердин илимий иштерге катышуусу.
Университетская (институтская) кафедра-лаборатория	Университеттин (институттун) кафедра-лабораториясы.

Привлечение ученых для педагогической работы	Педагогикалык иштерге аалымдарды (окумуштууларды) катыштыруу.
Лабораторная модель прибора (установки)	Куралдын лабораториялык үлгүсү (түзүлүшү).
Банк научной и учебной литературы	Илимий жана окуулук адабияттардын жыйындысы (банкы).
Научно-популярное издание	Илимий-жеткиликтүү басылмалар.
Обмен студентами и преподавателями (профессорами)	Студенттер жана окутуучулар менен (профессорлордун) алмашуу.
Гуманизация образования (и науки)	Билим берүүнүн (жана илимдин) гуманизациясы.
Производство и усвоение научных знаний	Илимий билимди жаратуу жана өздөштүрүү.
Тождество (различие) между наукой и учебным процессом	Илим менен окуу процессинин биримдиги (айырмачылыгы).
Соотношение логики исследования и логики изложения	Изилдөө логикасы менен түшүндүрүү логикасынын өз ара байланышы.
"Знания - еүе не наука". /Д.И. Менделеев/	«Билим али илим эмес» /Д.И. Менделеев/
Соучастие ученика в научном творчестве	Окуучунун илимий чыгармачылыкка катышуусу.

Вовлечение учащихся в науку	Окуучуларды илимге тартуу.
Воспитательный (гуманитарный) контекст науки	Илимдин тарбиялык (гуманитардык) контексти.
Системная (логическая) передача знаний	Билимди системалуу (логикалык) берүү.
Единая концепция исследовательской и педагогической деятельности	Изилдөөчүлүк жана педагогикалык иш аракеттердин бирдиктүү концепциясы.
Нераздельность развития науки и передачи знаний	Илимдин өнүгүшү жана билим берүүнүн бөлүнбөстүгү.
Утверждение науки через образование	Илимди билим берүү аркылуу бекитүү.
Учебно-научная деятельность	Окуу-илимий ишмердүүлүк
Знания как предмет научных дискуссий	Билим - илимий пикир алмашуунун предмети
"Очеловеченный" учебник	Инсанга багытталган окуу куралы
Учебная дисциплина как производство знания	Окуу дисциплинасы билимдин өндүрүшү катарында.
Учить учиться	Билим алууга үйрөтүү.
Педагогика сотрудничества	Кызматташтык педагогикасы.
Преподавание науки должно быть философским	Илимди окутуу философиялык болуу керек.
Логика диалогики	Диалогиканын логикасы.

Ученик как субъект познания	Окуучу таанып-билүүнүн субъектиси катарында.
Обучение достигается в процессе исследования	Билим алуу изилдөө процессинде жетишилет.
Единство преподавателя и студента	Окутуучу менен студенттин биримдиги.

НАУКА И ИНФОРМАТИКА	ИЛИМ ЖАНА ИНФОРМАТИКА
Вычислительный центр (система)	Эсептөө борбору (системасы).
Компьютер высокой производительности	Жогорку өндүрүмдүү компьютер.
Надежное математическое (программное) обеспечение	Ишенимдүү математикалык (программалык) камсыздоо.
Система программного обеспечения	Программалык камсыздоо системасы.
Поиск (обработка, считывание, хранение, передача, поток, кодирование) информации	Маалыматтарды (иштетүү, жыйноо, сактоо, берүү, агымы, каттоо) издөө.
Коллективный банк данных	Маанилердин коллективдүү жыйындысы.
Библиотека программ	Программалардын китепканасы.
Автоматизированная система научных исследований (АСНИ)	Илимий изилдөөлөрдүн автоматташтырылган системасы (ИИАС).
Основной (вспомогательный) вычислительный эксперимент	Негизги (көмөкчү) эсептөө эксперименти.
Проведение расчетов на ЭВМ	ЭЭМде эсептөө жүргүзүү.
Прогнозирование... с помоуью	Математикалык моделдин

математической модели	жардамы менен ... болжолдоо.
Получение (изучение) количественной (качественной) стороны процесса	... процессинин сандык (сапаттык) жагын алуу (изилдөө).
Проблема "опережения" натурального эксперимента	Табигый эксперименттеги «озуу» проблемасы.
Наличие (отсутствие) адекватной математической модели в области ...	... тармагында бирдей математикалык моделдин бар болушу (жоктугу)...
Приводит к возможности (невозможности)	Мүмкүндүгүнө (мүмкүн эместигине) алып келет.
Повышение "компьютерной грамотности"	«Компьютердик сабаттуулукту» көтөрүү.
Оптимальное решение	Оңтойлуу чечим.
Формулировка задачи на оптимизацию	Маселени оңтойлуу түзүү.
Стандартное математическое обеспечение (программа решения)	Стандарттуу математикалык камсыздоо (чечимдин программасы).
Задача линейного (нелинейного) программирования	Сызыктуу (Сызыктуу эмес) программалоо маселеси.
Справочно-информационный режим	Аныктама-маалыматтык тартип.
Обмен (управление)	Маалымат алмашуу

информацией	(башкаруу).
Научно-информационная деятельность	Илимий-маалыматтык иш аракеттер.
Переработка (производство, хранение, поиск, распространение) информации	Маалыматты кайра иштетүү (өндүрүү, сактоо, издөө, жаратуу).
Научная коммуникация	Илимий коммуникация.
Информационные языки	Маалыматтын тилдери.
Смысл информации	Маалыматтын маңызы (мааниси).
Кодирование информации	Маалыматты кодго салуу.
Машинный перевод	Машиналык котормо.
Устройство ввода-вывода информации	Маалыматты кийирүү-чыгаруу түзүлүшү.
Обработка информационных массивов	Маалымат жыйымдарын иштетүү.
Системная (служебная, прикладная) программа	Системалык (кызматтык, колдонмо) программа.
Файлы с расширением	Кеңейткичи бар файлдар.
Текстовый редактор	Тексттик редактор.
Программа-оболочка	Кабыкча-программасы.
Просмотр (редактирование, упаковка) файла	Файлды карап чыгуу (редакциялоо, ороо).
Антивирусная программа	Вируска каршы программа.
Копирование (перемещение, переименование, удаление)	Файлды көчүрүү (башка орунга жылдыруу, жаңы ат коюу,

файла	өчүрүү же жоюу).
Программные средства	Программалык каражаттар.
Количество (мера) информации	Маалыматтын саны (өлчөмү).
Алгоритм вычисления	Эсептөө алгоритми.
Условная (безусловная, ценная) информация	Шарттуу (шартсыз, баалуу) маалымат.
Информация устраняет неопределенность в...	Маалымат ... белгисиздикти жоет.
Статистическая теория информации	Маалыматтын статистикалык теориясы.
Измерение (кодирование) информации	Маалыматты өлчөө (кодго салуу).
Информационное взаимодействие (система, обеспечение, ресурсы)	Маалыматтык карым-катнаш (система, камсыздоо, ресурстар).
Информационный поток (среда, процесс, технология)	Маалымат агымы (чөйрөсү, процесси, технологиясы).
Теоретико-информационный метод	Теориялык-маалыматтык метод.
Скорость обработки информации	Маалыматты иштетүүнүн ылдамдыгы.
Информационные базы данных (сети, систем)	Маалыматтык базалардын жыйындысы (тармактары, системасы).
Получить доступ к	Маалыматты алууга жетишүү.

информации	
Научно-техническая информация	Илимий-техникалык маалымат.
Восстановление баз данных	Маалыматтар жыйындысын калыбына келтирүү.
Информационное обүество	Маалыматтык коом.
Виртуальное моделирование	Виртуалдык моделдештирүү
Вычислительные комплексы	Эсептөөчү комплексттер
Управление проектами	Долбоорлорду башкаруу
Международные информационные стандарты	Эл аралык маалыматтык стандарттар
Компьютерные технологии	Компьютердик технологиялар
Информационные возможности	Маалыматтык мүмкүнчүлүктөр
Численные методы (численное решение)	Сандык методдор (сандык чечүүлөр)
Изменение параметров модели	Моделдердин параметрлеринин өзгөрүүсү
Гибкость (надежность) сложной программной системы (производства)	Татаал программалык системанын (өндүрүштүн) ийкемдүүлүгү (ишенимдүүлүгү)
Входные (выходные) данные	Кириш (чыгыш) маанилери
Программный комплекс (обслуживание)	Программалык комплекс (тейлөө)
Проблемная ориентация	Колдонмо программалык

пакета прикладных программ	пакетинин проблемалык багыты
Многомодельность (многовариантность) программного обеспечения	Программалык камсыздоонун көп моделдүүлүгү (көп варианттуулугу)
Функционально-эксплуатационные характеристики программы	Программанын функциялык-эксплуатациялык мүнөздөмөлөрү
Разработка (откладка, запуск, трансляция) программы	Программаны (кийинкиге калтыруу, ыргытып жиберүү, ишке салуу) иштеп чыгуу.
Последовательность выполнения операций	Операциянын жүрүшүнүн удаалаштыгы.
Технология разработки программы	Программаны иштеп чыгуу технологиясы
Микропроцессорная техника	Микропроцессордук техника
Робототехнические комплексы (РТК)	Роботтук техникалык комплекстер (РТК)
Сенсорные устройства (датчики)	Сенсордук түзүлүштөр бергичтер
Автоматизация управлением производства (АУЛ)	Өндүрүштү башкарууну автоматташтыруу (ӨБА)
Персональный компьютер (ПК)	Персоналдык компьютер (ПК)
Технические характеристики ПК:	ПК нын техникалык мүнөздөмөлөрү:

- объем хранимой информации (памяти)	- сакталуучу маалыматтын көлөмү (эси);
- объем оперативно запоминающего устройства	- түзүлүштүн чапчаң эсте сактоочу көлөмү;
- скорость выполнения операции	- амалдарды аткаруу ылдамдыгы.
Вы умеете работать на персональной электронно-вычислительной машине (ПВЭМ)?	Сиз электрондук-эсептөөчү машина (ЭЭМ) менен иштей аласызбы?
- Я недавно начал осваивать технику работы на ПК	-Мен жакындан бери гана ПК менен иштөө техникасын өздөштүрө баштадым.
Какой объем памяти этого персонального компьютера (ПК)?	Бул ПК нын эске сактоо көлөмү кандай?
- Объем памяти составляет 1,0 (5,0) Мегабайт	-Эске сактоо көлөмү 1,0 (5,0) Мегабайт
Какой язык применялся для написания Вашей программы?	Сиздин программаңызды жазуу үчүн кандай тил колдонулду?
- Для записи программы мы использовали язык Бейсик (Паскаль)	-Программаны жазуу үчүн биз Бейсик (Паскаль) тилин колдондук
Какую программу (систему программ) Вы использовали для решения задачи?	Эсептерди чыгаруу үчүн сиздер кандай программаны (программалар системасы)

	пайдаландыңыздар?
- Мы пользовались стандартной программой.	-Биз стандарттуу программаны колдондук.
- Текст программы мы скомпоновали из двух (пяти) программ.	-Программанын текстин биз эки (беш) программадан жыйнадык.
Постоянное (оперативное) запоминающее устройство ПЗУ (ОЗУ)	Турактуу (оперативдүү) эске сактоочу түзүлүш (ТЭСТ)
Формально-логические операции	Формалдуу-логикалык амалдар
В чем состоит назначение операционной системы (ОС)?	Амалдык системанын (АС) милдети эмнеде?
- Ее назначение заключается в обеспечении удобства управлением компьютера.	Анын милдети компьютерди башкарууну ыңгайлуу камсыз кылуу
Какие действия выполняет ОС?	АС кандай аракеттерди аткарат?
ОС осуществляет, например, следующие действия:	Мисалы, АС мындай аракеттерди аткарат:
- проверка наличия на диске файла...;	- дискетте файлдын ... бар экенин текшерүү;
- проверка наличия свободного места в каталоге...;	- каталогдогу бош орундун бар экенин текшерүү;
- проверка корректности размещения файла на диске	- ... таблицалар боюнча дискетте файлдын жайгашуу

по... таблице;	ыңгайын текшерүү;
- готов ли дисковод для выполнения команды...?	-дисковод ... командасын аткарууга даярбы?
Какой тип операционной системы используется в Вашем компьютере?	Сиздин компютеринизде амалдык системанын кандай тиби пайдаланылды?
- Мы пользуемся широко распространенной ОС типа MS DOS.	-Биз MS DOS тибиндеги кеңири таралган ПКди пайдаланабыз.
Вывод отдельных команд	Жекече командаларды берүү
Загрузка файловой системы	Файлдык системаныгрузка кылуу
Гибкие (жесткие) магнитные диски	Ийилгич (катуу) магниттик дисктери
Какой набор внешних устройств (ВУ) имеет Ваш ПК?	Сиздин ПК кандай сырткы түзүлүштүн (СТ) жыйындысынан турат?
Помимо стандартных ВУ-дисплея, клавиатуры, дисков и принтера - мы по параллельному (последовательному) коммуникационному каналу подключили графопостроитель и манипулятор "мышь".	Стандарттуу СТ дисплейинен, клавиатура, диск жана принтерден башка, биз жарыш (удаалаш) коммуникациялык каналга графотүзүлүш жана «мышь» манипуляторун коштук

Командный язык ОС позволяет выполнить действия - обращение к каталогу, разметка внешних носителей, запуск программы.	ПКнын командалык тили – программаны кошуу, сырткы сактагычтарды белгилөө, каталог менен байланыш сыяктуу кызматтарды аткарат
Какое имя присвоено файлу...?	... файлга кандай ат коюлган?
Как точно идентифицировать файл?	Файлды кантип идентификацияласа болот?
- Для этого, кроме имени, необходимо указать его местоположение - цепочку подчиненных каталогов.	-Ал үчүн, атынан башка, анын жайгашкан жерине көз каранды каталогдордун чиркемин көрсөтүү зарыл
Насколько клавиатура Вашего ПК отличается от расположения букв (алфавита, знаков пунктуации и служебных клавиш) ПК типа...?	Сиздин ПК нын клавиутарасы ... башка типтүү ПК дагы тамгалардын (алфавиттердин, тыныш белгилердин жана кызматчы клавишалардын) жайгашышынан канчалык айырмаланат?
К чему приводит нажатие клавиши ESP?	ESP клавишасын басуу эмнеге алып келет?
- Нажатие этой клавиши вызывает удаление набранной строки.	-Бул клавишаны басуу аркылуу терилген жолду жойсо болот.
Есть ли у Вас собственная дискета с нужной	Сизде керектүү программалары менен жеке дискетиңиз барбы?

программой?	
Вывод на экран дисплея содержимого каталога.	Каталогду камтыган дисплейди экранга чыгаруу.
- Какие существуют виды команд DOS?	-DOS командасынын кандай түрлөрү бар?
Команды операционной системы DOS делятся на внутренние и внешние.	DOS амалдык системасынын командалары ички жана сырткы болуп бөлүнөт.
Например, к числу внутренних команд относятся:	Мисалы, ички командаларга төмөнкүлөр кирет:
- команда DIR, которая выдает список полных имен и атрибутов файлов, зарегистрированных в каталоге;	- DIR командасы, каталогто тиркелген аттардын толук тизмесин жана файлдын атрибуттарын берет;
- команда MKDIR, которая обеспечивает создание нового каталога;	- MKDIR командасы жаңы каталогду жасоону камсыз кылат;
- команда CHDIR, которая обеспечивает смену текущего каталога;	- CHDIR командасы кезектеги каталогду алмаштырууну камсыздайт;
- команда RENAME, которая используется для переименования файлов.	-RENAME командасы файлдардын атын өзгөртүүдө колдонулат.
К числу внешних команд относятся:	Сырткы командалар катарына төмөнкүлөр кирет:

- команда DISCOP, с помощью которой получают дубликаты дискет;	- DISCOP командасы, анын жардамы менен дискеттин дубликаты алынат;
- команда CHKDSK, которая используется для анализа состояния дискеты и ее каталога;	- CHKDSK командасы дискеттин жана каталогдун абалын талдоого пайдаланылат;
- команда PRINT, которая служит для организации (фоновой) печати.	- PRINT командасы (сырткы) басып чыгарууларды уюштуруу үчүн кызмат кылат.
Как запустить интерпретатор дискового (расширенного) Бейсика?	Дискалуу (кеңейтилген) Бейсиктин интерпретаторун кантип кошуу керек?
Так как интерпретатор дискового (расширенного) Бейсика находится в файле BASICA.COM/BASICA.COM/, то для его запуска следует набрать имя этого файла без расширения COM и нажать клавишу "ENTER".	Дискалуу (кеңейтилген) Бейсиктин интерпретатору BASICA.COM/BASICA.COM/ файлында болгондуктан, аны кошуу үчүн COM ду кеңейтпестен, ошол файлдын атын терип жана "ENTER" клавишин басуу керек.
В режиме немедленной обработки каждая команда выполняется сразу.	Жай иштеп чыгуу эрежесинде ар бир команда дароо эле аткарылат.
Как остановить "прогон" программы?	«Прогон» программасын кантип токтотуу керек?

Это можно сделать с помощью оператора STOP	Аны STOP операторунун жардамы менен токтотсо болот
Продолжить прерванное оператором STOP выполнение программы можно с помощью команды CONT	STOP оператору аркылуу үзүлгөн программаны CONT командасынын жардамы менен улантса болот
Ввод строки	Саптарды киргизүү
Программируемый режим	Программалануучу тартип
Режим отсроченной обработки	Иштеп чыгуулардын кийинкиге жылдырылган тартиби
Как можно исправить либо модифицировать команды?	Команданы кантип түздөсө же модификацияласа болот?
- Для этого предназначена команда LIST, позволяющая "прогонять" программу через экран. В нужный момент следует нажать клавиши Ctrl и NumLock, после чего продвижение программы останавливается. Затем курсор передвигают к местоположению ошибочного символа. Для его удаления нужно написать клавишу Del /BS/.	-Бул үчүн «прогон» программасын экран аркылуу берүүгө LIST командасы колдонулат. Керек учурда Ctrl жана NumLock клавишаларын басуу керек, андан кийин барып программаны жүгүртүү токтотулат. Андан кийин курсор ката болгон символду керектүү жерге жылдырат. Аны жок кылуу үчүн Del /BS/ клавишасын басуу керек.
Чтобы вставить в строку	Сапка жаңы символду коюу

новые символы нажимают клавишу InS, набирают на клавиатуре вставляемые символы и вновь нажимают клавишу InS.	үчүн InS клавишасын басуу керек, клавиатурага берилүүчү символдорду терип жана кайра InS клавишасын басат
Как получить распечатку программы?	Программаны кантип бастырып алса (печаттап алса) болот?
- Вывод программы на печатающее устройство осуществляется специальной программой LLIST.	- Басуучу түзүлүшкө программаны атайын LLIST программасы аркылуу чыгарат.
-Для получения экземпляра распечатки можно также нажать клавишу F1, а затем F6.	- Басылган баракты алуу үчүн F1, андан соң F6 клавишаларын басуу керек.
Удаление из памяти	Сакталган жеринен өчүрүү
Что представляет собой программа?	Программанын маңызы эмнеде?
- Программа это последовательность пронумерованных операторных строк	Программа бул номерленген оператордун саптарынын удаалаштыгы
Каким образом Вы присвоили значения набору переменных...?	Сиз өзгөrmө чоңдуктардын маанилерин кандай жол менен бердиңиз?
- Я использовал два (пять)	Мен эки (беш) READ

оператора READ и один (семь) оператор DATA.	операторун жана бир (жети) DATA операторун пайдаландым
Что означает символ A\$+B\$?	A\$+B\$ символу эмнени билдирет?
- Этот символ означает операцию присоединения строки B\$ к концу строки A\$.	Бул символ B\$ сабын A\$ сабынын аягына кошуу амалын билдирет.
Как составить программу для решения задачи...?	... эсебин чыгаруу үчүн программаны кандай түзүү керек?
Программа должна начинаться с оператора....	Программа ... операторунан башталыш керек
Затем (по алгоритму решения...) посредством операторов ввода... задается система команд....	Андан кийин (... алгоритмин чечүү боюнча) киргизүү операторунун көмөгү менен ... командаларынын системасы берилет.
В конце программы ставится оператор END.	Программанын акырында END оператору коюлат
При введении оператора...	... операторун кийирүү учурунда
В операторе... может быть указан...	... операторунда ... көрсөтүлүшү мүмкүн
Оператор... передает управление...	... оператору ... башкарууну өткөрүп берет

Разветвляющийся (циклический) вычислительный процесс	Тармактоочу (циклдүү) эсептөө процесси
Операторы... используются только в паре...	... операторлору ... менен бирге колдонулат
Для резервирования места в памяти программы...	... программасынын эсинен орун сактоо үчүн ...
Оператор... обеспечивает...	... оператору ... камсыз кылат
Программу можно сделать более компактно, если цикл организовать не по параметру..., а по параметру	Программаны жыйнактуу түрдө түзсө болот, ал үчүн циклдүү ... параметри боюнча эмес, аны ... параметри боюнча чогултуу керек
Используя прием накопления произведения, можно уменьшить затраты времени на....	Чыгарманын толук амалын кабыл алууну пайдалануу үчүн ... убакытты үнөмдөсө болот
В программу... введено описание функции...	... программасына ... кызматтарын көрсөтүүчү киргизилген
В результате выполнения операторов... на дисплее будет выведено сообщение	... операторун аткаруунун натыйжасында дисплейде ... кабары көрүнөт
Предусмотреть выдачу сообщения об....	... тууралуу кабардын берили- шин алдын ала эскертүү...
Вычислить функцию... с	... кызматын ... аттап өтүп

шагом... и точностью...	жана ... тактыгы менен эсептеп чыгарса болот
Выведение значения... на терминал	... маанисин терминалга чыгаруу
Каков максимальный размер массива В?	В жыйынынын максималдуу чени кандай?
- Массив В имеет 6 (10) строк и 4 (8) столбца	В жыйымы 6 (10) сап жана 4 (8) тилкеден турат
Оператор RETURN обеспечивает возврат управления, следующий за оператором COSUB.	RETURN операторунан кийин аткарылчу COSUB оператору башкаруудан кийин кайтууну камсыздайт
Для обращения к подпрограммам использован оператор ON-COSUB.	Ички программага байланышкан үчүн ON-COSUB оператору пайдаланылды

ИННОВАЦИИ В СФЕРЕ НАУКИ	ИЛИМДЕГИ ЖАҢЫРТМАЛАР
Технологическое переустройство	Технологиялык кайра куруу
Индустриально- инновационное развитие	Индустриалдык-жаңылануу өнүгүү
Конкурентоспособное производство (государство, продукция)	Атаандаштыкты жөндөөчү өндүрүш (мамлекет, продукция)
Наукоемкая экономика (продукция, производство)	Илим сыйымдуу экономика (продукция, өндүрүш)
Роль науки в развитии экономических процессов	Экономикалык процесстердин өнүгүүсүндөгү илимдин ролу (орду)
Модернизация механизмов развития науки	Илимдин өнүгүү механизмдеринин модернизациясы
Фундаментальная и отраслевая наука	Фундаменталдык жана тармактык илим
Структурная перестройка науки	Илимий түзүлүштү кайра куруу
Программно-целевой метод финансирования исследований	Изилдөөлөрдү каржылоонун программалык-максаттык методу
Научно-техническая	Илимий-техникалык экспертиза

экспертиза (потенциал, прогресс)	(жөндөм, өнүгүү)
"Сквозная" научно-техническая программа	«Түз (алмашпас)» илимий-техникалык өнүгүү
Реальный сектор экономики	Экономиканын реалдуу сектору
Привлечение бизнеса в наукоемкую отрасль	Бизнести илимий сыйымдуу тармакка тартуу
Государственная инновационная политика (деятельность)	Мамлекеттин жаңылануу саясаты (иш аракети)
Использование (применение) достижений науки	Илимий жетишкендиктерди пайдалануу (колдонуу)
Производители и потребители инноваций	Жаңыртмаларды өндүрүүчүлөр жана колдонуучулар
Реклама (внедрение) научных достижений (идей)	Илимий жетишкендиктерди (идеяларды) жарнамалоо (ишке кийирүү)
Образовательная специализация как инновация	Билим берүүнү адистештирүү жаңычылдык катары каралат
Затраты на исследования (разработку, внедрение)	Изилдөөлөргө (иштеп чыгууларга, ишке ашырууга) арналган чыгым
Объем (уровень) финансирования науки	Илимди каржылоонун көлөмү (деңгээли)
Динамика расходов на научные исследования	Илимий изилдөөлөрдүн чыгымынын динамикасы

Предпринимательский (государственный, частный) сектор науки	Илимдин ишкердик (мамлекеттик, жеке менчик) сектору
Развитие опытной (экспериментальной) базы науки	Илимдин тажрыйбалык (эксперименталдык) базасынын өнүгүүсү
Результативность научных исследований	Илимий изилдөөлөрдүн натыйжалуулугу
Изобретательская (инновационная) активность	Ойлоп табуунун (жаңырткыч) ыкчамдыгы
Акционерное обүество "Технопарк..." ("Образовательный центр...")	"Технопарк..." акционердик коому («Билим берүү борбору...»)
Импортозамеүение технологии	Технологияны импорт менен жабдуу (алмаштыруу)
Прикладные исследования	Колдонуу изилдөөлөрү
Усовершенствованный (стандартизированный) технологический процесс	Өркүндөтүлгөн (стандартташтырылган) технологиялык процесс
Патентная заявка	Патенттик зарылдык
Изобретение, заүйүенное патентом	Патент менен корголгон ойлоп табуулар
Коммерческий обмен технологиями	Технологиялар менен коммерциялык алмашуу
Торговля технологией	Технологияларды сатуу
Адаптация науки к условиям	Илимди рынок шарттарына

рынка	ыңгайлаштыруу
Привлечение в науку банковского (промышленного, частного) капитала	Илимге банктык (өндүрүштүк, жеке) капиталды тартуу
Форма собственности научной организации	Илимий уюштуруулардын жеке менчик формасы
Фонд поддержки инновационных проектов	Жаңычыл долбоорлорду колдоо фонду
Поддержка приоритетных исследований	Приоритеттүү изилдөөлөрдү колдоо
Связь (взаимоотношение) научно-технической и промышленной политики	Илимий техникалык жана өндүрүштүк саясаттын байланышы (карым-катнашы)
Востребованность науки экономикой	Экономикага илимдин талап кылынышы
Приоритетная поддержка фундаментальной науки	Фундаменталдуу илимди приоритеттүү колдоо
Научно-инновационная сфера	Илимий-жаңычыл чөйрө
Промышленное освоение прикладной науки	Прикладдык илимди өндүрүштүк өздөштүрүү
Научная продукция, доведенная до коммерциализации	Коммерциялыкка (сатыкка) алып келген илимий продукция
Опосредованное использование научных достижений	Илимий жетишкендиктерди кыйыр түрдө пайдалануу

Коммерциализация достижений науки	Илимий жетишкендиктердин коммерцияланышы (соода сатыкта болушу)
Научная деятельность как товар	Илимий ишмердик товар иретинде
Фундаментальные исследования как исходный пункт развития техники и производства	Фундаменталдык изилдөөлөр техниканын жана өндүрүштүн өнүгүү таянычы
Оригинальное инженерное решение	Инженерлик чечим асыл нускалуу
Приоритетное направление научно-технического прогресса	Илимий-техникалык өнүгүүнүн приоритеттүү багыттары
Опытно-конструкторские работы (ОКР)	Тажрыйбалык-конструктордук жумуштар (ТКЖ)
Материализация (практическая реализация) научных идей	Илимий идеяны материализациялоо (практикада жүзөгө ашыруу)
Научно-производственное объединение (центр, парк)	Илимий-өндүрүштүк бирикме (борбор, парк)
Сокращение сроков внедрения новой (передовой) технологии	Жаңы (алдыңкы) технологияны ишке киргизүүнүн убактысын кыскартуу
Замена устаревшей технологии (техники,	Эскирген технологияны (техниканы, жабдыкты)

оборудования)	алмаштыруу
Гибкие организационные формы научно-производственной деятельности	Илимий-өндүрүштүк ишти ийкемдүү уюштуруунун түрлөрү
Проблемно-ориентированное финансирование	Проблемалык-ыйгарым каржылоо
Реализация обүегө технологического принципа	Жалпы технологиялык принципти жүзөгө ашыруу
Технологический прорыв	Технологиялык секирик
Разработка и освоение новой техники	Жаңы техниканы ойлоп табуу жана өздөштүрүү
(Полу) - промышленный выпуск	(Жарым) – өндүрүштүк чыгарылма
Научноемкое производство	Илим сыйымдуу өндүрүш
На основе достижений академической науки:	Академиялык илимдердин жетишкендиктеринин негизинде:
- создано принципиально новое производство...;	- ... принципиалдуу жаңы өндүрүш түзүлдү;
- достигнуто снижение материалоемкости (энергоемкости);	- материалдык сыйымдуулукту (энергиялык сыйымдуулукту) төмөндөтүүгө жетишүү;
- разработана безотходная технология;	- калдыксыз иштеген технология ойлоп табылды;
- налажено не имеющее аналогов в мировой	- дүйнөлүк (ата мекендик) практикада окшош түрү жок ...

(отечественной) практике производство...	өндүрүш жолго коюлду.
Изготовление (создание, испытание) опытных образцов	Тажрыйбага үлгүлөрдү даярдоо (жасоо, сыноодон өткөрүү)
Техническое (технологическое) перевооружение и реконструкция	Техникалык (технологиялык) кайра куруу жана кайра жабдуу
Обновление материально-технической базы	Материалдык-техникалык базаны жаңыртуу
Прогнозирование технического уровня производства	Өндүрүштүн техникалык деңгээлин алдын ала болжоо
Сбалансированность выполнения технологических операций	Технологиялык амалдардын аткарылышын теңдөө
Перспективная программа технического развития	Техникалык өнүгүүнүн перспективдүү программасы
Моральное (физическое) старение оборудования	Жабдуулардын моралдык (физикалык) эскириши
Эффективность научно-технического прогресса	Илимий-техникалык прогресстин натыйжалуулугу
Управление инновационным процессом (научно-техническим развитием)	Жаңычыл процессти (илимий-техникалык өнүгүүнү) башкаруу
Цикл "наука – производство - потребление"	«Илим-өндүрүш-колдонуу» цикли (айлампасы)
Мелкий научно-	Майда илимий-изилдөө

исследовательский бизнес	бизнеси
Прошла ли Ваша установка ... опытно-промышленные испытания?	Сиздин ... түзүлүшүнүз тажрыйбалык-өндүрүштүк сыноодон өткөн беле?
- В настоящее время такие испытания проходят в лаборатории завода (объединения)	-Азыркы убакта мындай сыноолор заводдун (бирикмелердин) лабораторияларында өтүүдө
- Нет, испытание отложено до....	-Жок, сыноо ... чейин (кийинкиге) калтырылды
По результатам... исследований подготовлен обстоятельный научный отчет (проект промышленной установки).	...изилдөөнүн жыйынтыгы боюнча илимий отчет (өндүрүштүк түзүлүштүн долбоору) даярдалган
К научному отчету приложена необходимая документация.	Илимий отчетко зарыл болгон документтер (иш кагаздары) кошо тиркелген
Исследования... прошли независимую экспертизу	... изилдөө көз карандысыз текшерүүчүлөрдөн өтгү
В результате экспертизы исследования по...:	Текшерүүнүн натыйжасында ... боюнча изилдөө:
- получили положительную (отрицательную) оценку;	- оң (терс) баа алды;
- отправлены на доработку;	- түзөтүүгө кайтарылды;
- рекомендованы для	- өндүрүшкө кийирүүгө

внедрения в производство (широкого практического использования).	(практикада кеңири пайдаланууга) сунушталды
К экспертизе... были привлечены зарубежные (ведущие, лучшие) специалисты в области...	... текшерүүгө ... тармагындагы чет элдик (жетектөөчү, эң жакшы) адистер тартылган
Составление технико-экономического обоснования (ТЭО) поручено ...	Техникалык-экономикалык негиздөөнү (ТЭН) түзүү ... тапшырылды
Разработчик предлагает подготовить ТЭО при условии (на началах)...	Даярдоочу ... шартта ТЭНди даярдоону сунуштады
Для проектирования процесса (цикла, операции) в промышленных масштабах необходимо представить исходные данные:	Процессти (циклди, амалдарды) долбоорлоо үчүн өндүрүштүк масштабда төмөнкүдөй маалыматтар сунушталыш керек:
- объем работы;	- жумуштун көлөмү;
- мощность предприятия;	- ишкананын кубаттуулугу;
- качество продукции.	- продукциянын сапаты;
Сколько необходимо вложить средств для получения... в промышленных масштабах?	Өндүрүштүк масштабда ... алуу үчүн канча каражат жумшоо керек?
Для этого необходимо 25 тысяч сом (12 миллионов сом)	Бул үчүн 25 миң сом (12 миллион сом) керек

Какая сумма денег была заплачена разработчиком проекта?	Долбоорду иштеп чыгуучуларга канча акча төлөнгөн эле?
- за разработку проекта ... опытно-конструкторскому бюро (проектному институту) было выплачено 50 тысяч сом (3 миллиона сом) обүей стоимости промышленного образца, ...	...долбоорун иштеп чыгуу үчүн тажрыйбалык-конструктордук бюрога (долбоорлоо институтуна) өндүрүштүк үлгүнүн жалпы баасынан 50 миң сом (3 миллион сом) төлөнгөн, ...
В проекте... хорошо проведена привязка к конкретной местности, указаны сырьевые источники (трудовые ресурсы)	... долбоорунда чийки зат булактары (эмгек ресурстары) көрсөтүлгөн жер менен байланышы жакшы жүргүзүлгөн
Вместе с тем, явно завышены (занижены) сроки окупаемости предприятий (масса получаемой товарной продукции)	Ошону менен бирге, өндүрүштүн өзүн-өзү актоо убактысы (алынган товардык продукциянын массасы) узак (төмөн) болуп калган
Рассмотрен ли Ваш проект в Кабинете Министров Кыргызстана (Министерстве науки и образования, Национальной академии наук)	Сиздин долбооруңуз Кыргызстан Министрлер кабинетинде (илим жана билим берүү министрлигинде, Улуттук илимдер академиясында) каралганбы?

ИСТОРИОГРАФИЯ НАУКИ	ИЛИМ ТАРЫХНАМАСЫ
Историографические исследования ведутся в... начиная с...	Тарыхнамалык изилдөөлөр ... баштап ... жүргүзүлүүдө
Историко-научная концепция	Тарыхый-илимий концепция
Историко-научный центр... организован в...	... тарыхый-илимий борбор ... түзүлгөн
Историко-научное наследие...	... тарыхый илим мурасы
Процесс накопления... материала	... материалды жыйноо процесси
Личный архивный фонд	Жеке архивдик фонд
...Носитель классических традиций в науке	... илимдеги классикалык салттарды алып жүрүүчү
Воспоминания о...	.. жөнүндө эстөө (эске түшүрүү)
Архивный документ	Архивдик иш кагаздар
Неопубликованные работы...	... жарыяланбаган эмгектер
Переизданная статья (книга)	Кайта басылган макала (китеп)
Впервые ввести в научный оборот	Илимге биринчи киргизүү
Справочная памятка (литература)	Эске салуучу маалыматтама (адабият)
Библиографические материалы	Библиографиялык материалдар

Библиографическая редкость	Сейрек кездешүүчү библиографиялык материалдар
Сводный указатель	Жыйынтыкталган көрсөткүчү
Большой (обширный) фактический материал	Чоң (көлөмдүү) даректүү материал
Исторический факт	Тарыхый материал
Хроника (летопись, анналы)	Хроника (санжыра, анналдар)
Принципы отбора фактического материала:	Даректүү материалдарды тандап алуу принциптери:
- хронологический	- хронологиялык;
- логический	- логикалык;
- исторический	- тарыхый.
Характер информации...	... маалыматтын мүнөзү
Юбилейное торжество, посвященное открытию (установлению)	... ачылышына (орнотулушуна) арналган мааракелик салтанат
Коллекция...	... топтому
Главные тенденции развития...	... өнүгүүнүн негизги багыты
Научная значимость события (факта, явления)	Окуянын (фактынын, кубулуштун) илимий мааниси
Создание источниковой базы...	.. базасынын булагын түзүү
Комиссия по подготовке (изданию) трудов...	... эмгекти (басылмаларды) даярдоо боюнча комиссия
Труды по истории философии (физики, математики)	Философиянын (физиканын, математиканын) тарыхы

	боюнча эмгектер
Взлет исследований...	... изилдөөнүн чабыты:
- приходится на...	- ... туура келет
- связан с...	- ... менен байланыштуу
- обязан...	- ... милдеттүү
Популяризация науки...	... илимди популяризациялоо
Исследовательская программа.	Изилдөөчүлүк программа.
Специальное (юбилейное) издание, посвященное...	... арналган атайын (мааракелик) басылма
Важнейшее научное событие периода...	... мезгилиндеги өтө маанилүү илимий окуя
Серийное издание	Сериялык басылма
Научная конференция, посвященная 100-летию (памяти,...)...	... 100 жылдыгына (... эстелигине) арналган илимий конференция
Итоги и перспективы исследований по...	... боюнча изилдөөнүн жыйынтыгы жана келечеги
Совместное заседание	Биргелешкен отурум
Доклад, посвященный научному творчеству...	... илимий чыгармачылыгына арналган баяндама
В работе конференции (в обсуждении) приняли участие...	... конференциянын (талкуулоонун) ишине ... катышты
Было заслушано... докладов (сообщений)	... докладдар (билдирүүлөр) угулду

Работа по систематизации...	...системалаштыруу боюнча иштер
Состоялось совещание (конференция, симпозиум) – на тему...; - посвященное...; - по... .	... темада ... боюнча ... арналган чогулуш (конференция, симпозиум) болуп өттү

НАУЧНАЯ ПЕРЕПИСКА	ИЛИМИЙ КАБАР АЛМАШУУ
В редакцию журнала... (серия...)	... журналынын (... жарчысынын) редакциясына
Глубокоуважаемый господин редактор!	Улуу урматтуу редактор мырза!
Направляю(ем) Вам свою (нашу)...	Сиздерге өзүмдүн (биздин) ... жиберип олтурам (олтурабыз)
Прошу поместить на страницах Вашего... в рубрике (разделе)....	Сиздин ... бетине, ... рубрикасына (бөлүмүнө) жайгаштыруунузду суранам
Рукопись... обсуждена на (совместном) заседании... .	... кол жазма ... отурумунда талкууланган

К рукописи прилагаю необходимые документы:	Кол жазмага керектүү иш кагаздары:
- отзывы...;	- ... пикирлери;
- справку...;	- ... аныктама (справка);
- акт экспертизы....	- ... текшерүү актылары.
Глубокоуважаемый коллега...!	Улуу урматтуу кесиптешим...!
С удовольствием познакомился с Вашей...	Сиздин ... зор ынтаа менен таанышып чыктым
Если Вас не затруднит, прошу выслать один (два) экземпляра Вашей...	Мүмкүн болсо, өзүңүздүн ... бир (эки) даанасын салып жиберүүңүздү өтүнөм
В каком журнале будет опубликована...?	... кайсы журналда басылып чыгат?
Ваша рукопись... направлена на (дополнительное) рецензирование...	Сиздин кол жазмаңыз ... (кошумча) рецензиялоого жиберилди
К сожалению, Ваша ... не соответствует профилю... .	Өкүнүчтүүсү, сиздин ... профилине шайкеш келбейт
Мы рекомендуем увеличить (сократить) объем Вашей....	Биз сиздин ... көлөмүн көбөйтүүңүздү (кыскартууңузду) сунуш кылабыз
Редакция журнала... обращается к Вам с просьбой...	... журналынын редакциясы ... өтүнүчү менен Сизге кайрылат
Направляем Вашу рукопись на	Сиздин кол жазмаңызды кайра

доработку	иштеп чыгуу үчүн кайтарып жөнөтөбүз
Переработанный вариант просим представить к ...	Кайта каралган нусканы ... кайтарып берүүнүздү сурайбыз
Просим уточнить следующие моменты:	Төмөндөгүдөй учурларды тактоону суранабыз:
– первое...	– биринчи ...
– второе...	– экинчи ...
– третье...	– үчүнчү ...
Направляем Вам корректуру статьи ...	Сизге ... макаланын корректурасын жиберип жатабыз
Редакция просит вернуть ... не позднее...	Редакция ... кечиктирбей кайтаруунуздун өтүнөт
Я буду Вам очень признателен, если Вы пришлете мне оттиск статьи..., опубликованной ...	Сиз мага ... жарыяланган ... макаланын көчүрмөсүн жиберсеңиз, чын ыкласым менен алкыш айтам
Заранее Вам благодарен за...	... үчүн Сизге алдын ала ыраазычылыгымды билдиремин
С уважением...	Урматтоо менен ...
Посылаю Вам оттиски своей статьи...	Сизге өзүмдүн ... макаламдын көчүрмөсүн жиберип жатам
Эта работа была стимулирована...	Бул жумуш ... кызыктырылган

Я надеюсь, что Вы знакомы с...	Сиз ... тааныш чыгарсыз деп ойлойм
В порядке взаимообразного обмена посылаю Вам...	Сизге өз ара алмашуу ирээтинде ... жиберип жатам
Поступила в редакцию...	Редакцияга ... келип түштү
Получено...	... алынды
Письмо в редакцию	Редакцияга кат
Ваша статья будет опубликована в... номере (томе) за год	Сиздин макалаңыз ... жылдын ... санында (томунда) жарыяланат
Статья (не) оформлена в соответствии с требованиями	Макалa редакция талабына туура жабдыл(ба)ган
Направляем Вам... авторских экземпляров Вашей	Сизге ... автордук даанасын өзүңүзгө жиберип жатабыз
Возвращаем Вашу рукопись...	... Сиздин кол жазмаңызды кайтарып жиберебиз
Редакция оставляет за собой право...	Редакция ... өз эркине калтырат
Ваше письмо, датированное (число) (месяц) ... (год)...	Сиздин ... (жылы) ... (айында) деп белгиленген катыңыз ...
В ответ на Ваше... от	Сиздин ... жооп ...
Рукопись Вашей монографии редактирует старший (младший) редактор...	Сиздин монографияңыздын кол жазмасын ага (кичи) редактор ... редакциялап жатат
Ваша книга выйдет в... квартале... года	Сиздин китебиңиз ... жылдын ... чейрегинде чыгат

Предполагаемый тираж...	Болжолдуу тиражы ...
На Вашу книгу получено... заявок, в том числе... иностранцев (зарубежных)	Сиздин китебиңизге ... суроо- талап түштү, анын ичинде ... өзгө калаадан (чет өлкөдөн)
Редакция планирует издать Вашу книгу тиражом... экземпляров	Редакция Сиздин китебиңиздин тиражын ... даана менен чыгарууну пландап жатат
Кто автор предисловия (послесловия) к Вашей книге?	Сиздин китебиңиздин баш сөзүнүн (соңку сөзүнүн) автору ким?
На какой круг читателей рассчитана...?	... кандай окурмандар чөйрөсүнө арналган?
Мой обратный (домашний, служебный, временный) адрес:	Менин (үй, кызмат, убактылуу) дарегим:
720000, город Бишкек, улица..., Институт... (дом... квартира...)	720000, Бишкек ш., ... көч., №... институту (... үй, ... батир)

НАУЧНЫЕ СВЯЗИ И КОНТАКТЫ	ИЛИМИЙ БАЙЛАНЫШТАР ЖАНА КАТНАШТАР
Дорогой коллега...!	Урматтуу кесиптеш...!
Приглашаем Вас принять участие в...	Сизди ... катышууга чакырабыз
Конференция (симпозиум,	Конференция (симпозиум,

семинар) состоится...	семинар) ... өтөт
Для участия в... Вам необходимо выслать (направить, дать...)	... катышуу үчүн Сиздин ... жиберүүнүз зарыл
Просим Вас...	Сизден ... өтүнөбүз
Наш институт (лаборатория, отдел) разрабатывает....	Биздин институт (өнөркана, лаборатория, бөлүм) ... иштеп жатат (изилдөөдө)
Поскольку Ваши научные интересы близки к тематике...	Сиздин илимий изденүүлөрүңүз ... тематикага жакын болгондуктан ...
В... могут принять участие и Ваши коллеги	... Сиздердин кесиптештериңиз да катыша алышат
Что касается..., то...	... болсо, анда ...
Вместе с тем, хотелось бы...	Ошону менен катар ... каалар элек
В соответствии с предварительной договоренностью...	Алдын ала келишим боюнча...
Как Вы знаете...	Өзүңүз билгендей ...
Принимая в целом Ваше предложение... хотелось бы подчеркнуть (указать, отметить)...	Сиздин сунушунуңуздун негизинен кабыл алып, төмөнкүлөрдү атап өткүбүз (көрсөткүбүз) келет ...
Мы готовы поддержать Ваше предложение по...	Сиздин ... боюнча пикириңизди колдоого биз

	даярбыз
В указанные сроки	Көрсөтүлгөн убакта
Совместная разработка темы по... требует выполнения (уточнения, знания)...	... боюнча биргелешип жасалуучу тема ... аткарууну (тактоону, билимди) талап кылат
Проведение данного эксперимента встречает следующие трудности...	Бул экспериментти жүргүзүүдө ... кыйынчылыктар кездешиши мүмкүн ...
Нам хотелось бы вести исследования по следующим направлениям...	Биз изилдөөлөрдү мындай багыттарда жүргүзгүбүз келген эле ...
Обращаем Ваше внимание на то, что...	Сиздин назарыңызды ... бургубуз келет
Мы рады принять участие...	...катышууга биз кубанабыз
К сожалению, мы не имеем возможности принять участие...	Өкүнүчтүүсү, биздин ... катышууга мүмкүнчүлүгүбүз жок
Просим перенести Ваш визит на...	Сиздин келер убактыңызды ... калтырууңузду сурайбыз
Организация совместных исследований (эксперимента)	Биргелешип изилдөөнү (экспериментти) уюштуруу
С нашей стороны мы предлагаем...	Биз өз тарабыбыздан ... сунуштайбыз
Научным руководителем нашей части исследований	Биздин тармак (бөлүм) боюнча илимий жетекчи ... болот

будет...	
Предполагаемый объем (финансирования, работ, печатных листов) составляет...	Болжолдогон көлөм (каржылоо, жумуш, басма табак) ... чамасында болмокчу
На базе нашего института (лаборатории, отдела...) мы могли бы...	Биздин институттун чегинде (лабораториянын, бөлүмдүн, ...) биз ... иштемекпиз
Взаимный обмен результатами (информацией, достижениями, опытом...) может быть осуществлен по (через, посредством...)...	Кол жеткен натыйжалар (маалыматтар, жетишкендиктер, тажрыйбалар,...) менен өз ара алмашууга ... аркылуу жетишсе болот
С помощью Ваших специалистов мы рассчитываем получить (подготовить, разработать)...	Сиздердин адистердин жардамы менен ... алууну (даярдоону, изилдөөнү) пландап жатабыз
Для проведения совместных исследований по... необходимо согласие (разрешение)...	Биргелешип изилдөө жүргүзүү үчүн ... боюнча келишим (уруксат) керек
Вопрос о состоянии и перспективе исследования темы... требует...	Маселени изилдөөнүн азыркы жагдайы жана келечеги тууралуу ... талап кылынат
По линии Министерства образования и науки КР	КР билим берүү жана илим министрлиги боюнча

Какую координацию осуществляет Научный совет...?	... Илимий кеңеш кандай координацияны жүзөгө ашырат?
Какие работы Вашего института (лаборатории, отдела) координируются с головными организациями?	Сиздердин институтунуздун (лабораторияңыздын, бөлүмүңүздүн) кандай жумуштары башкы мекеме менен координацияланат?
Мы рассчитываем на тесное сотрудничество с Вашими(ей) институтом (лабораторией)	Сиздердин институтуңуз (лабораторияңыз) менен тыгыз байланышта иштөөнү пландаштырып жатабыз
Предвидятся ли какие-либо изменения в нашем договоре о...?	Биздин ... тууралуу келишимибизде кандайдыр бир өзгөрүүлөр болобу?
Кто из Ваших молодых коллег хотел бы...?	Сиздердин жаш кесиптештериңиздердин ичинен ... ким макул болор экен?
В соответствии с планом совместных работ...	Биргелешкен жумуш планына шайкеш ...
Направляем Вам наши предложения по...	Сиздерге ... боюнча өзүбүздүн сунушубузду жиберибиз
Предполагаете ли Вы...?	Сиз ... деп болжойсузбу?
В перечне важнейших мероприятий по... Вы (не)	... маанилүү чаралардын ичинен сиз ... өзгөчө көңүл

уделили внимание... .	бөлдүңүз (бөлбөдүңүз)
Мы рекомендуем Вам....	Биз Сизге ... сунуштайбыз
Как выполняется задание...?	Тапшырма кандай аткарылып жатат?
В отчетном году Вы (мы, они) исследовали...	Отчет жылында Сиз (биз, алар) ... изилдедиңиз (изилдедик, изилдешти)
Дальнейшая разработка... темы... связана с...	... теманын мындан аркы изилденүүсү ... менен байланышкан
Просим представить Ваши обоснования...	... Сиздин далилиңиз менен тааныштырууну сурайбыз
Временный творческий коллектив, возглавляемый..., исследовал...	... жетекчилиги менен түзүлгөн убактылуу чыгармачылык уюм тарабынан ... изилденди
Внедрение Ваших разработок...	Сиздин изилдөөлөрүңүздүн ишке кириши ...
- не представляется возможным из-за...	- ... болгондуктан, мүмкүн эмес
- переносится на...	- ... кийинкиге калтырылат
- происходит в соответствии с...	- ... менен шайкеш өтөт
- идет полным ходом...	- ... толук нукта жүрүп жатат.
Кто является ответственным исполнителем?	Жооптуу аткаруучулар кимдер?
Анализ Ваших исследований	... Сиздин изилдөөлөрүңүздүн

... показывает, что...	анализи ... көрсөтөт
Обсуждение результатов работы (Вашей работы,...)...	... жумуш натыйжасын (Сиздин жумушуңуздун...) талкуулоо
Ваши рекомендации по...	... боюнча Сиздин сунушуңуз
- требуют...;	- ... талап кылат;
- заслуживают...;	- ... ээ болот (татыктуу);
- получили...;	- ... алды;
- представляют собой....	- ... болуп саналат
На конкурсной основе...	Конкурстук негизде ...
Председателем (заместителем, членами) комиссии по... является...	... боюнча комиссиянын төрагасы (орунбасары, мүчөлөрү) ... болуп саналат
Просим Вас наметить меры по:	... боюнча чара көрүүңүздү сурайбыз:
- улучшению...	- ... жакшыртуу
- повышению...	- ... көтөрүү
- развитию...	- ... өнүктүрүү.
Ваши результаты по... были...	... боюнча Сиздин эмгегиңиздин натыйжасы ...
- направлены...	- ... жиберилди
- проверены...	- ... текшерилди
- показаны...	- ... көрсөтүлдү.
Мы услышали лестное (хорошее, отрицательное, резко отрицательное)	Биз ... мактоо (жакшы, начар, өтө начар) пикирин уктук

мнение...	
Для проведения Ваших исследований по... необходимо...	... боюнча Сиздердин изилдөөлөрүңүздү жүргүзүү үчүн ... керек
Как заключить прямой договор по (с...)...?	... боюнча ... (...менен) кантип түз келишим түзүүгө болот?
Финансирование тематики ... идет из...	... тематиканы каржылоо ... аркылуу жүргүзүлүп жатат
- госбюджетных ассигнований	- мамлекеттик бюджеттин каржылоосу
- фонда поддержки молодых ученых	- жаш окумуштууларды колдоо фонду
-частного фонда	-жеке фонд

ОСНОВНЫЕ ПРАВИЛА ДЛЯ АВТОРОВ	АВТОРЛОРГО АРНАЛГАН НЕГИЗГИ ЭРЕЖЕЛЕР
Представляемые для опубликования материалы должны удовлетворять следующим требованиям:	Басууга сунушталган эмгектер төмөндөгү талаптарга жооп берүүсү керек:
1. Содержать изложение оригинальных научных исследований, не опубликованных и не предназначенных для публикации в иных изданиях. Должны сопровождаться направлением и рекомендацией к изданию учреждения, в котором исследования выполнены.	1. Мурда жарык көрбөгөн жана башка жерлерден басуу планына кирбеген, терең мазмундуу изилдөө болушу шарт. Кол жазмага изилдөө жүргүзүлгөн мекеменин чечими, жолдомо каты тиркелүүсү зарыл.
2.Текст статьи должен быть предельно кратким и точным, объемом не более... килобайт, размер шрифта, поля слева... см, справа... см, включая таблицы, список литературы и реферат должны быть набраны через два интервала	2. Макаланын тексти мүмкүн болушунча кыска жана так болуп, көлөмү машиналык басылма менен килобайттан ашпасын. Стандарттуу беттин сол жагынан ... см жол калтырып, макала, таблица,

машинописного набора. Количество рисунков не должно превышать... Рекомендуется использовать стандартные шрифты (Times New Roman).	адабияттардын тизмеси жана реферат эки интервал менен басылуу керек. Сүрөттөрдүн саны ...дан ашпаганы оң. Times New Roman стандарт шрифтин колдонууну сунуштайбыз.
3. К статье необходимо приложить аннотацию на кыргызском (русском, английском) языке, в которой четко сформулированы цели и результаты работы.	3. Макалага кыргыз (орус, англис) тилинде аннотация берилет. Анда макаланын максаты менен иштин натыйжасы кыскача көрсөтүлүшү керек.
4. После аннотации указать название научного учреждения, в котором работа выполнена.	4. Аннотациядан кийин жумуш аткарылган мекеменин аты жазылат.
5. Редакция посылает автору отредактированный текст статьи на согласование. В течение... дней с момента получения автор возвращает его, расписывается о согласии с изменениями в редакцию. Корректур статей иногородним не высылаются.	5. Редакция авторго редакцияланган тексти макулдашууга жиберет. Макаланын автору аны алгандан ... күнгө чейин макулдугун билдирип, аягына колун коюп, кайра редакцияга жөнөтөт. Түзөтүлгөн макала башка шаарларда жашагандарга жиберилбейт.

6. После подписания первой корректуры по просьбе автора (авторов) редколлегия может заказать оттиски статей.	6. Биринчи корректурага кол коюлгандан кийин автордун (авторлордун) өтүнүчү боюнча редколлегия макаланын оттискине сурашы мүмкүн.
---	--

В НАЦИОНАЛЬНОЙ БИБЛИОТЕКЕ КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ	КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН УЛУТТУК КИТЕПКАНАСЫНДА
- Где находится зал текущей периодики?	- Мезгилдүү басма сөз залы кайда болду экен?
- Зал текущей периодики находится на третьем этаже.	- Мезгилдүү басма сөз залы үчүнчү кабатта.
Как пройти к главному каталогу?	Башкы каталог кайда жайгашкан?
- Главный каталог расположен на втором этаже библиотеки.	- Башкы каталог китепкананын экинчи кабатында.
Где найти раздел по...?	... багыт боюнча бөлүмдү кантип тапса болот?
- Раздел по... можно найти по систематическому каталогу.	- ... боюнча бөлүмдү системалуу каталогдон табууга болот.
Где расположен каталог иностранной литературы (авторефератов...)?	Чет эл адабияты (автореферат...) каталогу кайда?
- Каталог иностранной литературы (...) расположен рядом с залом каталогов.	- Чет эл адабияты (...) каталогу каталогдор залынын катарында.
Есть ли в Вашей библиотеке	Сиздердин китепканада

издания на... языке?	тилиндеги адабияттар барбы?
- Да, (нет) в нашей библиотеке есть (нет) издания (изданий) на... языке.	- Биздин китепканада ... тилиндеги адабияттар бар (жок).
Как пройти перерегистрацию в библиотеке?	Китепканага кантип кайра жазылууга болот?
- Для перерегистрации необходимо сдать литературу, предъявить читательский билет, паспорт и справку с места работы.	- Кайра жазылуу үчүн колдогу адабияттарды өткөзүп, окурман билети, паспорт жана иштеген жерден справка тапшыруу керек.
Где производится запись в библиотеку?	Китепканага жазылуу кайсы жерде жүргүзүлөт?
- Запись в библиотеку производится на абонементе.	- Китепканага жазылуу абонементте жүргүзүлөт.
Как получить доступ в спецфонд?	Атайын китеп коруна уруксатты кантип алууга болот?
- Для получения доступа в спецфонд необходимо ходатайство с места работы.	- Атайын китеп коруна кирүүгө уруксат алуу үчүн иштеген жерден өтүнүч кагаз керек.
Где расположена выставка новых поступлений отечественных и иностранных изданий?	Ата-Мекендик жана чет элдик жаңы түшкөн басылмалар көргөзмөсү кайда болду экен?
- На первом этаже в зале	- Биринчи кабатта, жаңы

новых поступлений.	түшкөн басылмалар залында.
Как пройти в сектор межбиблиотечного абонемент?	Китепкана аралык абонемент секторуна кантип барса болот?
Почему нет на месте книги?	Китептер ордунда жок го?
Сколько книг можно взять на абонементе?	Абонемент боюнча канча китеп алса болот?
- На абонемент Вы можете взять не более 10 книг и журналов, а в читальный зал до 30 книг и журналов.	-Сиз абонемент боюнча 10 китеп жана журнал, ал эми окуу залынан 30 китеп менен журнал ала аласыз.
Как долго выполняется заказ по межбиблиотечному абонементу?	Китепканалар аралык суранычтар канча мөөнөттө аткарылат?
- Заказ по МБА выполняется в течение одного месяца.	- Китепканалар аралык суранычтар бир ай мөөнөтүндө орундалат.
Эта книга мне очень нужна.	Бул китеп мага өтө зарыл.
Не могли бы Вы дать мне ее на руки еүе на два (три) дня?	Сиз мага дагы эки (үч) күнгө узартып, колго бербейсизби?
Я задержал эти книги на... дней (...месяцев), извините меня.	- Мени кечириңиз! Бул китептерди күнгө (айга) кечиктирип алдым.
- Хорошо, но впредь, пожалуйста, соблюдайте установленные сроки.	- Жакшы, бирок мындан ары белгиленген мөөнөттөн кечиктирбеңиз.

Кто директор (заместитель директора) библиотеки?	Китепкана директору (директордун орун басары) ким?
Эта книга занята за читателем... (послана по МБА...)	Бул китеп окурман ... колунда. (ККА боюнча жиберилген).
В какие дни работает читальный зал общественных наук (естественно-технических наук, периодики, редких книг, рукописей и кыргызской литературы)...?	Коомдук илимдер (табият таануу, техникалык илимдер, мезгилдүү басылмалар, сейрек китептер, кол жазма менен кыргыз адабияты) окуу залы кайсы күндөрү иштейт?
- Читальные залы работают во все дни недели, кроме выходных дней с 9.00 до 19.00.	- Окуу залдары дем алыш күндөрүнөн башка, аптанын бардык күндөрү саат 9.00 дөн 19.00гө чейин иштейт
Где находятся журналы по ...?	... багыт боюнча журналдар кайда болду экен?
- Журналы по... находятся в зале периодики (в книгохранилищах).	- ... боюнча журналдар мезгилдүү басма сөз (китеп сакталуучу жайларда) залында сакталат.
Как быстро будет выполнен мой заказ?	Менин суранычым канча убакта аткарылат?
- Ваш заказ будет выполнен в течение 30 минут (1 часа...)	- Сиздин сураган китебиңиз 30 минута (1 саат...) ичинде даяр

	болот.
Как мне найти директора библиотеки (заведуюющего абонентным отделом, отделом иностранной литературы)?	Китепкана директорун (абонент бөлүмүнүн, чет элдер адабият бөлүмүнүн башчысын) кантип тапса болот?
- Директор библиотеки (заведующий абонентным отделом) находится на втором этаже.	-Китепкана директорун (абонент бөлүмүнүн башчысын) экинчи кабаттан табасыз.
Дайте (возьмите), пожалуйста, контрольный листок?	- Текшерүү кагазын бериңизчи (алыңыз)?
Вы сдаете эти книги?	Сиз бул китептерди өткөзөсүзбү?
- Да, я сдаю эти книги.	- Ооба! Мен бул китептерди өткөрөм.
- Нет, они мне еще нужны для работы.	- Жок! Бул китептер менен дагы иштеймин.
На сколько дней Вы хотите продлить эти книги?	Сиз бул китептерди канча күнгө узартасыз?
- Я хочу продлить книги на один (два, три) день... (месяц).	- Мен китептерди бир (эки, үч..) күнгө (айга) узарткым келет.
Можно ли сделать ксерокопию с этой статьи?	Бул макаланын көчүрмөсүн жасатууга болобу?
- Да, можно. Пройдите в отдел ксерокопирования.	- Ооба! Көбөйтүүчү бөлүмгө барыңыз.

Как произвести оплату?	Акысы кандай болот?
- Оплата производится в бухгалтерии библиотеки.	- Китепкананын бухгалтериясына барып төлөйсүз.
Дайте, пожалуйста, эту книгу (журнал).	Бул китепти (журналды) бериңизчи.
Когда в библиотеке санитарный день?	Китепканада санитардык күн качан?
- В последний четверг каждого месяца.	- Ар айдын акыркы бейшемби күндөрү.
Эта книга пользуется спросом у читателей?	Бул китепке окурмандар тарабынан сураныч барбы?
- Да, эта книга выдается по очереди.	- Ооба! Бул китеп кезек менен берилет.

ЖӨНӨКӨЙ МАТЕМАТИКАЛЫК АМАЛДАР ЖАНА ТҮШҮНҮКТӨР	ПРОСТЕЙШИЕ МАТЕМАТИЧЕСКИЕ ДЕЙСТВИЯ И ПОНЯТИЯ
Кошуу	Сложить
Алуу	Вычесть
Көбөйтүү	Умножить
Бөлүү	Разделить
Көп	Больше
Аз	Меньше
Тең	Равно
Интегралдоо	Интегрирование
Дифференциалдоо	Дифференцирование
Кошунду, сумма	Сумма
Сандык туюнтмалардын мисалдары	Примеры числовых выражений
Бөлчөк	Дробь
Бурч	Угол
Тегерек	Круг
Айлана	Окружность
Үч бурчтук	Треугольник
Квадрат	Квадрат
Куб	Куб

Бир	Один
Эки	Два
Үч	Три
Төрт	Четыре
Беш	Пять
Алты	Шесть
Жети	Семь
Сегиз	Восемь
Тогуз	Девять
Он	Десять
Жыйырма	Двадцать
Отуз	Тридцать
Кырк	Сорок
Элүү	Пятьдесят
Алтымыш	Шестьдесят
Жетимиш	Семьдесят
Сексен	Восемьдесят
Токсон	Девяносто
Жүз	Сто
Миң	Тысяча
Миллион	Миллион
Жарты, экиден бир (1/2)	Половина (1/2)
Үчтөн бир (1/3)	Треть (1/3)

Чейрек, төрттөн бир (1/4)	Четверть (1/4)
Нөл бүтүн ондон беш (0,5)	Ноль целых пять десятых (0,5)
Эки бүтүн ондон беш (2,5)	Две целых пять десятых (2,5)
Сексен төрт бүтүн ондон үч (84,3)	Восемьдесят четыре целых три десятых (84,3)
Үчтүн квадраты (3^2)	Три в квадрате (3^2)
Бештин минус үчтөн бир даражасы $\left(5^{-\frac{1}{3}}\right)$	Пять в степени минус одна треть $\left(5^{-\frac{1}{3}}\right)$
Бир пайыз 1%	Один процент 1%
Жүз пайыз 100%	Сто процентов 100%
Жуп сан	Четное число
Так сан	Нечетное число
Плюс (кошуу)	Плюс
Минус (алуу)	Минус

ВРЕМЕНА ГОДА, МЕСЯЦЫ, ДНИ НЕДЕЛИ, ДАТЫ	ЖЫЛ МЕЗГИЛДЕРИ, АЙЛАР, АПТАДАГЫ КҮНДӨРҮ
Весна	Жаз
Весной	Жазда
Лето	Жай
Летом	Жайда
Осень	Күз
Осенью	Күздө
Зима	Кыш
Зимой	Кышта
Месяц (ы)	Ай (лар)
Январь	Үчтүн айы
Февраль	Бирдин айы
Март	Жалган куран
Апрель	Чын куран
Май	Бугу
Июнь	Кулжа
Июль	Теке
Август	Баш оона
Сентябрь	Аяк оона
Октябрь	Тогуздун айы

Ноябрь	Жетинин айы
Декабрь	Бештин айы
Дни недели	Аптадагы күндөр
Понедельник	Дүйшөмбү
Вторник	Шейшемби
Среда	Шаршемби
Четверг	Бейшемби
Пятница	Жума
Суббота	Ишемби
Воскресенье	Жекшемби
Выходной день	Дем алыш күн

<i>ПРИЛОЖЕНИЕ</i>	<i>ТИРКЕМЕ</i>
НЕКОТОРЫЕ ОБЩЕНАУЧНЫЕ ТЕРМИНЫ И ВЫРАЖЕНИЯ	КЭЭ БИР ЖАЛПЫ ИЛИМИЙ ТЕРМИНДЕР ЖАНА ТУЮНТМАЛАР
А	А
Абсолютный	Абсолюттук
Абстракция	Абстракция (жалпы түшүнүк, илимий ой)
Автоматизация	Автоматташтыруу
Автоматический	Автоматтуу
Адаптация	Адаптация, ыкташуу (көнүгүп кетүү); байырлоо, ыңгайлашуу
Адекватный	Адекваттуу (толук бирдей, окшош)
Аксиома	Аксиома
Активность	Активдүүлүк, ишкердүүлүк
Активный	Белсемдүү (ыкчам); аракеттүү
Актуальный	Актуалдуу (азыркы убакыт үчүн мааниси бар, көйгөйлүү)
Анализ	Талдоо
Аналогия	Аналогия, окшоштук
Аналогичный	Окшош
Аномалия	Аномалия (кадыресе нормадан четке кетүү)
Аппарат	Аппарат (курал, бир нерсеге оңтойлотулган нерсе)
Аспект	Аспект, багыт, өңүт

Аргумент	Аргумент, далил, негиз
Б	Б
База	База (негиз)
Базис	Базис
Баланс	Баланс
Безошибочный	Катасыз
Безрезультатный	Жыйынтыксыз
Бесконечность	Чексиздик
Бесконечный	Чексиз, аяксыз (аягы, акыры жок)
Бесплодный	Жемишсиз (пайдасыз)
Беспредметный	Жөнсүз, куру бекер
Бессодержательный	Маанисиз (маңызсыз)
Близкий (по смыслу)	Жакын (мааниси боюнча)
Близкий к завершению	Бүтөрүнө аз калган
Большой	Чоң
Бытие	Тиричилик, болмуш
В	В
Вводный	Киришүү
Величина	Чондук
Вероятность	Ыктымалдык
Вероятный	Ыктымал
Вертикальный	Тик
Вещество	Зат
Взаимодействие	Өз ара аракет (таасир); эриш-аркак аракет
Взаимосвязь	Өз ара байланыш (алака)
Вид	Түр

Видоизменение	Түр өзгөртүү, бир түрү
Виза	Виза (багыттама, жолдомо)
Влияние	Таасир
Внешний	Сырткы
Воздействие	Таасир этүү
Возможность	Мүмкүндүк
Возмущение	Нааразылануу
Возникновение	Пайда болуу
Вопрос	Маселе, суроо
Восполнить пробел	Кем-кетигин толтуруу, толуктоо
Восприятие	Кабылдоо, кабыл алуу
Воспроизводство	Кайра өндүрүү, жандандыруу
Восстановление	Калыбына келтирүү
Всеобщий	Жалпы, текши
Вспомогательный	Көмөкчү, жардамчы
Вразрез (идти вразрез)	Кайчы келүү
Вхождение	Кируү, киришүү
Вывод	Корутунду, жыйынтык
Выделение	Бөлүү, бөлүнүш, бөлүнүп чыгуу
Вызывать наибольший (наименьший) интерес	Көбүрөөк (азыраак) кызыгуу жаратуу
Выходить за пределы	Чектен чыгуу
Вычисление	Эсептөө
Г	Г
Гарантия	Кепилдик
Гармоническая функция	Гармониялык функция
Гармоничный	Гармониялуу, үндөштүк

	(тилектештик)
Гармония	Гармония, үндөш
Гибкий	Ийилгич, ийкем
Глобальный	Глобалдуу
Глубокий	Терең
Горизонтальный	Көлдөлөң
Граница	Чек ара
График	График, сызма, чийме
Графический вид	Графикалык түр, сызма түр
Громоздкий	Кабелтең
Группа	Тайпа, топ
Гуманитарный	Гуманитардык
Д	Д
Далеко не простой	Ал анча оңой эмес
Дальнейший	Андан ары
Движение	Кыймыл, козголуш
Двусмысленный	Эки мааниде, эки жактуу
Действие	Аракет
Действительность	Акыйкат
Действовать	Аракеттенүү, ыкбал жасоо
Деятельность	Кызмат, аракет, ишкерлик, ишмердик
Диалектика	Диалектика
Длинный	Узак, узун
Добавка	Кошумча, үстөк
Довод	Далил
Договор	Келишим

Доказательство	Далил
Документ	Документ, иш кагаз
Дополнение	Кошумча, толуктоо
Дополнять друг друга	Бири-бирин толуктоо
Достоверность	Аныктык, ишенимдүүлүк
Достоверный	Эң анык, ишенимдүү
Е	Е
Единичный	Бирди-жарым, саналуу, жекелик, чакталуу
Единственный	Жалгыз
Единый	Бирдиктүү
Естественный	Табигый
Естествознание	Табият таануу
Ж	Ж
Желаемое выдавать за действительное	Каалаганды чындык катары кароо (кабылдоо)
Желаемый результат	Күткөн натыйжа
З	З
Заблаговременно	Күн мурунтан
Заблуждение	Адашуу
Завершить	Аяктоо, бүтүрүү
Зависимость	Көз карандуулук, байланыштуулук
Задача	Тапшырма, эсеп (матем.)
Задумать	Ишти ойлоштуруу
Заключение	Корутунду

Закон	Мыйзам
Закономерность	Мыйзам-ченемдүүлүк
Законченный вид	Бүткөн (аякталган) түрү
Замедление	Басандоо, жайлоо
Замечание	Кыскача пикир, эскертүү, эскертме
Замкнутая теория	Туюк маанидеги (бүдөмүк) теория
Замысел	Түпкү ой, ниет
Заострить внимание	Көңүлүн чукул буруу
Затронуть вопрос о...	...тууралуу маселе козгоо
Здравый смысл	Түптүү (алгылыктуу) ой
Знание	Билим
Знак	Белги
Значение	Маңыз, маани
И	И
Идеал	Идеал
Идеальный	Идеалдуу
Избавление	Кутулуу
Излагать результаты	Натыйжаны баяндоо
Изменение	Өзгөрүү, өзгөрүш, өзгөртүү
Изменчивость	Кубулмалык, өзгөргүчтүк
Измерение	Өлчөө, ченөө, чамалоо
Изыскания	Издөөлөр; издөө, издеп табуу, тырышып издөө
Иллюстрацией к сказанному является...	Айтылгандарга иллюстрация (сүрөт менен жабдуу,

	көрсөтмөлүү кылуу)... болуп саналат
Иметь в виду	Эске алуу, көңүлдө сактоо
Иметь место	Орун алуу
Иметь отношение	Катышы бар
Иметь смысл	Мааниси бар
Иметь характер	Өзүнчө мүнөзгө ээ болуу
Индивидуальный	Жекече
Интеллект	Интеллект
Интерпретация	Интерпретация, Интерпретациялоо (түшүнүктөрдүн же тексттердин маанисин ачуу, түшүндүрүү)
Информация	Маалымат
Иными словами	Башкача айтканда, башка сөз менен айтканда
Исключение из правила	Эрежеден чыгаруу (сырткары)
Искусственный	Жасалма
Исследование	Изилдөө; иликтөө
Исследования зашли в тупик	Изилдөө туңгуюкка такалды
Истина	Чындык, акыйкат
Истолкование результата	Натыйжаны түшүндүрүү
Источник	Булак, башат
Исходный пункт	Негизги мерчем
Исчезать	Жоголуп кетүү, кайып болуу
К	К
Кажется обнадёживающим	Үмүттөндүрөт

Категория	Категория
Качественный вид	Сапаттуу түр
Качество	Сапат, касиет
Класс	Класс
Классификация	Топтоштуруу, жиктөө
Классический	Классикалык, салттык, адаттагы
Количественный	Сандык
Количество	Сан
Коллективный	Жамааттык
Компенсация	Компенсация, төлөм, ордун толтуруу
Компетенция	Компетенция (жетик белги), көзүр, билгичтик, татыктуулук
Композиция	Композиция (чыгарманын көркөмдүк жагынан түзүлүшү)
Комплекс	Комплекс (кубулуштардын же касиеттердин жыйнагы)
Комплексный	Комплекстүү, комплекстик (жыйнакталган, айкалышкан, жыйынды болгон)
Конечный	Акыркы, соңку, аяккы
Конкретизация	Тактоо, накталоо
Конкретный	Накта, накталуу; айкын
Конкуренция	Атаандаштык
Конкурируюүй	Атаандашуучу
Консерватор	Консерватор
Константа	Турактуу
Конструирование	Кураштыруу

Контекст	Контекст (жердик ой, түпкүлүк ой)
Контроль	Текшерүү; көзөмөлдөө
Концепция	Концепция, ойлор жүйөөсү, туюнтмасы, негизги ой
Конфигурация	Конфигурация, кескин үндөшүү
Концентрирование	Коюлтуу, байытуу, топтоо
Кооперация	Кооперация
Координата	Координата
Координация	Үндөштүрүү, жетектөө, ыкташтыруу
Коренной вопрос	Негизги маселе
Корректный	Кыска, так, сыпайы, адептүү
Краткосрочный	Кыска мөөнөттүү
Критерий	Критерий
Критика	Сын
Критический	Сындоо, сыпаттоо
Крупно (мелко)	Ири (майда)
Круто изменить представление о...	...тууралуу түшүнүктү кескин өзгөртүү (чукул өзгөртүү)
Культура	Маданият
Л	Л
Локальный	Жергиликтүү (белгилүү көлөмдө)
Лаконичное изложение	Кыска мазмундама
Линейный	Сызыктуу
Логика	Логика (өзөктүү ой)

М	М
Максимум	Максимум, жогорку чек
Малоубедительно	Далили аз
Малый	Аз, кичине, чакан
Масштабный	Масштабдуу, кең-кесири
Материя	Материя
Межинститутский	Институт аралык
Метод	Метод, усул, нуска
Методика	Усулдук, нуска
Методист	Усулчу, нускоочу
Методология	Методология, усулнама
Механизм	Механизм, тетик; ык; жол
Механика	Механика
Механический	Механикалык
Минимум	Минимум, эң аз, эң төмөн, төмөнкү маани, төмөнкү чек
Мировоззрение	Дүйнө таануу, көз караш
Мнение	Пикир, ойтутум
Многозначительный	Көп маанилүү
Многомерный (факторный)	Көп өлчөмдүү (факторлуу)
Многообещающий	Көп үмүттөндүрөрлүк
Многообразный	Ар калыптуу, ар түрлүү
Многочисленный	Сансыз көп
Множество	Көптөгөн
Модель	Үлгү, калып
Модификация	Модификация
Момент	Кез, кезең, мезгил, жагдай

Моуность	Кубаттуулук
Мысленный эксперимент	Ойдогу (ойдо бар, ойдо жүргүзүлгөн) эксперимент
Мыслитель	Ойчул
Мысль	Ой
Н	Н
Наблюдение (прямое, косвенное)	Байкоо (түз, кыйыр)
Наводящие рассуждения	Уламалап ойлонуу, пикирлердин улануучулугу
Наглядность	Көрсөтмөлүүлүк
Наглядный пример	Көрсөтмөлүү мисал
Надежный	Ишенимдүү
Назначение	1.Белгилөө, дайындоо 2.Милдет, багыт
Назревшая проблема	Бышып жетилген маселе
Наибольший (наименьший)	Чоңураак (кичинерээк)
Наклон	Жандоо, жантак
Накопление	Жыйналуу, топтолуу, топтом
Наличие	Бары, колдо бары (болгону)
Намек	Ишарат, ым, көз кысуу, түспөлдөө
Наносить результаты (в график, в таблицу)	(Графикке, таблицага) натыйжаларды түшүрүү (белгилөө)
Наоборот	Тескерисинче
Наподобие	Окшош, сыяктуу
Напомним основные результаты	Негизги натыйжаларды

	эскертебиз (эске салабыз)
Направление	Багыт
Напрашивается мысль (аналогия, параллель)	Ой (аналогия, жарыш) өзүнөн өзү туулат (келип чыгат)
Например	Мисалы
Нарушить (логический строй)	Бузуу (логикалык тизмекти)
Натяжка (с натяжкой)	Зорго (зорго дегенде)
Находиться в согласии	Келишимде болуу
Начальный	Башталыш, баштапкы
Недоразумение	Ишенбестик, жаңылыштык
Недостаток	Кемчилик, жетишсиздик
Недостаточный	Жеткиликсиз
Неестественный	Жасалма, бейнуска, табигый эмес
Незаконный	Мыйзамсыз
Незначительный	Чама-чактуу, болор-болбос
Немыслимый	Мүмкүн эмес, кыйын
Необоснованный	Далилсиз, негизсиз
Необъяснимый	Түшүнүксүз, түшүндүрө алгыс
Необходимость	Зарылдык
Неоднородный	Ар тектүү
Неопровержимый факт	Далилдүү факты
Непосредственно	Тикеден-тике
Непредвиденный результат	Ойдо болбогон (ойго келбеген) натыйжа
Непродуманный ход	Ойлонбогон жүрүш
Несовместимый	Сыйымсыз, жакындабас, коошпос
Несостоятельные доводы	Негизсиз далил

Несущественная поправка	Аз маңыздуу (аз-маз) түзөтүү
Неотъемлемая часть	Ажырагыс (ажыратылгыс) бөлүмү
Новатор	Жаңычыл
Новизна	Жаңы нерсе, жаңылык
Нормальный	Нормалдуу, кадимкидей
Нюанс	Нюанс
О	О
Обдумывать проблему	Проблеманы ой элегинен өткөзүү
Обеспечивать	Камсыз кылуу, жабдуу
Обзор	Обзор (бир нерсени кыска түрдө айтуу, жазуу)
Область применения	Колдонуу тармагы
Обмен	Алмашуу
Обнадеживающий результат	Үмүттөндүрөрлүк натыйжа
Обобучение	Талдап корутундулоо, жалпылоо
Обозначить посредством	Аркылуу белгилөө
Оборудование	Курал жабдык, жабдыктоо
Обоснование	Далилдөө, негиздөө
Обработка	Ондоо, жөндөө, иштетүү
Образование (чего-либо)	(Бир нерсенин) пайда болуусу
Обратимость	Кайталанмалык, кайтармалык
Обратить внимание на...	...назар салуу, көңүл коюу, зээн салуу
Обстоятельство	Жагдай, абал, шарт
Обусловленный	Шартталган, себепчи болгон
Обходной путь (для достижения)	Айланма жол (максатка жетүү

цели)	үчүн)
Общее	Жалпы
Общественное	Коомдук илим, коом таануу
Объединение	Бириктирүү, бирикме
Объект	Объект
Объяснение	Түшүндүрмө
Ограничение	Чек коюу, чектөө
Однородный	Бир тектүү, бир ыңгай
Операция	Операция
Описание	Сүрөттөө, сыпаттоо
Описать	Баяндоо, сыпаттоо
Опосредованный	Кыйыр түрдө
Определение	Аныктама, аныктоо
Определённый результат	Белгилүү бир натыйжа
Оптимальный	Колго алгылык, эң жакшы, оңтойлуу
Оптимизация	Колго алгылык, эң жакшы, оңтойлотуу
Организация (чего-либо)	Уюштуруу
Освоение наследия	Мурасты өздөштүрүү
Основание	Негиз
Основоположник	Негиз салуучу, пайдубалын куруучу
Основной	Негизги
Основы	Негизи
Особенно	Өзгөчөлөнө, элден өзгөчөлөнө
Особенное	Өзгөчө
Оставить вопрос открытым	Маселени ачык калтыруу,

	маселенин башын ачпоо
Отдача	Кайтарым
Отклонение (от темы)	Темадан четтөө
Открытие	Ачылыш, ачылыш жасоо
Относительно	Салыштырмалуу
(Теория относительности)	Салыштырмалуулук теориясы
Относительный	Салыштырмалуу
Отношение	Катыш
Отождествление	Окшош, теңдештирүү, бирдей деп саноо
Оторванность от	Кол үзүүчүлүк, байланышсыздык
Отправная точка исследований	Изилдөөнүн чыгар төркүнү (теги, жери)
Отрицание	Тануу, моюнга албоо, тескерилөө
Отсутствовать	Жок болуу, болбоо
Отчуждение	Четтөө, жатыркоо
Оформление	Жасалгалоо, жабдуу
Оценка	Баа, баалоо
Ошибка	Ката
П	П
Пассивность	Ыкшоолук, аракетсиздик
Пассивный	Ыкшоо, аракетсиз
Первичный	Алгачкы, башталыш, түпнуска
Передергивать факты	Фактыны бурмалоо
Переоценка ценностей	Кунун ашыра баалоо
Переработка	Кайра иштетүү, кайта оңдоо, жөндөө

Пересмотр результатов	Натыйжаны кайра кароо
Переход	Улашуу, өтүү, айлануу
Переходить от... к...	...дан ...га өтүү
Переходный	Өтмөк
Перспектива	Болочок, келечек
Планирование	Пландоо
Побочный эффект	Кошумча натыйжа
Поверхностный	Үстүңкү, бетиндеги калпыс
Поверхность	Тегиз бет
Повышение	Көтөрүү, жогорулоо
Погрешность	Кемчилик, каталык
Подготовка	Даярдык
Поиск	Издөө, изденүү
Показатель	Көрсөткүч
Полнота (рассмотрения)	Толуктук (толук камтыгандык)
Полумера	Чала чара
Получение	Алуу, айырып алуу
Понимание	Түшүнүү
Последовательность изложения	Ырааттуу баяндоо
Потенциал	Потенциал (жөндөм; жөндөмдүүлүк), дарамет, кудурет
Правдоподобный	Чын сымал, чын сыяктуу
Правило	Эреже
Практика	Практика, иш жүзүндө, иште колдонуу
Превращение	Айлануу, өзгөрүү
Предварительный	Алдын ала
Предвидение	Алдын ала көрө билүү

Предел	Чеги, чамасы
Предельный	Чектүү, чегине жеткен
Предположение	Болжол, жоромол
Предпосылка	Алдыңкы жагдай, алгы шарт
Предсказание	Жоромол, божомол
Представление	1.Түшүнүк, элестетүү; 2.Сунуштама, сунуштоо
Представлять интерес	Кызыгуу
Преимущество	Артыкчылык
Пренебрегать	Элебөө, көңүл бурбоо (койбоо)
Приближение	Жакындоо
Приемлемый (вариант)	Колго аларлык, алымдуу, жарамдуу
Прием	Кабылдоо, кабыл алуу
Прикладной	Прикладной (практикада, турмушта колдонулуучу)
Приложение	Тиркеме
Примечание	Эскертүү
Принадлежать	Таандык болуу
Приобретать значение	Мааниге ээ болуу
Приоритет	Приоритет, басымдык, артыкчылык
Причина	Себеп
Проблема	Проблема, көйгөй, маселе
Проблемная ситуация	Проблемалуу жагдай
Проводить аналогию (сравнение)	Аналогия (салыштырма) жүргүзүү
Прогноз	Болжоо

Программа	Программа
Прогресс	Прогресс, өсүү
Продвинуть (исследование)	(изилдөөнү) илгерилетүү
Продукт	Өнүм
Продуктивность	Өнүмдүүлүк
Произвольный	Өз бети менен, өз алдынча, ыктыярдуу
Происхождение	Жаралуу, пайда болуу, келип чыгуу
Промежуточный	Аралык, арасындагы
Пропорция	Пропорция, теңтайлаштык
Простой вид	Жөнөкөй (карапайым) түрү
Пространство	Мейкиндик
Противоположный	Карама-каршы
Противоречие	Карама-каршылык, кайчылаш
Процедура	Тартип, өткөрүү, жасоо тартиби
Процесс	Процесс
Проявление	Көрүнүү
Прямой (вывод)	Тикелей (корутунду)
Пункт	Пункт, тармак, мерчем
Пунктуальность	Тактык
Р	Р
Равновесие	Тең салмактуулук
Равномерный	Бир калыптуу
Разбирать (вопрос)	(Маселени) талкуулап чечүү
Разброс (мысли)	(Ойлордун) чачырандылыгы
Развитие	Өнүгүү, өсүү

Разделение	Бөлүнүү
Различие	Өзгөчөлүк, айырмасы
Размерность	Өлчөмү, өлчөө (чен) бирдиги
Разработка	Дайындоо, иштелме
Разрозненные (сведения)	Чачыранды, чакчелекей (маалыматтар)
Разрушение	Кыйроо, бүлүнүү
Распад	Ыдыроо, бөлүнүү
Распределение	Бөлүп таратуу
Распространение	Таратуу
Распространенный	Көп таралган (таркаган)
Расхождение	Айырмачылык, кайчылык
Расчет	Эсептөө, чамалоо, эсеп-кысап
Расширение	Кеңейтүү, кеңейүү
Реакция	Реакция
Реализация	Жүзөгө ашыруу
Реальный	Реалдуу, нукура
Регистрация	Тиркөө, каттоо
Результат	Натыйжа
Рекомендация	Сунуш
Решение	Чечим, ыйгарым
Родственный	Туугандык, боордоштук, тектештик
Рубрика	Рубрика
Рукопись	Кол жазма
Рынок	Рынок, базар
Рыночные отношения	Рыноктук (базардык) катнаштар (мамилелер)

Рыночная экономика	Рынок экономикасы
Ряд	Ирет, катар
С	С
Самоорганизация	Өздүк уюмдаштыруу (өзүн өзү уюштуруу)
Самосохранение	Өзүн өзү сактоо
С точки зрения	Көз карашы боюнча
Свидетельствует о...	...экенин далилдейт
Свойство	Касиет
Связь	Байланыш, алака, мунаса
Сдвиг	Өзгөрүш, алга басуу, алгалоо
Симметрия	Симметрия
Система	Система, тутум
Систематизация	Системалаштыруу
Ситуация	Жагдай, абал
Сконцентрировать	Топтоо, жыйноо
Следствие	Натыйжа; тергөө
Сложный (сверхсложный)	Татаал (өтө татаал)
Случай	Окуя, жагдай
Случайность	Кокустук, капысынан болгон окуя
Смысл	Маани, мазмун; ой, пикир
Совершенный	Эң сонун; так өзү, таптакыр, барып турган
Совершенствование	Мыктылоо, жакшыртуу, жеткилең кылуу, жетилтүү
Совокупность	Жыйынды, топтом

Совпадение	Дал келүү, төп келүү
Современный	Заманбап; азыркы замандагы, ушу кездеги
Согласие	Пикир бирдиги, келишим
Содержание	Мазмун
Соединение	Биригүү, кошулуу, бирикме
Создание	Жасоо, түзүү
Созерцание	Баамдоо, сырттан эле жайбаракат байкоо жүргүзүү; кыялга батып сүзүлүп кароо (байкоо)
Сознание	Сезүү; сезим; аң, аң-сезим
Соотношение	Мамилелештик, ара мамиле, ара байланыш, ара катыш
Сопоставление	Салыштыруу, жалгаштыруу
Состав	Курам, тутум
Составная часть	Бир бөлүгү (курамы)
Состояние (чего-либо)	Абалы, жөн жайы
Состоять	Түзүлүү, курулуу
Сохранять	Сактоо
Социальный	Социалдык
Специалист	Адис
Специальный	Атайын, арналган
Специфика	Өзгөчөлүк, өзүмдүк
Способ	Ыкма, жол
Способность	Жөндөмдүүлүк
Способствовать	Мүмкүндүк берүү
Сравнение	Теңөө, салыштыруу
Сравнительное изучение	Салыштырмалуу үйрөнүү

Стабилизация	Стабилизация, стабилизация кылуу, туруктуу абалга келтирүү
Стиль	Стиль (бир сүрөтчүнүн, замандын же улуттун чыгармаларына таандык болгон көркөмдүк каражаттардын жыйындысы)
Столкновение	Кагышуу, кагылышуу
Столкнуться с проблемой	Проблемага туш болуу
Строение	Курулуш
Структура	Түзүлүш, курулуш
Субъект	Субъект
Суть (вопроса)	(Маселенин) маңызы
Суущественное значение	Маңыздуу маани (терең)
Сууность	Маани, маңыз
Сформировать	Уюштуруу, куруу, түзүү
Сформулировать	Формула, эреже жасоо
Схема	Схема
Т	Т
Творчество	Чыгармачылык
Тем не менее	Айтканда, айткан менен, деген менен
Тенденция	Тенденция, өнүгүү багыты,
Теоретические основы	Теориялык негиздери
Терминология	Терминология
Техника	Техника
Технология	Технология
Течение	Агым

Товар	Товар
Тождество	Окшоштук, так өзүндөйлүк; бирдейлик
Толкование	Түшүнүк берүү
Точность	Тактык
Трактовка	Берилүү, түшүндүрүлүшү
Требование	Талап
Трудность	Кыйынчылык
У	У
Увеличение	Көбөйүү, артуу, чоңоюу
Углубить	Терендетүү
Удача	Жолу болуу
Удельный	Үлүш салмак, салыштырма
Удобный	Ыңгайлуу
Уединенный	Оолак
Улучшение	Жакшыртуу
Уменьшение	Кемүү, азаюу
Умеренный	Орундуу
Умозаключение	Ой жыйынтыктоо, корутундулоо, ой тутуму
Умственный труд	Акыл эмгеги
Умственные способности	Акыл-ой жөндөмү
Универсальный	Чар тараптуу
Уникальный	Зирек, бирөңчөй
Унификация	Унификация, унификациялоо (бир түргө келтирүү)
Управление	Башкаруу, башкармасы

Упрощение	Оңойлотуу, жеңилдетүү, жөнөкөйлөтүү
Уровень	Денгээл
Усиление	Күчөтүү
Ускорение	Ылдамдануу
Условие	Жагдай, шарт
Усложнение	Кыйындатуу
Усовершенствование	Жетилдирүү
Устойчивость	Туруктуулук
Устранение расхождений	Айырмачылыкты жоюу
Утверждение мнения	Пикирди бышыктоо
Учет обстоятельств	Жагдайды эсепке алуу
Учитывать	Эсепке алуу
Ф	Ф
Фаза	Фаза
Факт	Факт (анык болгон иш)
Феномен	Феномен
Фон	Фон
Форма	Форма, түр, калып
Формализм	Формализм
Формальный	Формалдуу
Формирование	Калыптандыруу
Фундаментальный	Фундаменттүү, түптүү, бек, мыкты ; негиздүү, мыкты, олуттуу
Х	Х
Хаос	Хаос, чалды-куйду, башаламан

Характер	Мүнөз, өзгөчө белги, өзгөчө сапат
Характерный	Мүнөздүү, өзүнчө бир түрдүү
Ход	Жүрүш, кыймыл
Ц	Ц
Цвет	Түс
Целостный	Бирдиктүү, бүтүн, жыйнак
Цель	Максат
Целый	Бүтүн
Центр	Борбор, орто
Центральная проблема	Негизги маселе
Цикл	Цикл (белгилүү бир илимдердин, дисциплиналардын тобу)
Ч	Ч
Частица	Бөлүкчө
Частота	Жыштык
Частный	Жеке, айрым
Часть	Бөлүк
Человек	Киши, адам
Человеческий	Адамдык
Чередование	Кезектешүү
Чертеж	Чийме
Четкость	Айкындык, аныктык
Что касается	Катыштуу, тиешелүү
Чувствительность	Сезгичтик, сезимталдык
Э	Э

Эволюция	Эволюция (өрчүп, өзгөрүп бир абалдан экинчи абалга өтүү процесси)
Эквивалентность	Эквиваленттик
Экспертиза	Экспертиза
Элемент	Элемент
Энергия	Энергия, кубат, дем
Этап	Этап, кезең (кезек кезеги менен)
Эффективный	Натыйжалуу, үзүрлүү

ОГЛАВЛЕНИЕ		МАЗМУНУ
Должности, ученые степени, звания	7	Кызматтар, илимий даражалар, наамдар
Беседа двух коллег	9	Эки кесиптештин баарлашуусу
Заседание отдела	18	Бөлүм отуруму
На ученом совете	23	Илимий кеңеште
Заседание диссертационного совета	26	Диссертациялык кеңештин отуруму
На конференции	33	Конференцияда
Научная деятельность	40	Илимий кызмат
Научная статья, монография	57	Илимий макала, монография
Научное открытие	76	Илимий ачылыш
Методология и философия	81	Илимдин методологиясы

науки		жана философиясы
Наука и образование	93	Илим жана билим берүү
Наука и информатика	99	Илим жана информатика
Инновации в сфере науки	116	Илимдеги жаңыртмалар
Историография науки	126	Илим тарыхнамасы
Научная переписка	130	Илимий кабар алмашуу
Научные связи и контакты	135	Илимий байланыштар жана катнаштар
Основные правила для авторов	142	Авторлорго арналган негизги эрежелер
В национальной библиотеке Кыргызской Республики	145	Кыргыз Республикасынын улуттук китепканасында
Простейшие математические действия и понятия	151	Жөнөкөй математикалык амалдар жана түшүнүктөр
Времена года, месяцы, дни недели	154	Жыл мезгилдери, айлар, аптадагы күндөр
<i>Приложение</i> Некоторые общенаучные термины и выражения	156	<i>Тиркеме</i> Кээ бир жалпы илимий терминдер жана туюнтмалар

Мамбетакунов Эсенбек

(15.02.1944г.р.)

доктор педагогических наук, профессор, член-корр. НАН КР, лауреат государственной премии КР в области науки и техники. Академик МАГО (Германия) и АПСН (Россия). Специалист в области дидактики и профессиональной педагогики, теории и методики обучения физике. Автор более 380 научно-методических работ, в том числе 8 монографий, 10 учебников, более 40 учебных пособий. Подготовил 3 доктора и 13 кандидатов наук. Работает завкафедрой технологии обучения физике Кыргызского национального университета им. Ж.Баласагына.

Чечин Леонид Михайлович

(1949 г.р.)

доктор физико-математических наук. Директор ДГП «Астрофизический институт им. В.Г.Фесенкова» РГП ЦАФИ Министерства образования и науки РК, профессор КазНПУ им. Абая, академик Международной академии информатизации. Специалист в области теоретической физики, космологии, философии естествознания, методики образования. Автор более 70 научных статей, 4 учебных пособий.

Э. Мамбетакунов, Л. М. Чечин

Илимий баарлашуу
Научные общения

Редактору *Дөөлөталиева А.С.*